

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ

Ի ԳՐՈՑ ԲԱՐԲԱՌ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

Ը. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱԴԵՄ

ՏՊԱՐԱՆ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

1932

Դասագրքիս ներկայ Ը. Տպագրութեան Ս. Աթոռոյս Տպարանէն ի յոյս ընծայուելը կը կատարենք հաճութեամբ ւրսի, կարճ ժամանակի մէջ եօթներորդին սպառուելը իրաւամբ նկատելով սպացոյց՝ Հայ վարժարաններու մէջ գրաքարի կարեւորութեան ըմբռնումին եւ նոյն տէն «Ընթացք»իս դիւրուսոյց եւ գործնական մեթոտին գնահատութեան:

Օգտակար կը համարինք այս տեղ կրկնել հրահանգական մասը այն Զեկոյցին գոր հոգեւոյս մեծանուն Հեղինակը որած էր իր տրագրութիւններով եւ փոփոխութիւններով կատարած իր այդ վերջին հրատարակութեան սկիզբը:

Դասագիրքիս Ա. մասին Ս. գրական հաստատումները եւ փոփոխականութիւնները Համաձայնութեան կանոններով քաջատրուած են, քերականական այդ գիտելիքները բաւական համարելով Ա. Տարին համար: Իսկ Բ. մասին հաստատումները, արձակ կամ ոտանաւոր, նոր քարգմանութիւններ կամ գրուածներ են, ինչպէս յայտնի է. եւ ընտրուած են նիւթի պէտքերով աւելի հաճելի ընելու համար գրաքարին ուսումը:

Աւելորդ է ըսել՝ թէ ուսուցիչը այդ ընթերցումները քարգմանել տալու տէն՝ իր հարցումները պիտի կրնայ շարունակել, աշակերտին նախապէս տեսած քերականական կանոններուն համաձայն:

Ի ԵԻՇԱՏԱԿ

ՅԱԿՈԲԱՅ ԱՇԸԳԵԱՆ ԿԵՍԱՐԱՑԻՈՅ

(1819-1887)

Ը Ն Թ Ա Ց Ք

Ի ԳՐՈՅ ԲԱՐԲԱՌ

Ա

ԹՁԵՆԻՆ ԱՆՊՏՈՒՂ

Խնդրել, փորել

Առնել, ընել

Յամէ ևս, որքէ՛ն յը

Ընդէ՞ր, ինչ՞

Հատանել, կտրել

Արկանել աղբ, ալբ շեքել

Թզենի մի էր ուրումն սնկեալ¹⁾ (տնկեալ էր ուրումն) յայգւոյ իւրում, և եկն խնդրել պտուղ ի նմանէ և ոչ եզիտ: Ասէ ցայգեզործն. ահա երեք ամբ են՝ յորմէ հետէ զամ խնդրել պտուղ ի թզենւոյդ՝ և ոչ զտանեմ, արդ կտրեա

1) Գրաբարի մէջ տէր բային, այսինքն գործողութեան տէրը, ուղղական է բոլոր դիմաւոր բայերուն քով, իսկ սեռ. հոլովով կը դրուի անցեալ դերբայներու, նաև յարակատար՝ գերակատար և այլն ժամանակներու եզ. գ. դէմքին քով. ըստ այսմ տնկեալ էր ուրումն, խօսքին մէջ սեռական տէրբայի է «ուրումն»ը (ուղղ. ոմն)

Օրինակ. Իմ եթէ չէր եկեալ (եթէ ես եկած չլլայի).

Ձե իցէ հաւու խօսեալ (գեռ աքաղաղը չխօսած):

զղա, բնդէ՞ր եւ զերկիրդ խափանէ¹⁾: Նա պատասխանի ետ և ասէ. Տէր, թող զդա այս ամէս, մինչև շուրջ զդո՛վաւ բրեցից և արկից աղբ, թերևս արասցէ պտուղ. ապա թէ ոչ՝ յամէ ևս հատցես զդա:

Ղուկ. ԺԴ. 6—7

Բ

ՆԱԽԱՆՁ ՏԱՆ ՏԵԱՌՆ

Վաճառել, ծախել	Հատաժառ, լուծալու
Արջառ, ել, հեռ	Վաճառ, առնալու
Հումայափոխ, առնի փոխ	Տուն վաճառի, շինի

Եւ եզրիտ Յիսուս ի տաճարին զի վաճառէին զարջառս և զոչխարս և զաղաւնիս, և (եզրիտ)

1) Այն բառերը՝ որ խօսքի մը ամբողջութեանը կը ծառայեն՝ խնդիր կ'ըսուին, և երկու տեսակի կը բաժնուին. սեռի խնդիր և բնութեան խնդիր:

Սեռի խնդիր կ'ըսուի այն հայցական հոլովը՝ որ թէ՛ որոշեալ ըլլայ և թէ՛ անորոշ, այսինքն թէ զ ով և թէ առանց զի, ներգործական բայի տէրբայիին ըրածը կը ցուցնէ: Օր. կրեա զղա . . . զերկիրդ խափանէ, խօսքին մէջ սեռի խնդիր են զղա և զերկիրդ բառերը, վասն զի այգեգործին կտրելիքը, և ծառին խափանածը գործողութեան առարկաներ են: Իսկ բնութեան խնդիր կ'ըլլայ՝ բացի ուղղականէն՝ ամէն հոլովներով, որոնք գործողութեան մը այլ և այլ պարագաները կը չէրեն:

(Պէտք է ուշադրութիւն դարձնել սոյն դասին մէկէ աւելի անորոշ հայցական սեռի խնդիրներուն, (թզենի, պտուղ, աղբ):

զլումայափոխսն՝ որ նստէին: Եւ արար խարազան չուանեայ, և եհան զամենեսին ի տաճարէն, զոչխարսն և զարջառս. և զպղինձս հասաւ լանառացն ցրուեաց¹⁾ և զսեղանսն կործանեաց. և որ (անոնք որ) զաղաւնիսն վաճառէին՝ ասէ ցնոսա. Առէք զայդ ասի²⁾, և մի՛ առնէք զտուն Հօր իմոյ տուն վաճառի: Ապա յիշեցին աշակերտքն նորա՝ թէ զրեալ է. Նախանձ տան քո կերիցէ զիս:

Յովն. Բ. 14—18

Գ

ԱՌԱՋԻՆ Ի ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՍ

Մատչիլ (մատուցեալ), մատչելի	Հսել, հրէլ ընել
Դպիր, Կարգադէպ [Կէսալ]	Բարեոք, աշէլ
Գոլ, ըլլալ	Ոչ գոյ, չէլ

1) Յասկացուցիչ կ'ըսուի այն սեռական հոլովը՝ որ բանի մը որո՛ւն վերաբերիլը կը ցուցնէ: Օր. Զպղինձս հասաւ լանառացն ցրուեաց: Որո՞նց պղինձները ցրուեց — հատաժառներուն. ուստի հասաւ լանառացն յատկացուցիչ է, վասն զի պղինձներուն որո՛ւն ըլլալը ցուցուց: Ըստ այսմ վերլուծել, «զտուն Հօր իմոյ» — «աշակերտքն նորա» — «նախանձ տան քո» խօսքերն ալ՝ Յատկացուցիչին վերաբերեալ բառը յասկացեալ կը կոչուի:

2) Ասի, այսի, անի բառերը երբոր բայի կը վերաբերին մակբայ կ'ըլլան և կը նշանակեն ասկէ, ասկէ, անկէ: Իսկ ածական են երբ եզակի կամ յոգնակի բացառական հոլովի մը հետ գործածուին: Օրինակներ. Յաշխարհէ ասի (այս աշխարհէն), յօրէ անի (այն օրէն). ի խաչէ այսի (այդ խաչէն):

Մատուցեալ մի ոմն ի դպրացն՝¹⁾ լսէր Սա-
ղուկեցւոց մինչ վիճէինն. իբրեւ ետես թէ բար-
ւոք ետ նոցա Յիսուս զպատասխանին, եհարց
ցնաւ և ասէ. Ո՞ր պատուիրան է առաջին: Եւ Յի-
սուս ասէ ցնա. Առաջին քան զամենայն (ամե-
նէն առաջինը), Լուր Իսրայէլ, Տէր Աստուած մեր՝
Տէր մի է²⁾. և սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յա-
մենայն սրտէ քումմէ, և յամենայն յանձնէ քում-
մէ, և յամենայն մտաց քոց, և յամենայն զօրու-
թենէ քումմէ. այս է առաջին պատուիրան: Եւ
երկրորդն նման սմին³⁾. Սիրեսցես զընկեր քո
իբրեւ զանձն քո. մեծ քան զսոսա ա՛յլ (ուրիշ)
պատուիրան ոչ գոյ: Մարկ. ԺԲ. 28—32

1) Թէ՛ որոշեալ թուական ածականները և թէ անորոշ
ածականները (ըստ ոմանց մասնական կամ միջակ անուններ)
բացառական հոլով բնութեան խնդիր կ'առնեն: Օր. իւրաքանչիւր
ոմ ի ձէնջ — ոմանք ի նոցանէ — ոչ եմ իբրեւ գոյլս ի մարդկանէ:

2) Ահա պարզ նախադասութիւն մը էական բայով, որուն
տէրբային ինչ ըլլալը ցուցնող բառը կը կոչուի սորոգելի—
Տէրը մէկ է: — Ստորագիլին կրնայ թէ ածական և թէ գոյական
ըլլալ: — Ըստ այսմ վերլուծել. «Տ՞ր պատուիրան է առաջին»,
— «ա՛յս է առաջին պատուիրան» խօսքերը:

3) Խնդիր առնող կամ խնդրառու բառերն են. 1. Բայերը՝ որ
դանադան հոլովով խնդիր կրնան առնել. 2. Նախադրութիւն-
ները՝ որ իրենց յատուկ եղած հոլովով խնդիր կ'առնեն. 3.
Գոյականները՝ որոնց առած սեռական խնդիրին յատկացու-
ցիչ կ'ըսենք. 4. Ածականները՝ որոնք իրենց նշանակութեան
համեմատ խնդիր կը պահանջեն ինչպէս վերի խօսքին մէջ
նման ածականը:

Ըստ այսմ պէտք է որոշել հետեւեալ խօսքերուն մէջ
խնդրառու բառերուն խնդիրները. — «Իսորհուրդ արարին ամե-
նայն քահանայապետքն և ծեբ Ժողովրդեանն վասն Յիսուսի,
սպանանել զնա». — «արժանի է մշակն կերակրոյ իւրում»:

Դ

ԱՌ ՏԻՍ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

Տի, հասնի (յոզն.) տիք,	Վերակենցաղ, նորէն կեն-
Հանգոյն, նման	[տիոց] Չքնաղ, գեղեցիկ [դանացող
Գարնային, (իբր գոյ.) Գարնան	Ամի ամի, Կարող Կարի

Այո՛, հանգոյն
Առոյգդ հասակ
է գարնայնոյն,
Ո՛վ պատանեակ¹⁾:
Այլ նա ծնանի
Վերակենցաղ
Ամի ամի
Նոր և չքնաղ:
Իսկ փախըստեայ
Քոյդ մանկութիւն
Ոչ ևս դառնայ
Ի տիս ի նոյն²⁾:

1) Կարգա՛յ այսպէս. Այո՛, ո՛վ պատանեակ, առոյգ հա-
սակ քո հանգոյն է գարնայնոյ: Վերի խօսքին մէջ հանգոյն
ածականին գարնայնոյն վերջահոլով տրական խնդիրը հեռու
դրուած է:

2) Ածականը երբեմն գոյականին նախդիրը ինքն ա՛յլ կ'առ-
նէ՝ գոյականէն թէ՛ առաջ և թէ՛ ետեւ դրուելու ատեն: Այս
խօսքին մէջ նախդիրը կրկնուած է թէ՛ գոյականին և թէ՛
ածականին վրայ: Արձակ ոճով պիտի ըսէինք՝ ի նոյն տիս:

ՊԱՏԱՆԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԱՊԱՀ

Ի մանկութենէ իմմէ, որչա | Ինչք, ընչից, որաչոռաչ
 Զի՞, Ինչ, Ինչ [հասկեա | Զկնի իմ, Ի՞ երբեմն
 Ի՞նչ իւրք, Ինչ քանչ | Բազում, շատ

Եւ ահա մատուցեալ ոմն առ Յիսուս¹⁾ ասէ.
 Վարդապետ բարի, զի՞նչ բարի գործեցից՝ զի ըն-
 դունիցիմ՝ զկեանսն յաւիտենականս: Եւ նա ասէ
 ցնա. Զի՞ հարցանես զիս զբարւոյ²⁾, մի է բարի³⁾.
 եթէ կամիս ի կեանսն յաւիտենականս մտանել,
 պահեա զպատուիրանսն: Ասէ ցնա. Զո՞րս (ո՞ր
 պատուիրանները): Ասէ ցնա Յիսուս. Զմի սպանա-
 ներն՝ և մի շնար, և մի գողանար, և մի սուտ վը-
 կայեր, պատուեա զհայր քո և զմայր, և սիրեսցես
 զընկեր քո իբրև զանձն քո⁴⁾: Ասէ ցնա պատանին.
 Զայդ ամենայն պահեցի ի մանկութենէ իմմէ,
 արդ ի՞նչ իւրք պակաս⁵⁾ իցեմ: Ասէ ցնա Յիսուս.

1) Նախգրիւ տրականի կամ ի ոյ անորոշ հայցականի ի նախգրին տեղ առ նախգրը կը գործածուի ընդհանրապէս երբ խօսքը շնչաւորի համար է. ուստի չըսուիր՝ մատուցեալ ոմն ի Յիսուս:

2) Զբարւոյ. — զ նախգրով բացառականը (առանց ի ի) կը նշանակէ համար, մասին, վրայով:

3) Տես 8 էջ 2 կանոն:

4) Այս բանաձևուած պատուէրները սեռի խնդիրներ են պահեա կամ պահեսցես լոռեայն իմացուած բային:

5) Պակաս անականն իր խնդիրը գործիական հոլով առնելով՝ իցեմ բային լոռեայն իմացուող ես տէր բային ըստորագրին է:

եթէ կամիս կատարեալ լինել, ե՞րբ վաճառես զինչս քո և տուր աղքատաց, և ունիցիս զանձս յերկինս, և եկ զկնի իմ: Իբրև լուաւ պատանին զբանն զնաց սրտեալ¹⁾, զի ունէր ստացուածս բազումս²⁾:
 Մատք. ԺԺ. 16—23

Զ

ՓԱՐԻՍԵՅԻՆ ԵՒ ՄԱՔՍՍԻՈՐՆ

Ելանել, երբեք (դեպի քաղաք) | Ամբաստան, վերջնէ
 Մեկուսի, Դէլ Ինչ [դեպի Դէլ] | Կոծել զկուրծս, Ինչն շէ-
 Յաղօթս կալ, աղօթք ընել | Քաւել, որքէն (Ինչն) [ճէն]

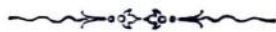
Արք երկու ելին ի տաճարն կալ յաղօթս,
 մին փարիսեցի և միւսն մաքսաւոր: Փարիսե-
 ցին կայր մեկուսի, և զայս առանձինն աղօթս մա-
 տուցանէր. Աստուած իմ, գոհանամ զԷ՛ն¹⁾, զի

1) Կատարեալ, սրտեալ, և ասոնց պէս իբրև անական գործածուող բոլոր անցեալ զերբայները ստորագրի կամ մակրայ կրնան նկատուիլ քերականական վերլուծումի համաձայն:

2) Ամբողջ հոլովել զստացուածք բազումքով:

3) Գոհանամ զԷ՛ն (չնորհեալ եմ քեզ): Քահանայ բայը իր խնդիրը գոյ առանց ի ի բացառական կը պահանջէ:

ոչ եմ իբրեւ զայլս¹⁾ ի մարդկանէ, զյափշտակողս և զանիրաւս և զշուռս, կամ իբրեւ զայս մաքսաւոր. այլ պահեմ երկիցս ի շաբաթու, և տամ տասանորդս յամենայն ստացուածոց իմոց. եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի, և ոչ կամէր և ոչ զաչսն ընդ երկինս²⁾ ամբառնալ, այլ կոծէր զկուրծս իւր, և ասէր. Աստուած իմ, քաւեա զիս զմեղաւորս. ասեմ ձեզ, էջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա³⁾: Դուկ. ԺԲ. 9—14

Է

ԵՐԿՈՒ ԼՈՒՄԱՅՔ ԿՆՈՋՆ ԱՅՐԻՈՅ

Զիարդ, ԲՆԷՊԷՍ
Տառապեալ, ԽԵՂԵՃ, ԿԵԼԵՊ

Նաքարակիտ, ԵՐԷՍ ԵՄԵՍ
Կեանք, ԽԵՂԵՃ [ԵՐԷՍ ԵՄԵՍ]

1) Իբրեւ՝ նախադրութիւն է երբ հայցական խնդիր առնէ և պէս նշանակէ, իբրեւ զայլս (ուրիշներու պէս). իսկ մակբայ (կամ ըստ ոմանց շաղկապ) է երբ նշանակած ատեն. Օր. Իբրեւ տեսին զաստղն . . . և իբրեւ մտին ի տունն, և այլն:

2) Ընդ նախադրութիւնը հոս անորոշ հայցական խնդրով տարածութիւն կը նշանակէ. Ընդ երկինս ամբառնալ (դէպի երկինք բարձրացնել):

3) Քան նախադրութիւնը ընդհանրապէս հայցական հոլով խնդիր կ'առնէ և իրմէ առաջ կամ ետքը դրուած ածական բառի մը կը վերաբերի. Օր. «էջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա» խօսքին մէջ քան զնա խնդիրն է ածականաբար գործածուած արդարացեալին (անկէ աւելի արդարացած): (Համեմատէ 11 էջ 1 կանոն):

Արկանել (պղինձ), (սոսի)
Շատ, ասէլ [ՅԷԷԷԷ]
Մեծատուն, Կարոտ

Ամէն ասեմ, ճշմարիտ է՝
«Ե» (իբրեւ երգումի ձև):
Գոյիւ չափ, ԲՆԷՊԷՍ ԿԵԼԵՊ

Կայր Յիսուս ընդդէմ գանձանակին¹⁾, տեսանէր զիարդ ժողովուրդն արկանէր պղինձ²⁾ ի գանձանակն. և բազում մեծատունք արկին բազում ինչ: Եկն այրի մի և արկ երկուս լումայս³⁾, որ է նաքարակիտ մի: Եւ կոչեալ առ ինքն զաւակերտսն իւր, ասէ ցնոսա. Ամէն ասեմ ձեզ, զի այրին այն տառապեալ շատ արկ քան զամենեսեան՝ որ արկին ի գանձանակն⁴⁾: Քանզի ամենեքին

1) Ընդդէմ նախադրութիւնը սեռական հոլովով կը պահանջէ իր խնդիրը:

2) Անորոշ հայցականը եզակի ձևին մէջ ուղղականի յար և նման ըլլալով՝ պէտք է իրարու հետ չփոխել զանոնք, ուշ դնելով իւրաքանչիւրին վարած պաշտօնին. (Տես 6 էջ 1 կանոն):

3) Ամբողջ հոլովել «երկուս լումայք»:

4) Շատ արկ քան զամենեսեան՝ որ արկին ի գանձանակն. — Որ (= որք) յարաբերական դերանունը հոս իր առջեւն դրուած գանձանակին կը յարաբերէ, և իր յարաբերած բառը յարաբերեալ կը կոչուի: Յարաբերեալը եթէ յոգնակի ըլլայ՝ յարաբերական դերանունն ալ յոգնակի կը դրուի: Պէտք է գիտնալ սակայն՝ թէ յարաբերական դերանունն եզակի ուղղականն ու հայցականը՝ յոգնակի ուղղականի և հայցականի տեղ ալ կրնան գործածուիլ: Քան զամենեսեան խնդիր է ցասին (Համեմատէ 12 էջ 3 կանոն):

յաւելորդաց իւրեանց արկին, այլ նա ի չքաւո-
րութենէ իւրմէ զամենայն ինչ զոր ունէր արկ,
գոյիւ չափ¹⁾ զկեանս իւր:

Մարկ. ԺԲ. 41—44

Ը

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Ի ՎԵՐՁ ՏԱՐԻՈՅ

է, (յոգն.) էք, էից, արարած
Լրումն, ամբողջութիւն
Տրիտուր, փոխարէն արուած

Պսակ, շրջան (տարբէ)
Մինչ ի սպառ, փնջ վերջը
Համայն, բաշտ

Դու, Տէր, դու զայս ամ²⁾
Ի լրումն հասուցեր.
Ըզքէն գոհանամ,
Աստուած իմ և Տէր:
Քեւ եից համայն
Պահպանին տեսակ³⁾,

1) Չափ նախադրութիւնը գործիական հոլով խնդիր կը պահանջէ և միշտ իր խնդիրէն վերջը կը դրուի: Օր. Մահու չափ կոռեցաք (մեռնելու չափ կռուեցանք): Այսպէս՝ իրենց խնդիրէն վերջը կը դրուին կոյս (կողմ) և հետէ (ի վեր) նախադրութիւններն ալ. Յարեւելս կոյս (դէպի արեւելեան կողմը). ի սկզբանէ հետէ (սկիզբէն ի վեր):

2) Արձակ ոճով պիտի ըսէինք՝ զամս զայս, որ սեռի խնդիրն է հասուցեք բային:

3) Տեսակէք համայն էից կամ համայն տեսակէք էից: (Տես 7 էջ 1 կանոն):

Տարւոյ քաղցրութեան¹⁾
Քեւ օրհնի պըսակ:
Այլ նոցին²⁾ չետուր
Ճանաչել ըզքեզ.
Իսկ յինէն տրիտուր³⁾
Միայն սէր խնդրես:
Չըքնաղ և վըսեմ
Եւ ձրի տուրեառ.
Ըզքեզ, Տէր, օրհնեմ
Այժմ և մինչ ի սպառ:

Թ

ԲԺՇ ԿԵԼ Ի ՇԱՐԱԹՈՒ

Անկեալ դնիլ, պահէլ
Ողջ լինել, անողջանալ
Ոչ զոք ունիմ, փնջ չափ
Յուզիմ, շարժել

Մահիճք, ճաց, անողին
Յառնել (կտր. յարեալ,
հրմյ. արի) որ Ելիւ
Ամբոխ, բաշտութիւն

1) Երբեմն գոյական բառ մը յատկացուցիչի ձևով կը դրուի ուրիշ գոյական բառի մը քով և ածականի պաշտօն կը վարէ: Այդ բառերը ընդհանրապէս ութիւն վերջաւորող գոյականներն են: Այսպէս Տարւոյ քաղցրութեան կը թարգմանուի (քաղցր տարի): Օր. Տեսեան անխաւութեան (անխաւ տնտեսը), Խորհուրդ չարութեան (չար մտածում), Էայլն:

2) Հոս նոցին (= նոցա) դերանունը էից բառին տեղ դրուած է՝ զայն նորէն չկրկնելու համար. — Չչփոթել բնաւ նոյն և նախ հոլովման ձևերը:

3) Ասորոգելին միայն էական բայով կազմուած նախադասութեան մը տէրբային ինչ ըլլալը ցուցնող բառը է (հմտ. 8 էջ 2 կանոն): Ասորոգելի է նաև ներգործական բայի մը սեռի խնդրին վերաբերող և անոր ո՛ր և է հանգամանքը ցուցնող բառը, որ իբրեւով կը պարզաբանուի: Այս խօսքին մէջ տրիտուր բառը ստորոգելին է սէր բառին, «միայն սէր խնդրես յինէն (իրրև) տրիտուր»:

Եւ էր անդ այր մի՝ որոյ երեսուն և ութ ամ էր ի հիւանդութեան իւրում (որ երեսուն և ութ տարիէ հիւանդ էր)։ զնա իբրեւ ետես Յիսուս՝ զի անկեալ դնէր, և զիտաց թէ բազում ժամանակք են այնուհետեւ, ասէ ցնա¹⁾։ Կամի՞ս ողջ լինել։ Պատասխանի ետ նմա հիւանդն։ Տէր, ոչ զոք ունիմ, թէ յորժամ ջուրքն յուզիցին՝ արկցէ զիս յաւազանն։ և մինչ ես դանդաղիմ, այլ ոք քան զիս յառաջագոյն²⁾ իջանէ։ Ասէ ցնա Յիսուս։ Արի՛ առ զմահիճս քո և զնա։ Եւ ողջացաւ այրն, և յարեաւ, առ զմահիճս իւր և շրջէր։ և էր շաբաթ յաւուրն յայնմիկ։ Ասեն հրեայքն ցրժշկեալն։ շաբաթ է. և ո՛չ արժանի էր առնուլ քեզ զմահիճս քո³⁾։ Պատասխանի ետ նոցա և ասէ։ Որ⁴⁾ բժըշկեացն զիս, նա ասաց զիս՝ ա՛ռ զմահիճս քո և զնա։ Հարցին զնա և ասեն։ Ո՞վ է այրն՝ որ ասաց

1) Ասեմ, ցամ, հարցանեմ բայերը չառ անգամ ց նախդիրով անորոշ հայցական հոլով բնութեան խնդիր կ'առնեն։

2) (Տե՛ս 12 էջ 3 կանոն)։

3) Երբ երկու նախադասութիւն զի կամ քեզ չաղկապով կապուած ըլլան, կրնանք այն չաղկապները զանց ընել, և երկրորդ նախադասութեան բայը աներեւոյթի փոխելով՝ ճէր բային տրական դնել։ Օր. Ոչ էր արժանի առնուլ քեզ զմահիճս քո, փոխանակ բռնուլ։ Ոչ էր արժանի զի առնուիք դու զմահիճս քո։ Օրինակներ. Կ'բռնուի՞ Ոչ կամիմք քաղաւորեցէ դա. — Աղաչեցաք չէլանքն նմա յերուսաղէմ. փոխանակ բռնուլ։ Աղաչեցաք զի մի էլանքն նմա յերուսաղէմ։

4) Երբ որ յարաբերական զերանուեր խօսքի մը սկիզբը գրուի՝ լռելիայն իր առջեւ կ'առնենայ իր յարաբերակալը, այսինքն այն. նա, կամ այնոքիկ, նոքա։ Ընդհանրապէս այդ պարագային՝ երէն ետեւ եկող բառին կամ բային վրայ, ինչպէս հոս, և գիրը կ'աւելցուի. և, զ զիմորոշ յողերն ալ նոյն դերը կը կատարեն բոտ յարմարութեան։

ցքեզ՝ ա՛ռ զմահիճս քո և շրջեաց։ Եւ բժշկեալն ոչ զիտէր թէ ո՛վ իցէ, բանդի Յիսուս խոյս ետ վասն ամբոխին ի տեղուցէ անսի¹⁾։ Յովն. Ե. 5—14

Ժ

ԿՈՒՍԱՆՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆՔ ԵՒ ՅԻՄԱՐՔ

Բառնալ, առնել (վրն, նե-	Եղեւ բարբառ, յոյն է
Յամեւ, աշանաւ (տը)	Ներհել, մտնել (լռնեցաւ)
Ի քուն մտանել, գնանաւ	Կազմել, պարտաւորել
Գիտել, ճանչնաւ	Շիջանիւ, մտնել

Նմանեացի արքայութիւն երկնից տասն կուսանաց. որոց առեալ զլապսերս խրեանց ելին²⁾ ընդ առաջ փեսային և հարսին։ Հինգն ի նոցանէ յիմարք էին³⁾, և հինգն՝ իմաստունք։ Յիմարքն ա-

1) (Տես 7 էջ 2 կանոն)։

2) Երբ եւ չաղկապով կապուած երկու բայ մի և նոյն աւելբային առնենան, կրնայ եւ չաղկապը գնաց առնուիլ, և առաջին բայը անցեալ զերբայի փոխուիլ։ այն ասան աւելբային սեռական կը գրուի։ Օր. Որոց առնալ զլապսերս իւրեանց ելին ընդ առաջ փեսային և հարսին. փոխանակ բռնուլ։ Որք առին զլապսերս իւրեանց եւ ինն ընդ առաջ փեսային և հարսին։

3) (Համեմատէ 8 էջ 1 և 2 կանոնները)։

ռին զլապտերսն, և ձէթ ընդ իւրեանս ¹⁾ ոչ բարձին. իսկ իմաստունքն առին ձէթ ամանօք ընդ լապտերս իւրեանց: Եւ ի յամել փեսային ²⁾ նիրհեցին ամենեքեան և ի քուն մտին: Եւ ի մէջ զիշերի եղեւ բարբառ. Ահա փեսայ զայ, արիք ընդ առաջ նորա: Յայնժամ յարեան ամենայն կուսանք և կազմեցին զլապտերս իւրեանց: Ասեն յիմարք զիմաստունսն. Տուք մեզ յիւղոյդ ձերմէ, զի ահա շիջանին լապտերքս մեր: Պատասխանի ետուն իմաստունքն և ասեն. Գուցէ ոչ իցէ մեզ եւ ձեզ բաւական ³⁾. այլ երբայք ի վաճառականս ⁴⁾, և գնեսձիք ձեզ: Իբրեւ նոքա գնացին գնել, եկն փե-

1) Ընդ նախդիրը յոգնակի մէջ անորոշ հայցականով հետ կը նշանակէ: Օր. ընդ լապտերս, ընդ իմաստուն կուսանսն, և այլն:

2) Ի յամել փեսային (փեսին ուշանալուն ատենը, կամ՝ երբ փեսան ուշացաւ): Փեսային բառը թէ՛ յատկացուցիչ և թէ՛ տէրբայի կրնայ ըլլալ ի յամել աներեւոյթին: Յատկացուցիչ է երբ աներեւոյթը գոյականաբար գործածուած համարինք, իսկ սեռական տէրբայի է՝ եթէ ի ուլ աներեւոյթը գիմաւոր նկատենք = Իբրեւ յամեաց փեսայն. — Այս պաշտօնով կը ճանչցուին այն սեռականները որ կը գտնուին ի նախդիրով աներեւոյթներու հետ:

3) Այս խօսքին մէջ լռելեայն կ'իմացուի այն դերանունը իւր բառին տեղը — Բաւական ածականը իր խնդիրները մեզ և ձեզ վերջահոլով տրական առած է, և ինք ստորոգելին է լռելեայն իմացուող այն տէրբային:

4) Հոս զարտուղութիւն մը կայ ընդհանուր կանոնէն — վոխանակ ըսելու՝ առ վաճառականս (Տես 10 էջ 1 կանոն):

սայն, և պատրաստքն մտին ընդ նմա ¹⁾ ի հարսանիսն, և փակեցաւ դուռնն: Յետոյ զան և այլ կուսանքն և ասեն. Տէր, Տէր, բաց մեզ: Նա պատասխանի ետ և ասէ. Ամէն ասեմ ձեզ՝ թէ ոչ զիտեմ զձեզ:

Մատթ. Ին. 1—13

ԺԱ

ՄԻ՝ ԲԱՐՁՐՆՏԻՐ ԼԻՆԵԼ Ի ԿՈՉՈՒՆՍ

Բարձրնտիր լինել, առաջին	Ունել, բռնել
Բարձ, նապարան [որդը բռնել	Ի վեր մատիր, վե՛ր հրահե
Կոչնական, կոչանքի կանչաժ	Բարձակից, սեղանակից

Ասաց Յիսուս և առ կոչնականս ²⁾ առաւ մի, հայեցեալ եթէ զիա՛րդ բարձրնսիր լինէին ³⁾. Ասէ ցնոսա. Յորժամ կոչիցէ ոք զքեզ ի հարսանիս կամ ի կոչունս, մի՛ բազմիցիս յառաջին բարձին.

1) Ընդ նախադրութիւնը եզակի վերջահոլով տրականով հետ կը նշանակէ: Օրինակներ. Ընդ Բեզ. Ընդ Յիսուսի. Ընդ Աստուծոյ. և այլն:

2) Ասեմ բային խնդրառութիւնը տարբեր ձևով է հոս. (Համեմատէ 16 էջ 1 կանոն):

3) Բարձրնսիր բառն հոս ստորոգելի է, ու լռելեայն իմացուող կոչնական տէրբային կը վերաբերի: (Համեմատէ 8 էջ 2 կանոն):

գուցէ¹⁾ պատուականագոյն ևս քան զքեզ²⁾ իցէ կոչեցեալ ի նմանէ. և եկեալ՝ որ զքեզն և զնա կոչեաց՝ ասիցէ ցքեզ, տուր սմա տեղի. և ասա սկըսանիցիս ամօթով զյետին տեղին ունել: Այլ յորժամ կոչիցիս, երթի՛լիւր բազմի՛լիւր ի յետին տեղւոյ. զի յորժամ գայցէ որ կոչեացն³⁾ զքեզ, ասիցէ ցքեզ. Բարեկամ ի վեր մատիւր. յայնժամ ելիցին քեզ փառք (պիտի փառաւորուիս) առաջի բարձակցացն քոց: Զի ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեսցի. և որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրացցի: Առկ. ԺԴ. 7—11

ԺԲ

ՎԱՍՆ ԸՆՏՐԵԼՈՅ ԶՊԱՅՄԱՆ ԿԵՆՍՑ

Ռահ, հաճայ
Ածել, հաճի, բերել
Պայման, վիճակ

Լցցին (լնուլ, կր.), կա-
ցաւէտ, փշո [հարուստ]
Փրկաւէտ, փշու

1) Դուցէ մակբայ է երբ չըլլայ որ կամ թերեւս նշանակէ իսկ երբ նշանակէ կայ՝ ըլլայ. Դո՛ւ էական բային ստորադասական եղանակի եղակի Գ. դէմքն է: Օր. Ոչ գիտէր թէ զուցէ ոք վրէժխնդիր յերկինս (չէր գիտեր թէ երկնքի մէջ վրէժխնդիր մէկը կայ):

2) Որոշել քան զքեզ խնդիրին խնդրառու բառը:

3) Հոս կոչեաց բային և քիչ մը վերը զքեզ գերանունին ծայրը դրուած և յաւելուածական գիրին բացատրութիւնը տալ. (Տես 16 էջ 5 կանոն):

Փրկիչ իմ Յիսուս,
Զիմաստութեան քո
Ծագեա՛ յիս ըզլոյս¹⁾:
Ընտրել ինձ ըզուան²⁾
Որ ուղիղ³⁾ ի կեանս
Ածէ զիս յանման⁴⁾:
Եւ տուր ի կոչման՝
Յոր զիսըն կոչես՝
Կալ ինձ անսասան⁵⁾:
Զի լըցցին յաւէտ
Յիս յամենայնի
Կամք քո փրկաւէտ:

1) Այսպէս կարդա՛. Ծագեա յիս զլոյս իմաստութեան քո: Իմաստութեան յատկացուցիչը իր զլոյս յատկացեալէն առաջ դրուած ըլլալով՝ անոր զ նախդիրը ինք ալ առած է. վառնդի քերականական կանոնի համաձայն՝ յատկացուցիչը յատկացեալէն առաջ դրուած ատեն՝ յատկացեալին նախդիրը ինք ալ կ'առնէ:

2) Փոխանակ ըսելու՝ Զի ընտրեցից ես ըզուան, ևայլն. (Տես 16 էջ 3 կանոն) և հոս քիչ մը վարը:

3) Ուղիղ բառը մակբայօրէն գործածուած է հոս ուղղակի նշանակութեամբ:

4) Անման ածականը իր ի կեանս գոյականէն հեռանալով՝ անոր նախդիրն ինք ալ առած է: Արձակ հոգով պիտի ըսէինք՝ յանման կեանս, կամ՝ ի կեանս անման: (Համեմատէ՛ 9 էջ 2 կանոն):

5) Այսպէս կարդա՛. Եւ տուր ինձ կալ անսասան ի կոչման՝ յոր կոչես զիս: — Տամ բայը երբեմն աներևոյթի քով դրուելով՝ խնդրանքի մը նշանակութիւնը կուտայ. ուստի այսպէս կը թարգմանուի վերագրեալ խօսքը. (տուր որ անխախտ կենամ ես այն կոչումին մէջ՝ որուն կը կանչես զիս): Հոս ալ տրական տեղիքի է ինձ գերանունը:

ԺԳ

ՏՈՒ ԶԿԱՅՍԵՐ՝ ԿԱՅՍԵՐ

Առաքել, շէնեւ
Որսալ բանիւ, Ֆէլե էր
[Խօսողը Բանեւ
Հերովդիանոսք, Հերով-
[Դէմի Կոստանիցները

Ոչ ինչ փոյթ է քեզ զու-
մեքէ, Ֆէլե-ճը Կարեւ-
[Բո-Բիւն Վէս Ի Կար
Դահեկան, 4-5 շուրուշի
[Կրճէտն ունեցող Դրամ

Եւ առաքեն առ Յիսուս զովմանս ի Փարիսե-
ցոց անսի եւ ի Հերովդիանոսաց¹⁾, զի զնա որ-
սասցեն բանիւ: Եւ նոքա եկեալ հարցանէին զնա²⁾
նենգութեամբ և ասէին. Վարդապետ, զիտեմք զի
ճշմարիտ ես, և ոչ ինչ փոյթ է քեզ զումեքէ, զի
ոչ հայիս յերեսս մարդկան, այլ ճշմարտութեամբ
զճանապարհն Աստուծոյ ուսուցանես: Արդ ասա՛
մեզ, արժան է հարկ տալ կայսեր՝ թէ ոչ³⁾. տա-
ցո՞ւք թէ ոչ տացուք: Եւ Յիսուս զիտաց զկեղծա-

1) (Տես 8 էջ 1 կանոն): Կարդա՛ նաեւ անսի բառին և նը-
մաններուն գործածութեան մասին տրուած բացատրութիւ-
նը 7 էջ 2 կանոն:

2) Հարցանել բայը ց նախդիրով անորոշ հայցական բնութեան
խնդիր առնելէ զատ՝ որոշեալ հայցականով սեռի խնդիր ալ
կ'առնէ. (համեմատէ 16 էջ 1 կանոն):

3) Այսինքն՝ Թէ ոչ է արժան հարկ տալ կայսեր — խօսքի այս
ձեւը զեղջում կ'ըսուի՝ երբ մէկ կամ աւելի բառեր լռելեայն
կ'իմացուին:

ւորութիւնն նոցա, ասէ ցնոսա. Զի¹⁾ փորձէք զիս,
կեղծաւորք, բերէք ինձ դահեկան մի զի տեսից: Եւ
նոքա բերին. և ասէ ցնոսա. Ո՞ր է պատկերս այս
կամ զիր: Եւ նոքա ասեն ցնա. կայսեր²⁾: Պատաս-
խանի ետ Յիսուս և ասէ ցնոսա. Երթա՛յք, տուք
զկայսերն կայսեր, և զԱսուծոյն՝ Աստուծոյ³⁾:
Մարկ. ԺԲ. 13-17

ԺԴ

ԶՈՒՐՆ ԿԵՆԴԱՆԻ

Վաստակեալ, յոգնած	Արդեօք, Էրա-ցընէ
Հանել ջուր, ջուր+աշէլ (հորէն)	Ուաշն, ինք, ոչիւր, ոչ
Կենդանի (ջուր), Բիող (ջուր)	Միւսանդամ, Երկրորդ ան-
Ուսուցակիւ, Խառնուիւ	Իսկ, Ֆէլե Էսկ [ԺԳ

Դայ Յիսուս ի քաղաք մի Սամարացոց՝ որում
անունն էր Սիւքար, մերձ ի զիւղն զոր ետ Յակովբ
որդւոյ իւրում Յովսեփայ, և անդ էր աղբիւր մի

1) Զի՞ բառը, վրան պարոյկով (*), եթէ ինչո՞ւ նշանակէ՝
մակբայ է, և եթէ ի՞նչ նշանակէ՝ անորոշ ածական է. իսկ
առանց պարոյկի՝ որ կամ որպէսզի, վասն զի կամ որովհետեւ
նշանակած առնն՝ չաղկապ է:

2) Այսինքն՝ Կայսեր է պատկերս այս կամ զիր (Տես հոս 3 կանոն):

3) Երբ յատկացուցիչի մը վերաբերող յատկացեալ բառը
կարելի է լռելեայն իմանալ, այս վերջինը յայտնի գրելու
տեղ՝ իր նախդիրը (զ) միայն կը դնենք յատկացուցիչին վրայ.
ըստ այսմ կը թարգմանենք հոս. ինչ որ կայսերն է (=զպատ-
կերն), ինչ որ Աստուծուն է (=զփառս կամ զարժանն):

Յակոբայ: Եւ Յիսուս վաստակեալ ի ճանապարհէն՝ նստէր ի վերայ աղբերն. և էր ժամ իբրեւ վեցերորդ: Գայ կին մի ի Սամարիայ հանել ջուր. ասէ ցնա Յիսուս. Տուր ինձ ըմպել (ջուր մը տո՛ւր ինձ): Զի աշակերտքն նորա երթեալ էին ի Բաղաֆ անդր¹⁾ զի կերակուրս գնեսցեն: Ասէ ցնա կինն Սամարացի. Դու որ հրեայդ ես, զիա՞րդ յինէն ըմպել խնդրես ի կնոջէ Սամարացւոյ: Զի ոչ երբեք խառնակին Հրեայք ընդ Սամարացիս: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս և ասէ. Եթէ զիտէիր դու զպարզեան Աստուծոյ, և ո՞վ է ուր ասէդ²⁾ ցքեզ՝ թէ տուր ինձ ըմպել, դու արդեօք խնդրէիր ի նմանէ. և տայր քեզ ջուր կենդանի: Ասէ ցնա կինն. Տէր, դու քանզի և դոյլ իսկ ոչ ունիս, և ջրհորս խոր է, իսկ արդ ուստի՞ ունիցիս զջուրն կենդանի: Միթէ դու մեծ ինչ ոք իցես քան հայրն մեր Յակովբ՝ որ զայս ջրհոր ետ մեզ, եւ ինքն ասի արբ՝

1) Ինչպէս ասի, այսի, անսի մակբայները բացառականի քով՝ նոյնպէս եւ այս, այդ, անդ մակբայները շարժում ցուցնող իով հայցական բառի քով, այս, այդ, այն ցուցական ածականներու տեղ կը գործածուին:

Օր. ի Բաղաֆ անդր կ'ըսենք փոխանակ ըսելու՝ ի Բաղաֆն յայն ի դասս այս » » » ի դասս յայս ի տուն այդ » » » ի տունդ յայդ

Իսկ առանձին՝ դարձեալ շարժում ցուցնող բայերու քով՝ դրուելով, կը նշանակեն հոս, հոդ, հոն: Օր. Եկ այս, Մուտ անդ, Լայն:

2. Համեմատէ 16 էջ 5 կանոն:

Եւ որդիք նորա եւ խաւիմք նորա¹⁾: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս և ասէ. ամենայն որ ըմպէ ի ջրոյ յայդմանէ, միւսանգամ ծարաւէ, բայց որ ըմպէ ի ջրոյն զոր ես տաց նմա, մի՛ ծարաւեսցի յաւիտեան:

Յովն. Դ. 5—14

ԺԵ

ՀՐԱԻԷՐ ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ

Զուարակք, Եղեբ
Պարարակ, Էրեւ
Յուլանալ, Զուլու

Անցք, անցնելու Գեղ, համբայ
Բազմական, նստող, հրա-
Զենուլ, Գործել [Երեւ]

Նմանեցաւ արքայութիւն երկնից առն թա-
գաւորի որ արար հարսանիս որդւոյ իւրում: Եւ

1) Երբ խոսքի մը մէջ տէրբային բաղադրեալ ըլլայ այսինքն մէկէ աւելի, այն ատեն բայը յոգնակի կը դրուի, բայց երբ բաղադրեալ տէրբայիններէն առաջինը եզակի ըլլայ՝ բայը եզակի կը դրուի, և միւս տէրբայիններուն առջեւ բայը չի կրկնուիր, այլ պահանջուած ժամանակոյն ու թիւովը լռելեայն կ'իմացուի. ուստի Ինքն ասի արբ՝ եւ որդիք նորա եւ խաւիմք նորա, խոսքին մէջ լռելեայն կ'իմացուի վերջի երկու տէրբայիններուն բայը՝ որ է արբին:

առաքեաց զծառայս իւր կոչել զհրաւիրեալս ի հարսանիս ¹⁾, և ոչ կամեցան զալ : Դարձեալ առաքեաց ա՛յլ ծառայս և ասէ. Ասացէ՛ք հրաւիրելոցն ²⁾, ահա ասիկ զճաշ իմ պատրաստեցի, զուարակք իմ և պարարակք զենեալ հն, և ամենայն ինչ պատրաստ է ³⁾. Եկայք ի հարսանիսս : Եւ նոքա յուրացեալ զնացին՝ ումն յագարակ իւր, եւ ումն ի վանառ իւր ⁴⁾. և այլք կալան զծառայս նորա թշնամանեցին և սպանին : Իսկ թագաւորն իբրեւ լուաւ բարկացաւ, և առաքեաց զգօրս իւր և սատակեաց զըսպանողսն զայնոսիկ, և զքաղաքն նոցա այրեաց : Յայնժամ ասէ զծառայս իւր. հարսանիքս պատրաստ են, և հրաւիրեալքն չէին արժանի : Արդ երթայք յանցս ճանապարհաց և զո՛րս (որո՛նք որ) միանգամ զտանիցէ՛ք՝ կոչեցէ՛ք ի հարսանիսս : Եւ ելեալ ծառայքն ի ճանապարհս՝ ժողովեցին զամենեանս զոր և զտին (ո՛րը որ զտան) զչարս և զբարիս, և լցան հարսանիքն բազմականօք : Եւ մտեալ թագաւորն հայել զբազմականօքն ⁵⁾՝ ետես այր մի որ ոչ էր զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց, եւ

1) Անցեալ դերբայներն երբեմն իբրեւ ածական գործածուելով՝ իրենց բային պահանջած հոլովովը խնդիր կ'առնեն :

2) Ասեմբայը վերջահոլով տրական խնդիր առած է հոս, փոխանակ ըսելու՝ զհրաւիրեալսն (Տես 16 էջ 1 կանոն. 19 էջ 1 կանոն) :

3) Տես 8 էջ 2 կանոն :

4) Հոս երկու տէրբայներուն առջև բայը որ է գնաց՝ զեղչեալ է. ըստ այսմ, Ոմն գնաց յագարակ իւր և ոմն գնաց ի վանառ իւր :

5) 2 նախդիրը գործիականով կը նշանակէ եուրդ, վրայ :

ասէ ցնա . Ընկեր, զիս՞րդ մտեր այսր, զի ոչ ունէիր հանդերձ հարսանեաց. և նա պապանձեցաւ : Յայնժամ ասէ թագաւորն ցապասաւորսն. Կապեցէ՛ք զդուրա զոսս եւ զձեռս ¹⁾, և հանէք ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լալ եւ կրնել ²⁾ ատամանց : Զի բազումք են կոչեցեալք, և սակաւք՝ ընտրեալք :
Մատթ. ԻԲ. 2—14

ԺԶ

ԱՂՕԹՔ ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ

Երանաւետել, երջանիկ ընել
Ամէն(= եղիցի), այնպէս ըլ-
նոյն և, (մկ.) նշանակու ալ[լայ
Ի բաց կացուցանել, հեռա-
կայք, կայան [ցլնել

Յաւիտեան, դար, մեծ ժա-
նիք, երկինք [մանկավանդ
Ստորինք, երկրի կամ երկրա-
[որ բաներ, բնական
Պարտիք, պարտքեր, մեղքեր

Ո՛ հայր մեր գըթած
Որ զկայս եթերաց
Երանաւետես
Փառաց քոց ի սես ³⁾,
Անուն քո լիցի

1) Փոխանակ ըսելու. Կապեցէ՛ք զոտս եւ զձեռս դուրա. (Տես 21 էջ 1 կանոն) :

2) Հոս լալ և կրնել աներևոյթները գոյականաբար գործածուած են, և ասամանցը յատկացուցիչն է կրնելին :

3) Ի տես կամ ի տեսիլ փառաց քոց (Գու փառքիդ տեսքովը) :

Սուրբ և պաշտելի,
 Եւ ծանիցեն զայն
 Տիեզերք համայն:
 Զարքայութիւն քո
 Մեզ երեւեցո՛ւ .
 Եւ աստուածային
 Կամք քո եղիցին՝
 Որպէս ի յերկինս
 Նո՛յն և ի ստորինս:
 Զհաց մեր առօրեայ
 Եւ այսօր շնորհեա .
 Թո՛ղ ըզպարտիս մեր,
 Որպէս և մեք, Տէր,
 Տամք ամենեցուն
 Պարտեաց թողութիւն:
 Մի՛ զսկարուքիւն մեր
 Ի փորձանս ամեր¹⁾,
 Այլ կացո՛ւ ի բաց
 Յամենայն չարեաց .
 Զի արքայութիւն
 Քո միշտ է մնայուն .
 Քեզ փառք վայելեն
 Յաւիտեանս, ամէն:

ԺԷ

ՄԵԾԱՏՈՒՆՆ ՅՈՒՍԱՅԵԱՆ, ՅԻՆՉՍ ԻԻՐ

Անդ, ք, (յգ.) = անդաստան,	Բարութիւնք, ինչ
[արդ, արդե	Գանձել, ժողովել
Տոհմականք, արդեան (ցորեն)	Մեծանալ, հարստանալ

¹⁾ Կարգա՛յայսպէս. Մի ամեր ի փորձանս զսկարուքիւն մեր.—
 Մի մակբայը հեռացած է իր բայէն:

Առն ուրումն մեծասան ետուն անդ՝ տոհմա-
 կանս¹⁾, և խորհէր ի միտս իւր և ասէր. Զի՞²⁾
 գործեցից՝ զի ոչ գոյ տեղի ուր ժողովեցից զար-
 դիւնս իմ: Եւ ասէ, զիտեմ զի՛նչ արարից. քակե-
 ցից զշտեմարանս իմ՝ եւ եւս մեծամեծս շինեցից³⁾
 և անդր ժողովեցից զցորեան և զամենայն բարու-
 թիւնս իմ, և ասացից ցանձնիմ. Անձն, ունիս բազում
 բարութիւնս համբարեալ ամաց բազմաց⁴⁾. հան-
 զիր, կեր, արբ և ուրախ լեր: Ասէ ցնա Աստուած .
 Անմիտ. յայսմ զիշերի զոգիդ ի քէն ի բաց պա-
 հանջիցեն. իսկ զոր պատաստեցերն⁵⁾ ո՛ւմ լինիցի:
 Նոյնպէս և որ զանձէ անձին, և ոչ յԱստուած
 մեծանայցէ:

Ղուկ. ԺԲ. 16—21

1) Հասարակ գոյականներու եզակի և յոգնակի սեռականն
 ու տրականը միեւնոյն ձևովը ըլլալով՝ պէտք է չփոթել զա-
 նոնք: Տրականը միշտ որո՞ւ հարցումի կը պատասխանէ և բա-
 յի կը վերաբերի. իսկ սեռականը գոյական բառի մը հետ կը
 կապուի ընդհանրապէս և անոր յատկացուցիչը կ'ըլլայ: Ըստ
 այսմ՝ Առն ուրումն մեծասան բառերը ո՛չ թէ ետուն բային՝ այլ
 անդ՝ գոյականին կը վերաբերին. (հարուստ մարդու մը ար-
 տերը արդիւնք տուին): Պէտք է դիտել նաև որ խօսքին մէջ
 իբրև անորոշ ածական գործածուած ուրումնը ստոյգ նշան
 մըն է առն գոյականին սեռական ըլլալուն:

2) Տես 23 էջ 1 կանոն:

3) Հոս մեծամեծս բառը գոյականաբար գործածուած ածա-
 կան մըն է, իր մէջ լռելեայն ունենալով տեսնալուն բառը,
 փոխանակ ըսելու, եւ ևս մեծամեծ շտեմարանս շինեցից (Ալ
 աւելի մեծ շտեմարաններ պիտի շինեմ):

4) Իմա՛ Վստն ամաց բազմաց:

5) Այսինքն՝ Զայն զոր պատրաստեցեր (Տես 16 էջ 5 կանոն):

ԺԸ

ՏՐՏՈՒՆՁԻ ՄՇԱԿԱՅՆ

Ընդ առաւօտս, առաւօտանոցէ՝
ի վարձու ունել, վարձով
Համարել, հարձել [բռնել
Արկանել վարձս, վարձիւրել
Գաւառապետ, արտաբեր, փոր-
[ծակարար

Մէն մի դահեկան, Դեյմէկ
Եւ, ալ [շարժ-
Հասարակօրդ առնել, հա-
[սար բախիլ արաւ
Տօթ, ասորիլ արտաբերել (օրի)
Սակ արկանել, արտաբերել

Նման է արքայութիւն երկնից առն տանու-
տեառն՝ որ ել ընդ առաւօտս¹⁾ ի վարձու ունել
մշակս յայգի իւր. և արկ վարձս մշակացն աւուրն
դահեկան²⁾. և առաքեաց զնոսա յայգի իւր: Եւ
եկեալ զերրորդ ժամու³⁾ ետես այլս զի կային

1) Ընդ նախդիրը կը գործածուի ժամանակ ցուցնող յոգ-
նակի անորոշ հայցական բառերու հետ, Օր. կ'ըսուի. Ընդ
աւուրսն ընդ այնոսիկ (այն օրերուն) փոխանակ ըսելու յաւուրսն
յայնոսիկ:— Կրնանք սակայն՝ ընդ առաւօտս, ընդ երեկս (իրիկ-
ուան դէմ) բառերը իբրեւ մակբայօրէն ասացուածներ ըն-
դունիլ: (Հմտ. 18 էջ 1 կանոն):

2) Իմա՝ վասն աւուրն՝ դահեկան մի:

3) Զ նախդիրը կը գործածուի ժամանակ ցուցնող գործի-
ական հոլով բառերու հետ. ըստ այսմ Զերրորդ ժամու, զվեց
ժամու, զինն ժամու, զվեցամեքորդ ժամու, կը թարգմանենք
(ժամը երեքին, վեցին, իննին, տասն և մէկին):

դատարկք ի հրապարակս, ասէ և ցնոսա. Երթայք
և դուք յայգի իմ, և որ ինչ արժան իցէ տաց ձեզ.
զնացին և նոքա: Եւ դարձեալ ելեալ զվեց ժամու,
և զինն ժամու՝ արար նոյնպէս: Եւ զվեցամեք-
որդ ժամու ելեալ, եզիտ այլս՝ զի կային դա-
տարկք. ասէ ցնոսա. Ընդէ՞ր կայք աստ զօրս ցե-
րել¹⁾ դատարկք: Ասեն ցնա. Զի ոչ ոք կալաւ զմեզ
ի վարձու: Ասէ ցնոսա. Երթայք և դուք յայգին,
և որ ինչ արժան է՝ առնուցուք: Եւ իբրեւ երեկոյ
եզև՝ ասէ տէր այգւոյն ցգաւառապետ իւր. Կոչեա
զմշակսն՝ և տուր նոցա վարձս, սկսեալ ի յետնոցն
մինչեւ ցառալինսն: Իբրեւ եկին որք զմետասա-
ներորդ ժամուն, առին մէն մի դահեկան: Եկեալ
և առալինքն՝ համարէին թէ աւելի առնուցուն. և
առին մէն մի դահեկան և նոքա: Իբրեւ առին՝
սրսնջէին զսանուսեառնէն²⁾ և ասէին՝ թէ դոքա

1) Հայցական հոլովներ կան՝ որ չորս պարագայի մէջ բրնու-
թեան խնդիր կ'ըլլան. ասոնք են. 1. Ժամանակի տեղոյութիւն,
2. Ճամբայ, 3. Չափ, 4. Չել, կերպ կամ օրինակ ցուցնող հայցա-
կանները: Ընդէ՞ր կայք աստ զօրս ցերել դասարկ խօսքին մէջ կայք
բայը չէզոք ըլլալով՝ արդէն հայցական խնդիր չառներ,
վասն զի չէզոք բային տէրբային ընելիք առարկայ մը չ'ու-
նենար. ուստի զօրս հայցական հոլով բնութեան խնդիր մըն
է ժամանակի տեղոյութիւն ցուցնող, և չէզոք բայի հետ է իր
գործը:

2) Տրսնջել ինչպէս նաև գոհանալ բայերը զով առանց իի
բացառական բնութեան խնդիր կ'առնեն որոշ նշանակու-
թեան մը համաձայն (Տե՛ս 10 էջ 2 կանոն և 11 էջ 3 կա-
նոն):

յետինքդ մի ժամ¹⁾ գործեցին, և հասարակորդս մեզ արարեւ զդուսա²⁾, որ զծանրութիւն աւուրն բարձաք և զտօթ: Նա պատասխանի ետ միում ի նոցանէ և ասէ. Ընկեր, չգրկեմ զքեզ. ո՞չ դանկանի միոջ³⁾ սակ արկեր ընդ իս. ա՛ռ զքոյդ և երթ, Մատթ. Ի. 1—14

ԺԹ

ՍԵՐՄԱՆԱՅԱՆՆ

Ունել զցամաք, էշէր+ւ	Լսել, հասնալ
[Բռնել	Ջեռնուլ, քառնալ
Վարդապետութիւն, քառու	Հեղձուցանել, Խնդրել

Դարձեալ սկսաւ Յիսուս ուսուցանել առ ծովեզերքն⁴⁾. և խոնեցան զնովաւ ժողովուրդք բազումք, մինչեւ ի նաւ մտանել նմա եւ նստել⁵⁾

1) Տես 3 կանոն սոյն դասին մէջ: — Հոս գործեցին ներք. բայը պարագան չի փոխեր, վասնզի գործելու առարկան ժամը չէ, այլ հողը կամ աշխատանքը:

2) Այս խօսքին մէջ արարեւ ներք. բային սեռի խնդիրը իր ստորոգելին ունի յոգնակի անորոշ հայցական ձևով, ընդհանուր կանոնի համաձայն: (Համեմատէ 15 էջ 3 կանոն):

3) Գնելու, վաճառելու, և այլն բայերը սեռական հոլով բնութեան խնդիր կ'առնեն: Հոս դանկանի սեռական հոլով բնութեան խնդիր է սակ արկեր բային:

4) Առ նախադրութիւնը գործիական խնդիրով կը նշանակէ քննել, վերջ:

5) Աներևոյթին կամ անորիշ դերբայներու տէրբային սոսվորաբար տրական կը դրուի: (Կարդա՛ 16 էջ 3 կանոն). Նոյնը կը պատահի նաև եղելով մինչեւ ուլ սկսուած խօսքերու մէջ, Օր. եղել մեռանել աղքատին. մինչեւ զարմանալ ամեանցուն. և այլն:

ի ծովուն և ամենայն ժողովուրդն զծովեզերքն զցամաքն ունէին¹⁾. և ուսուցանէր զնոսա առաւելօք բազում ինչ:

Եւ ասէր նոցա²⁾ ի վարդապետութեան իւրում. Լսէ՛ք, ահաւասիկ ել սերմանող սերմանել. և եղև ի սերմանելն, ոմն անկաւ առ ճանապարհաւ, և եկն թռչուն և եկեր զնա: Եւ այլն անկաւ յապառաժի՝ ուր ոչ գոյր հող բազում, և վաղվաղակի բուսաւ՝ քանզի ոչ գոյր հիւք երկրին³⁾, և յորժամ ծագեաց արեւ՝ ջեռաւ. և զի ոչ գոյրն արմատք՝ ցամաքեցաւ: Եւ այլն անկաւ ի մէջ փշոց. ելին փուշքն և հեղձուցին զնա, և պտուղ ոչ ետ: Եւ այլն անկաւ յերկիր բարւոք (=բարի), և ելեալ աճեցեալ տայր պտուղ, և բերէր ընդ միոյ երեսուն, եւ ընդ միոյ վաթսուն եւ ընդ միոյ հարիւր⁴⁾: Եւ ասէր. Որ ունիցի աղանջս լսելոյ՝ լուիցէ: Մարկ. Դ. 1—6

1) Հաւաքական իմաստ ունեցող բառերը իբրև յոգնակի կը գործածուին երբեմն, և ըստ այնմ բայն ալ յոգնակի կը դրուի:

2) Տես 26 էջ 2 կանոն, և այլն:

3) Էական բայը սեռական հոլով բնութեան խնդիր առնելով՝ ունենալ կը նշանակէ: Ուստի Ոչ գոյր հիւք երկրին (երկիրը հիւթ չունէր) խօսքին մէջ՝ երկրինը սեռ. խնդիրն է ոչ գոյր բային:

4) Ընդ նախադրութիւնը սեռական խնդիրով փոխանակ, տեղ կը նշանակէ. Օր. եւ բերէր ընդ միոյ երեսուն, վաթսուն և այլն. (մէկին տեղ երեսուն, վաթսուն և այլն կուտար):

Ի ԱՂՕԹՔ ԵՐԵԿՈՅԻ

Օրբստօրէ, (ած.) ասէնօրեայ Ապաշնորհ, ապերախո Յանձն առնել, յանձնել	Առաջիկայ, ներկայ Այգուհ (մկ.), առաջադաս Թողուլ, ներել
--	---

Երկրպագեմ քեզ և օրհնեմ ըզքեզ Տէր,
 Որ զիս ի ժամ երեկոյիս հասուցեր,
 Տալով այսօր զօրքսօրէն ինձ ըզհաց ¹⁾
 Եւ փրկելով զիս յամենայն փորձանաց:
 Քո է պարգեւ եթէ այսօր ինչ բարի
 Գործով՝ բանիւ կամ խորհրդով արարի.
 Իսկ եթէ չար ²⁾, յինէն է այն, թո՛ղ ինձ Տէր,
 Որ ապաւնորհ մեղօք առ Քոյդ գրսայ սէր ³⁾:
 Քեզ ըզմարմինս իմ յանձն առնեմ և զհոգիս,
 Պահել ամբողջ յառաջիկայ գիշերիս.
 Զի ննջեցից խաղաղութեամբ քաղցր ի քուն ⁴⁾,
 Եւ զարթուցեալ՝ զՔեզ օրհնեցից, Տէր, այգուհ

ԻԱ ՄՇԱԿՔ ԱՅԴԻՈՅՆ

Էր, էաբ Տարաշխարհ, հեռու երկիր Ասել ընդ միտս, ինչնէրէն ըսել	Ի ժամու, ժամանակին Կալեալ, (անց. դերբ. ասելի) Առաքել, ղրկել [բռնելով]
---	---

- 1) Տես 9 էջ 2 կանոն: 2) Դնել զեղչեալ բայը:
 3) Կարգա՛յ այսպէս. ես որ մեղօք ապաւնորհ զսայ առ սէր Քո
 (եւ որ իմ մեղքերովս Քո սիրոյդ զէմ ապերախտ գտնուեցայ):
 4) Իմա՛ ի քուն քաղցր կամ ի քուն քաղցրութեան:

Այր մի էր տանուտէր, որ տնկեաց այգի,
 և ետ զնա ցմեակս ¹⁾. և զնաց ի տարաշխարհ:
 Իբրեւ մերձեցաւ ժամանակ պտղոյ, առաքեաց
 զծառայս իւր առ մշակսն՝ առնուլ զպտուղս նորա
 (=իւր): Եւ կալեալ մեակացն ²⁾ զծառայս նորա,
 զոմն տանջեցին, զոմն սպանին, զոմն քարկոծեցին:
 Դարձեալ առաքեաց ա՛յլ ծառայս բազումս քան
 զառաջինսն ³⁾, և արարին նոցա նոյնպէս: Յետոյ
 առաքեաց առ նոսա զորդի իւր և ասէ, թերեւ
 ամաչեսցեն յորդոյ աստի իմմէ ⁴⁾: Իսկ մշակք իւր-
 եւ տեսին զորդին, ասեն ընդ միտս. Սա է ժա-
 ռանգն, եկայք սպանցուք զսա, և կալցուք զժա-
 ռանգութիւն սորա: Եւ առեալ հանին զնա ար-
 տաքոյ քան զայգին և սպանին: Արդ զի՞նչ արաս-
 ցէ ընդ նոսա ⁵⁾ (անոնց ի՞նչ պիտի ընէ) տէր այ-
 գոյն. եկեսցէ և կորուսցէ զմշակսն զայնոսիկ, և
 քացէ զայգին այլոց մեակաց ⁶⁾, որք տացեն նմա
 զպտուղս ի ժամու իւրեանց: Մատթ. ԻԱ. 33—41

- 1) Տես 16 էջ 1 կանոն:
 2) Հմտ. 17 էջ 2 կանոն:
 3) Յիշել ածականներու խնդրառութեան կանոնը:
 4) Տես 7 էջ 2 կանոն:
 5) Առնել բայը ընդ նախդիրով հայցական խնդիր առնելով՝
 ինչպէս կը տեսնուի այս օրինակէն՝ Իբր վառուիլ, մէկու մը
 քան մը ընել կը նշանակէ:
 6) Նկատի առնել ըստ բային առած բնութեան խնդիրին
 կրկին մեկերը:

ԻԲ

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

Ոչ բազում, +իւ
Ազուցանել, հաշտել
Կեալ, ապրել [ընթացող
Յարիլ, մեռել, հեռանալ
Գալ ի միտս, ինքն ինքն
Հացալից, փորելու [հաշտել

Սովամահ կորնչիլ, առաջ
Յղել, շրջել (Բաժնեկ մեռնիլ
Եղջիւր, եղջերեմի պատու
Անկանել զպարանոցաւ
(ուրուք) (մէկու մը) ճեպ
Կեանք, ինք [ուրաւիլ

Առն միտք էին երկու որդիք¹⁾։ Ասէ կրտսերն
ի նոցանէ ցհայրն . Հայր տուր ինձ բաժին՝ որ
անկանի յընչիցդ . և նա բաժանեաց նոցա ըզ-
կեանսն։ Յետ ոչ բազում աւուրց ժողովեալ զամե-
նայն կրսեռոյն²⁾, գնաց յաշխարհ հեռի . և անդ
վատնեաց զինչս իւր, զի կեայր անառակութեամբ։
Իբրև սպառեաց զամենայն, եղև սով սաստիկ
յաշխարհին յայնմիկ և սկսաւ ինքն չքաւորել։
Գնացեալ յարեցաւ ի մի ոմն ի փաղափացոց³⁾ աշ-

1) Տե՛ս 33 էջ 3 կանոն։

2) Այսինքն՝ ժողովեաց կրտսերն զամենայն եւ գնաց . . .
(Տե՛ս 17 էջ 2 կանոն)։

3) Թուական ածականները և մասնական անունները իրենց
ետեւէն բացառական խնդիր կ'առնեն։ (Տե՛ս 8 էջ 1 կանոն)։

խարհին աշխարհիկ . և յղեաց գնա յազարակ իւր՝
արածել խոզս։ Եւ ցանկայր ընուլ զորովայն իւր
յեղջերէն՝ զոր խոզքն ուտէին, և ոչ ոք տայր նմա։
Եւ եկեալ ի միտս իւր՝ ասէ . Քանի՜ վարձկանք իցեն
ի տան հօր իմոյ հացալից¹⁾, և ես աստ սովամահ
կորնչիմ։ Յարուցեալ գնացից²⁾ առ հայր իմ, և
ասացից ցնա . Հայր, մեղայ յերկինս և առաջի քո,
և ոչ ևս եմ արժանի կոչել որդի³⁾ քո, արա զիս
իբրև զմի ի վարձկանաց քոց։ Եւ յարուցեալ եկն
առ հայր իւր։ Եւ մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես
գնա հայրն և զթացաւ, յարեաւ և ընթացաւ ընդ
առաջ, անկաւ զպարանոցաւն նորա և համբուրեաց
գնա։ Ասէ ցնա որդին . Հայր, մեղայ յերկինս և
առաջի քո, ոչ ևս եմ արժանի կոչել որդի քո։
Ասէ հայրն ցծառայսն իւր . վաղվաղակի հանէք
զպատմութեանն առաջին և ազուցէք նմա, և տուք
զմատանին ի ձեռն նորա և կօշիկս յոտս նորա . և
ածէք զեզն պարարակ, զենէք, կերիցուք և ու-
րախ լիցուք . զի այս որդի իմ մեռեալ էր և ե-
կեաց, կորուսեալ էր և գտաւ։

Ղուկ. ԺԵ. 11—24

1) Հացալիցք ածականը հեռացած է իր վարձկանք գոյական-
նէն։

2) Անցեալ դերբայներն ընդհանրապէս կը կապուին իրենց-
մէ վերջը եկող դիմաւոր բային հետ իբրև բնութեան խնդիր։

3) Այս խօսքին մէջ կոչել (կոչուիլ) կրաւորական բայի
լուծիւայն իմացուած տէրբային ստորագիծին է որդի բառը։
Ըստ այսմ. Ոչ եւս եմ արժանի զի կոչեցայց (ես) որդի քո։ Տե՛ս
քիչ մը վարն ալ։

ԶՂԶՈՒՄՆ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Զիր, դարձեալ	Շատ է, բաւական է
Ցարդ, մնալ հիմա	Երեսք, ներկայութիւն
Տարագիր, հետո ծնացած	Գանակոծ առնել, ծեծել

Հա՛յր, ես որդի քոյին եմ այն՝

Որ ըզնորհաց քոց վատնեալ ձիր¹⁾

Եւ ընդ ուղին զընալով լայն²⁾

Կեցի ի Քէն ցարդ տարագիր³⁾։

Այլ զգաստացեալ արդ վերըստին՝

Դառնամ առ քեզ Հայրըդ⁴⁾ զըթած,

Ընկալ զիս մի՛ ընդ⁵⁾ որդիս քոյին,

Այլ իբր ըզմի ի վարձկանաց։

Զեմ արժանի քոց զըզուանաց.

Հա՛յր զիս, արա զիս գանակոծ.

Շատ է զի մի՛ ի սպառ ի բաց

Զիս մերժեսցես յերեսաց քոց։

1) Այսպէս կարդա՛. Որ վասնեալ զձիր ընորհաց քոց։ Հոս յատկացեալին վրայ նախդիրը չէ կրկնուած։ (Հմտ. 21 էջ 1 կան.)։

2) Ընդ նախադրութիւնը երբեմն անորոշ հայցականով բացի մը մէջէն անցնիլ կը նշանակէ և աշխարհաբարի մէջ բացառականով կը թարգմանուի. Օր. Կնալ ընդ լայն ուղին, (լայն համբէն երթալ), Մտանել ընդ դրունս, (դռներէն մտնել)։

3) տարագիր (կամ տարագրեալ) ի լէն։

4) Հոս դ գիրը կոչականի նշան ըլլալէ աւելի դու դերանունի արժէքով կ'իմացուի. Առ քեզ որ Հայր ես . . .

5) Կարդա՛ մի՛ ընդ որդիս . . . Տաղաչափական սղուծ մը, զոր ուսուցիչը կրնայ բացատրել։

ՍԱՄԱՐԱՅԻՆ

Վէրսի վերայ դնել, լիբա-	Գրաստ, բեւ կրող անասուն
Դէպ լինել, պարահել / արել	Պանդոկի, ւոյ, = պանդոկ
Ի վաղիւ անդր, հետեւեալ	Ծախել, ծախք ընել
Արկանել, լեցնել [ւրբ]	Հատուցանել, լծարել

Այր մի իջանէր յերուսաղեմէ յերիքով, եւ անկաւ ի ձեռս աւաղակաց, որք մերկացին զնա, եւ վէրս ի վերայ¹⁾ եդին, թողին կիսամաս եւ զնացին։ Դէպ եղեւ քահանայի միոջ իջանել²⁾ ընդ նոյն ճանապարհ, և տեսեալ զնա զանց արար։ Նոյնպէս և զետացի մի եկեալ ընդ նոյն տեղի³⁾, ետես և զանց արար։ Սամարացի ոմն ճանապարհորդեալ՝ եկն ընդ նոյն (ճանապարհ կամ տեղի) առ նովա⁴⁾, և տեսեալ զնա՝ զթացաւ, և մատուցեալ պատեաց զվէրս նորա՝ արկեալ ի վերայ ձէթ և զինի, և եդեալ ի վերայ զրաստու իւրոյ՝ ած զնա ի պանդոկի մի⁵⁾, և դարմանեաց զնա։

1) Նախադրութիւններէն ոմանք՝ եթէ խնդիր չունենան՝ մակբայ են։

2) Փոխանակ ըսելու՝ Դէպ եղեւ զի քահանայ մի իջանցէ. (Հմտ. 16 էջ 2 կանոն)։

3) Տես 38 էջ 2 կանոն։

4) Առ նախադրութիւնը գործիականով փոքր կը նշանակէ։

5) Բառեր կան որոնց ուղղականը ի ու ալ կը վերջաւորուի. Օր. պանդոկ կամ պանդոկի, պատասխան կամ պատասխանի, ձօն կամ ձօնի (նուէր), լորամարդ կամ լորամարդի, ևայլն։ Ուստի պէտք չէ չփոթիլ՝ շարժում ցուցնող բայի քով ի ու վերջահոլով տրական տեսնել կարծելով։

Եւ ի վաղիւ անդր իբրեւ ելանէր անտի, հանեալ
ետ ցպանդոկապետն երկուս դահեկանս և ասէ.
Դարման տար դմա, և զոր ինչ ծախեսցես ի դա՝
ի միւսանգամ գալստեան իմում հատուցից քեզ:
Ղուկ. Ժ. 30—36

ԻԵ

ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՅԻՍՈՒՍԻ

Յայլակերպս լինել, կերպո-	Թափիչ, լա՛ւ լո՛ւսցող
Առնել, շինել [բա՛նաթիւ ԸԼԼԵԼ	Ուրեք, րեշ ֆը
Ռարբի, Վարդապետ	Այսր, անդր, ասո՛ւն, անո՛ւն

Եւ յետ վեց աւուր առնու ընդ իւր¹⁾ Յիսուս
զՊետրոս և զՅակովբոս և զՅովհաննէս, և հանէ ըզ-
նոսա ի լեառն մի բարձր առանձինն. և յայլա-
կերպս եղեւ առաջի նոցա. և ձորձք նորա եղեն
փայլուն սպիտակ յոյժ, որպէս թափիչք երկրի
ոչ կարեն այնպէս²⁾ սպիտակացուցանել: Եւ երե-
ւեցաւ նոցա Եղիա Մովսիսիւ հանդերձ, և խօսէին
ընդ Յիսուսի: Պատասխանի ետ Պետրոս և ասէ
ցՅիսուս. Ռարբի, բարուք է մեզ աստ լինել, եւ ա-
րասցուք երիս տաղաւարս՝ մի քեզ, մի Մովսիսի, եւ

1) Ընդ իւր (իրեն հետ). Տես 19 էջ 1 կանոն:

2) Թարգմանել՝ Անոր լաթերը շատ փայլուն կերպով ճեր-
մըկցան, անանկ որ երկրի թափիչները չեն կրնար այնպէս
ճերմկցնել:

մի Եղիայի¹⁾: Քանզի ոչ զիտէր զինչ խօսէր, զի
զարհուրեալ էին: Եւ եղև ամպ մի հովանի ի վե-
րայ նոցա. ձայն եղև յամպոյ անտի՝ և ասէ. Դա
է որդի իմ սիրելի, դմա լուարուք: Եւ յանկար-
ծակի հայեցեալ այսր անդր²⁾, ոչ ևս զոք ուրեք
տեսին բայց միայն զՅիսուս³⁾ ընդ իւրեանս:

Մարկ. Թ. 1—7

ԻԶ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴ ԴԱՐՁ ՄԵՆԱՒՈՐԻ

Խնդալ, արախանալ	Ածել աւել, ասել
Պիտոյ է, րեք է	Լուցանել, վառել

Ո՞վ ոք իցէ ի ձէն՝ մարդ որոյ իցէ հարիւր
ոչխար⁴⁾. և կորուսանիցէ զմի ի նոցանէ, ո՞չ թո-
ղուցու զիննսուն և զինն յանապատի, և երթայցէ

1) Արասցուք երիս տաղաւարս (երեք վրան կամ խրճիթ շի-
նենք) մի քեզ, մի Մովսիսի, ևայլն՝ (հատ մը քեզի, հատ մը
Մովսէսին, ևայլն): Այս խօսքին մէջ զեղչում մը կայ. փո-
խանակ ըսելու մի քեզ արասցուք, մի Մովսիսի արասցուք, ևայլն:
Մի ածականը լռելեայն իմացուող տաղաւար գոյականին տեղ
դրուած ըլլալով՝ սեռի խնդիր է:

2) Կարգա 24 էջ 1 կանոն:

3) Բայց միայն զՅիսուս... լռելեայն իմացուող բայն է տեսնել:

4) Տես 33 էջ 2 կանոն.— Տես քիչ վերջը, որոյ իցեն դրամք...

զհետ կորուսելոյն¹⁾ մինչև գտանիցէ զնա : Եւ իբրեւ գտանէ՝ զնէ զնա ի վերայ ուսոց իւրոց խընդալով և երթայ ի տուն, կոչէ զբարեկամս և զղրացիս և ասէ ցնոսա . Ուրախ եղերուք ընդ իս, զի գտի զոչխարս իմ զկորուսեալ²⁾ : Ասեմ ձեզ, զի այսպէս է ուրախութիւն յերկինս վասն միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ, քան վասն իննսուն եւ ինն արդարոյ³⁾ որոց չիցէ պիտոյ ապաշխարութիւն : Կամ ո՞վ իցէ կին, որոյ իցեն դամբ տասն, և եթէ կորուսանիցէ դրամ մի, ո՞չ լուցանիցէ ճրագ և ածիցէ աւել ի տան, և խնդրիցէ ստէպ՝ մինչև գտանիցէ : Եւ իբրեւ գտանէ, կոչէ ըզբարեկամս և զղրացիս, և ասէ . Ուրախ լերուք ընդ իս, զի գտի զղրամս իմ զոր կորուսի : Այսպէս, ասեմ ձեզ, ուրախութիւն եղիցի առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ :

Ղուկ. ԺԵ. 4—10

1) Ձհետ նախագորութիւնը սեռական խնդիր կ'առնէ : Ձհետ կորուսելոյն (կորսուածին ետեւէն) :

2) Ինքնին կը հասկցուի որ Ձոչխարս եղակի բառին և գիրը յոգնակի նշան է : Երբեմն՝ ինչպէս աշխարհաբարի անանկ ալ գրաբարի մէջ և դիմորոշ յօդը իմ ի տեղ կրնայ գործածուիլ : Հոս և գիրը իբրեւ այս ցուցական ածականին տեղ ալ կրնայ առնուիլ — «կորուսեալ» ածականին վրայ ալ դրուած զ նախգիրը յատկապէս զայն շեշտելու կը ծառայէ :

3) Թէև երկու երեք չորեքն վեր բոլոր թուական որոշեալ ածականներուն հետ գործածուած գոյականները թէ՛ եղակի և թէ՛ յոգնակի կրնան դրուիլ, բայց հոս աւելի լաւ է կարդալ արդարոյ՝ որուն յարաբերականն ալ յոգնակի դրուած է :

ԻԷ

ՎԱԽՃԱՆ ԱՄՊԱՐՇՏԱՅ

Ուղեկից, հաճոյս ընկեր	Ի բուն (մկ.), հաճոյս
Յար, հար	Անդուլ, հար
Ժանտ, քէշ, վնասակար	Հոսիլ, քէշ (հաշիւ)
Հաճ և դոհ, հաճաճ և քոհ	Հողմավար, հաճաճ և քոհ

Երանեալ այր¹⁾ որ ոչ զընաց
 Ի ճանապարհս ամպարշտաց .
 Չեղեւ չարին նա ուղեկից²⁾,
 Եւ ոչ յաթոռս նստաւ ժանտից :
 Այլ ի հրամանս աստուածատուր
 Հաճ են և զոհ միտք և կամք իւր .
 Եւ ըզգիտեւ եւ զսիւն³⁾ ի բուն
 Խորհի անդուլ յօրէնս ի նոյն⁴⁾ :
 Ոչ այսպէս ո՞չ է ամպարիշտ,
 Այլ երեւեալ կայ յերկրի միշտ,
 Որպէս փոշի որ հողմավար
 Այսր անդր հոսեալ հալածի յար :

1) Է բայը զեղչուած է — Երանեալ է այր . . .

2) Տես 8 էջ 3 կանոնին մէջ խնդրառու ածականը : — Հոս չարին բառը տրական խնդիրն է ուղեկից ածականին :

3) Տես 31 էջ 1 կանոնին մէջ ժամանակի տեսողութիւն ցուցընդ հայցականին քերականական պաշտօնը :

4) Այսինքն Ի նոյն օրէնս . (Տես 9 էջ 2 կանոն) :

ԻԸ

ՄԵԾԱՏՈՒՆՆ ԱՆՈՂՈՐԾ

Բեհեզ, բարեհ լինի- իս-
 Լիզուլ, Լեւ
 Ի հեռաստանէ (մկ.), հեռուէն
 Գոգ, ծոց, բերի
 Թանալ, Բերեւ

Ծագ մատին, մաթի ծայր
 Պապակիլ, Իս- ծարա-լ
 Տապ, Կատ-լին (Բոլի)
 Անդէն, հին Կեւ
 Բարիք, հանգստ-լին

Այր ոմն էր մեծատուն, և ազանէր բեհեզս
 և ծիրանիս, և ուրախ լինէր հանապազ առատա-
 պէս: Եւ աղքատ ոմն անուն Ղազարոս (Ղազարոս
 անունով աղքատ մը) անկեալ զնէր առ դրան¹⁾
 նորա վիրաւորեալ, և ցանկայր ընդ զորովայն իւր
 ի փշրանացն՝ որ անկանէին ի սեղանոյ մեծատանն,
 այլ և շունք եւս գային և լիզուին զվէրս նորա:
 Եղեւ մեռանել աղբաւիս եւ սանել հրեշտակացն²⁾
 զնա ի գոգն Արրահամու, մեռաւ եւ³⁾ մեծատունն
 եւ թաղեցաւ, եւ ի դժոխսն ամբարձ գաշս իւր
 մինչ ի տանջանսն էր, ետես զԱրրահամ ի հեռաս-
 տանէ, և զՂազարոս ի գոգ նորա հանգուցեալ:
 Եւ նա աղաղակեաց եւ ասէ. Հայր Արրահամ,
 ողորմեաց ինձ, և առաքեա զՂազարոս զի թացցէ

1) Առ նախագրութիւնը եզակի վերջաւորով տրականով
 Բով կը նշանակէ. (Որ. առ դրան (գրան քով). առ նմա (անոր
 քով, իբրեւ տունը):

2) Տեւ 16 էջ 2 կանոն նաեւ 32 էջ 5 կանոն ուր զընդու-
 նելութեանը պէտք է կարգաւ անհրեւոյթին:

3) Հարուստն ալ մեռաւ. — Հոս եւ ի իբրեւ մահրայ գոր-
 ծածուած է. նմանապէս իսկ շաղկապն ալ մահրայ է երբ
 անգամ, նոյն իսկ նշանակութեամբ գործածուի: (Որ. Դոյլ իսկ
 ո՛չ ունի (գոյլ անգամ շունիս):

զծագ մատին իւրոյ ի ջուր, և զովացուցէ զԵզու-
 իմ, զի պապակիմ ի տապոյ աստի: Եւ ասէ ցնա
 Արրահամ. Որդեակ, յիշեա զի ընկալար անդէն
 զբարիս քո ի կեանսն քում, և Ղազարոս նոյնպէս
 զչարչարանս¹⁾, արդ սա աստ մխիթարի, և դու
 այլ²⁾ պապակիս: Ղուկ. ԺԶ. 19—25

ԻԹ

ԸՆԹՐԻԲ ԲԱՂՏԱՍԱՐԱՅ

Ընթրիս առնել, Երէկուէն
 Բռեալ, Զեկուած [Նաւալ
 Ընդ զինիս մտանել, Գնալ-
 Որմ, Կոտ [Նաւ

Յօդ, Կոտեւորան իսկը,
 Բարախել, Նարեւ [Խաւը
 Բարձրանալ, Կոտարանալ
 Վախճանել, Վերջուէն

Բաղտասար արքայ արար ընթրիս մեծամե-
 ծաց իւրոց հազար առն³⁾: Եւ իբրեւ ընդ զինիս
 եմուտ, հրամայեաց բերել զսպասս արծաթոյ և
 զոսկւոյ⁴⁾, զոր եհան Նաբուգոդոնոսոր հայր նորա⁵⁾

1) Զեղչուած է բայը՝ որ է քնկալաւ (ընդունեց):

2) Աս, անդ զազարում ցուցնող մահրայներուն հոգ նը-
 շանակող ձեւը կը պակտի գրաբարին մէջ, ուստի այստ. անդ
 ձեւէն փոխ կ'առնուի:

3) Տեւ 43 էջ 4 կանոն:

4) Սեւ. Նոյնով գրուած արձարոյ և ոսկւոյ բառերը ամա-
 կանի պաշտօն կը կատարեն իս, և վերջինին վրայ կրկնուած
 է գոյականին նախդիրը. փոխանակ ըսելու՝ և զսպասս ոսկւոյ:
 (Նմամ. 15 էջ 1 կանոն):

5) Բաղայայտիլ կը կոչուին այն բառերը՝ որ իբրեւ տիպոս
 անուն՝ կամ իբրեւ բացատրութիւն ուրիշ բառի մը քով գը-
 րուելով՝ անոր ո՛վ կամ ո՛րն ըլլալը կը նշանակեն: Արդ Նա-
 բուգոդոնոսոր և հայր նորա (Բաղտասարայ) բառերը իբարեւ
 բացայայտիլ են և բացայայտեալ:

ի տաճարէն՝ որ յերուսաղէմ: Բերէին, և ըմպէին նոքօք թագաւորն և մեծամեծք իւր. ըմպէին զինի և օրհնէին զաստուածս ոսկեղէնս և զարծաբեղէնս եւ զպղիմնիս եւ զերկաթիս¹⁾, և զԱստուածն յաւիտենից ոչ օրհնեցին: Ի նմին ժամու ելին մատուռք ձեռին մարդոյ, և զրէին ի վերայ բռելոյ որմոյ տաճարի թագաւորին, և թագաւորն տեսանէր զթաթ ձեռինն՝ որ զրէր: Յայնժամ հատան զոյնք թագաւորին (թագաւորին զոյնը նետեց) և յօդք միջոյ նորա լուծանէին, և ծունկք նորա զմիմեանս բաբախէին: Ասէ Դանիէլ. Արքայ, Աստուած բարձրեալ զմեծութիւն և զթագաւորութիւն և զպատիւ և զփառս ետ Նաբուգոդոնոսոյ հօր բում²⁾, և յորժամ բարձրացաւ սիրտ նորա, անկաւ յաթոռոյ թագաւորութեան իւրոյ, մինչեւ ծանեալ թէ տիրէ Բարձրեալն թագաւորութեան մարդկան. եւ դու, որդի նորա Բաղսասար³⁾, ոչ խոնարհեցուցեր զսիրտ քո առաջի Աստուծոյ: Վասն այսորիկ յերեսաց նորա (անոր կողմէն) առաքեցաւ թաթ ձեռինն, և զզիրդ զայդ

1) Այս ածականներն իրենց մէջ լռելեայն ունին զաստուածս դոյական: (Հմտ. 29 էջ 3 կանոն):

2) Բացայայտիչ և բացայայտեալ ընդհանրապէս նոյն հոլովով կը գրուին, և կրնան ետեւ առաջ անցնիլ. ուստի նոյն բանն է՝ եթէ ըսենք. հօր բում Նաբուգոդոնոսոյ: Իսկ եթէ նախդիր ունենան, առաջ գրուողը այսինքն բացայայտեալը կ'առնէ զայն ընդհանրապէս: Օր. զՆաբուգոդոնոսոս հայր բում զմայր բում Նաբուգոդոնոսոս:

3) Տես 5 կանոն ուր զասին մէջ:

զրեաց: Եւ այս ինչ է զիրդ որ զրեալ է. Մանէ, Թէկէդ, Փարէս: Մանէ. Հափեաց Աստուած ըզթագաւորութիւն քո և վախճանեաց զնա: Թէկէդ. կշռեցաւ ի կշիռս եւ զտաւ սակասեալ: Փարէս. բաժանեցաւ թագաւորութիւն քո և տուաւ Մարաց և Պարսից: Եւ ի նմին զիշերի սպանաւ Բաղտասար արքայ Քաղդէացոց, եւ Դարեհ արքայ ա'ռ զթագաւորութիւն որ էր ամաց վաքսուն եւ երկուց¹⁾: Դանիէլ ե.

L

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆ ՏՈՎԵԹԱՅ

Ընկենուլ, Զեդեւ, Յփեւ
Մնալ, Կոստեւ
Առնել ճաշ, Կեղան Կաւ
Մինչչեւ, Կոստեւ Կաւ

Թափել, Ենեւ, Էրեւ
Այսին առնել, Զեւ, Զեւ
Ջերմաջերմ, Կոստեւ
Իրք, Էնեւ

Ես Տուբիթ²⁾ ողորմութիւնս բազումս արարի եղբարց իմոց՝ որ ընդ իսն էին ի նինուէ: Չհաց իմ տայի քաղցելոց, և զձորձ իմ՝ մերկոց: Եւ զոր (ով որ) տեսանէի ես յազգէն իմմէ թէ մեռեալ

1) Տարիք ցուցնող բառերը սեռական հոլով բնութեան խնդիր կ'ըլլան: Հոս ամաց բնութեան խնդիր է էր բային. Որ էր ամաց վաքսուն եւ երկուց (որ վաթսուն երկու տարու էր):

2) Տուբիթ բացայայտիչն է ես ին: (Տես 45 էջ 5 կանոն):

էր, և ընկենուին զնա արսափոյ պարսպին ¹⁾, ես
թաղէի: Եւ կամ թէ՛ յորժամ սպանանէր զոք Սե-
նեֆերիմ արփայ ²⁾ զողանայի և թաղէի: Եւ ի տօ-
նին մեծի արարին ինձ ճաշ մեծ, և բազմեցայ ու-
տել և ըմպել: Ասեմ ես ցորդին իմ, ե՛րթ ած դու
քեզ յեղբարցն մերոց աղքատաց՝ զո՛րս և զըտա-
նես, և ես մնամ քեզ: Եկն և ասէ. Հա՛յր, մի ոմն
յազգէս մերմէ, որոյ քափեալ են nsf նորա ³⁾, կայ
ի հրապարակի անդ մեռեալ: Եւ իմ մինչչեւ էր նա-
ւակեալ ⁴⁾՝ չոգայ առի զնա և բերի ի տուն իմ՝ մինչև
եմուտ արեգակն. փորեցի և թաղեցի զնա: Եւ
մերձաւորքն իմ այսն առնէին և ասէին. Արդ ո՞չ
ևս երկնչի (ալ չի՞ վախնար) մեռանել վասն իրացս
այսոցիկ, զի վասն որոյ հալածեցաւն (ինչ բանի
համար որ հալածուեցաւ), դարձեալ եկեալ թաղէ
զգիակունսն: Ի նմին զիշերի դարձայ՝ իբրև թա-

1) Արսափոյ նախադրութիւնը սեռական խնդիր կ'առնէ:

2) Արփայ բացայայտիչն է Սենեֆերիմի. — Անդրադառնալ
նախորդ դասի կանոններուն՝ բացայայտիչի և բացայայտ-
եալի մասին:

3) Այս խօսքին մէջ նորա աւելադրութիւն է՝ որոյ յարա-
բերական դերանունին հետ կրկնուած իբրև թարմատար
կամ աւելորդ բառ. որոյ քափեալ են nsf նորա, կը թարգ-
մանուի. Որուն ոտքերը փրթած են:

4) Ինչպէս անցեալ դերբայներու՝ նոյնպէս եւ անոնցմով
ձեւացած անցեալ ժամանակներու եզակի Գ. դէմքին քով
տէրբային սեռական կը դրուի: Ուստի այս խօսքին մէջ
իմ տէրբայի է էր նաւակեալին. = Մինչչև ճաշակեալ էի ես:
(Տես Ա. դաս 1 կանոն):

ղեցի, և ննջեցի ես առ որմոյ ¹⁾ զաւթին և զերեսս
իմ ոչ ծածկեցի: Ոչ զիտէի թէ՛ ճնճղուկք նստէին
յառաստաղս անդ, և աչօք բացօք (բաց աչքերով)
ի վեր հայէի, և ծրտէին ձագքն ջերմաջերմ յաչս
իմ: Եւ երթեալ իմ ²⁾ առ բժիշկս, ոչինչ օգնէին ինձ:

Տովբիթ Ա.—Բ

ԼԱ

ԱՐՏԱՍՈՒՔ ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԱՆԿԱՆՆ

Արփիագեղ, արեւոյ զէ- շիթ, Կաթիլ	Համակ, բարեբա- կեալ, Կերակուանալ, Կեր- ակուանալ, Կերակուանալ
Սերարփի, Երեւել	Արդեօք, արեւոյ զէ- շիթ, Կաթիլ

Արտասուէ Յիսուս

Մայրենին ի ծոց ³⁾.

Մըթագնի զըւարթ

Երեսաց իւրոց

Արփիագեղ լոյս:

Յոլացեալ յերկնէ

Սերարփին հրեշտակ,

1) Պատին քով. (Տես 44 էջ 3 կանոն): Կրնանք ըսել նաև՝
առ որմով:

2) Ընդհանրապէս ներգործ. անցեալ դերբայի կամ ընդու-
նեղութեան քով տէրբային սեռական կը դրուի. բայց չէզոք
բայերուն քով ալ նոյնը տեղի կ'առնենայ ըստ կանոնի:

3) Ի ծոցն մայրենի (Մօրենական ծոցին մէջ):

Ձարսասուլաց նորա
Յոսկեղէն բաժակ
Ըզգիթս ամփոփէ ¹⁾.
Եւ վերասլացեալ
Նըւիրէ Հօր զայն.
Արդ սովաւ, ասէ,
Լիցի փառութեան
Մահացուաց յուսալ ²⁾
Իսկ Հայրն երկնաբնակ ³⁾.
Բաւէր արդեօք դա,
Այլ Որդեակն իմ ինձ
Ձարիւն իւր ցանկայ
Նըւիրել համակ:

ԼԲ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԽՆԴՐԷ ՅԱՍՏՈՒԾՈՅ ԶԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Խելամուտ լինել, ինչքան հա- | Փոխանակ զի, որովհետեւ
Յետքո, քան երբեք [ցննել] | Մեծութիւն, հարստութիւն

Երևեցաւ Տէր Սողոմոնի ի քուն զիշերոյ, և
ասէ. Խնդրեա՛ դու քեզ խնդիր ինչ: Եւ ասէ Սո-
ղոմոն. Տէ՛ր Աստուած իմ, դու ետուր զծառայ քո

1) Այսպէս կարդա՛. Ամփոփէ զգիթս արսասուլաց նորա յոսկե-
ղէն բաժակ կամ յոսկեղէն բաժակի:

2) Այսպէս կարդա՛. Սովաւ լիցի մահացուաց յուսալ փառութեան
կամ սովաւ փառութեան յուսացին մահացու (մահկանացուք):

3) Զեղչուած է ասէ կամ պատասխանի ես բայը:

փոխանակ Դաւթի հօր իմոյ ¹⁾, և ես եմ մանուկ
փոքր: Տացեա ծառայի քում սիրտ լսելոյ և դա-
տելոյ զժողովուրդ քո արդարութեամբ, խելա-
մուտ լինել ի մէջ բարւոյ և չարի: Եւ հաճոյ
թուեցաւ բանն առաջի Տեառն, զի խնդրեաց Սո-
ղոմոն զայն բան: Եւ ասէ ցնա Տէր. Փոխանակ զի
խնդրեցեր յինչն զբանդ զայդ, և ոչ խնդրեցեր
քեզ աւուրս բազումս ²⁾, և ոչ խնդրեցեր քեզ մե-
ծութիւն, և ոչ խնդրեցեր զանձինս թշնամեաց
քոց. ահա ետուր քեզ սիրտ իմաստուն և հանճա-
րեղ. իբրեւ զքեզ ոչ ոք եղև յառաջ քան զքեզ, և
յետ քո ոչ ոք յարիցէ նմանող քեզ: Եւ զոր ոչն
խնդրեցեր ետուր քեզ՝ զմեծութիւն եւ զփառս ³⁾:

Գ. Թագ. Գ. 5—13

1) Փոխանակ Դաւթի հօր իմոյ (իմ Դաւիթ հօրս տեղ): Այս
խօսքին մէջ պէտք է որոշել բացայայտին ու բացայայ-
տեալը, որ միևնոյն հոլովով գրուած են: (46 էջ 2 կանոն):

2) Նկատի ունենալ 31 էջ 1 կանոնը, ճշդելու համար ա-
ւուրս բազումսի քերականական պաշտօնը:

3) Յարաբերականը շատ անգամ յարաբերեալէն առաջ ալ
կրնայ դրուիլ: Այս խօսքին մէջ զոր յարաբերական դերա-
նունը իր զմեծութիւն եւ զփառս յարաբերեալներէն առաջ
դրուած է: Կրնայինք ըսել. ետուր քեզ զմեծութիւն եւ զփառս՝
զոր ոչ խնդրեցեր: Իսկ եթէ խօսքը չըլենք սապէս. «Ձայն
զոր ոչ խնդրեցեր ետուր քեզ այսինքն զմեծութիւն և զփառս»,
այն ատեն զփառս եւ զմեծութիւն բառերը բացայայտիչ կ'ըլ-
լան զորին: Բացայայտիչ և բացայայտեալ իրարու կը կապ-
ուին երբեմն, այսինքն, այս է, իմա, բացատրողական բառերով:

ԱՆԱՆԻԱ ԵՒ ՍԱՓԻՐԱ

Խորեյ, Բեջեյ Բուշեյ	2 ^ր է զի, Բեշ Բուշ, Բեշ
Հանեյ զոգի, Բեշեյ Բեշեյ	Ահ, Էշեյ
Դնեյ ի սրտի, Բեշեյ Բեշեյ	Յոտն կալ, Բեշեյ Էշեյ

Այր ոմն Անանիա անուն հանդերձ կնալ իւրով Սափիրալ¹⁾, վաճառեաց ազարակ, և խորեաց ի գնոց անտի, գիտելով եւ կնոջն²⁾. և եբեր մասն ինչ, եղ առ ոտս առաքելոցն: Ասէ Պետրոս, Անանիա, ընդէ՞ր ելից սատանայ զսիրտ քո սեւլ քեզ Հոգւոյն սրբոյ և խորեյ³⁾ ի գնոց գեղջն. ո՞չ ապաքէն մինչ կայրն (կեցած ատենը) քո էր⁴⁾, և ի վաճառելն ընդ քո իշխանութեամբ էր⁵⁾, զի՞ է զի եղիւր ի սրտի քում զիրս զայս, ոչ ստեցեր մարդկան այլ Աստուծոյ: Եւ լուեալ Անանիա զբանս զայսոսիկ, անկաւ և եհան զոգի, և եղեւ ահ մեծ ի վերայ ամենեցուն՝ որ լուան զայն: Յոտն կացին

1) Բացայայտիչը՝ որ է Սափիրալ՝ իր կնալ բացայայտեալին հոլովովը դրուած է: (Տես 46 էջ 2 կանոն):

2) Գործիական հոլով աներեւոյթներու քով տէրբային տեղական կը դրուի: Կրնայինք ըսել. գիտէր եւ կիցն:

3) Փոխանակ ըսելու՝ զի սեպեցա զու Հոգւոյն սրբոյ եւ խորեցեա և այլն: (Տես 16 էջ 3 կանոն):

4) Տես 53 էջ 2 կանոն:

5) Ընդ նախադրութիւնը գործիական խնդիրով տակը կը նշանակէ:

երիտասարդքն և ամփոփեցին զնա և տարան թաղեցին: Իբրեւ ժամք երեք անցին, և կին նորա ոչ զիտէր զինչ եղեալն էր, եմուտ ի ներքս: Պատասխանի ետ Պետրոս և ասէ ցնա. Ասա դու ինձ թէ անչափ գնոց զգիւղն վաճառեցէ՞ք¹⁾: Եւ նա ասէ. Այո՛, այնչափ²⁾: Ասէ ցնա Պետրոս. 2^ր է զի միաբանեցէք փորձել զհոգի Տեառն. Ահա ոսկն՝ որ քաղեցին զայրն քո ի դրան³⁾ (առ դրան)՝ հանցեն և զքեզ: Եւ անկաւ անդէն առ ոտս նորա և եհան զոգի. Մտին երիտասարդքն, զտին զնա մեռեալ, և հանին թաղեցին զնա առ առն իւրում:

Գործք. Ե. 1—11

ՍԷՐ ՏԱՆ ՏԵԱՌՆ

Խնամարկել, Խնամ Խանել	Յարկ, Խան, Էշեյ
Տազնապ, Բեշեյ Էշեյ	Արտաքոյ, Բեշեյ

Սիրտ իմ և հոգի
Ցնծացեն առ քեզ,
Աստուած կենդանի:

1) Տես 32 էջ 3 կանոն:

2) Պէտք է հասկնալ, Այնչափ գնոց, զեղջման կանոնով:

3) Պէտք է թարգմանել, էրիկդ թաղողներուն ոտքերը, դրան մօտ են, և ո՛չ թէ՛ էրիկդ թաղող ոտքերը . . .

Փափաքէր անձն իմ
 Կեալ ընդ յարկաւ քով,
 Արդ ի նմա հանդիմ:
 Երանեալ է այր
 Ում¹⁾ դու խնամարկես՝
 Որ որբոց ես հայր:
 Քե եզիրս զիւր տուն
 Տառապեալ ճնձղուկ,
 Եւ տատրակ զիւր բոյն:
 Ի գաւիթըս քո
 Լաւ է ինձ մի օր,
 Քան բիւրք արտաբոյ²⁾:
 Բեռն է ինձ քեքել
 Քաղցր լուծ փոյին՝
 Քան քէ հաւուց քել³⁾:
 Աստ վերջինն արե
 Յօրն իմ տագնապի
 Ծագեսցէ զինեւ:
 Այլ երջանիկ եմ,
 Զի ընդ յարկաւ քով
 Ծածկեսցէ զիս վէմ:

1) Ում փոխանակ որումի. վասնզի ո, ու իբրեւ յարաբերական գերանուն իրարու տեղ կը գործածուին երբեմն:

2) Բիւրք այսինքն՝ արտաբոյ: = իսկ արտաբոյ մակբայ է, վասնզի խնդիր չունի: (Տես 39 էջ 1 կանոն):

3) Թարգմանել. Քաղցր լուծդ աւելի թեթեւ է ինձի համար՝ քան թռչուններուն համար իրենց թեւը:

L2

ԵՂԻՍ ԵՒ ՈՂՋԱԿԷԶ ԻԻՐ

Կաղալ յերկուս հետս, եր-	Շերտ, ճեղքաւ փայտ
[Կո- կողմին կաղալ	Դիզանել, Դիւել, Բարդել
Կարգալ, զինա-լեւան կանչել,	Երեքկնել, երեք անգամ ըսել,
Հեղուլ, Լափել [Կաղալի	Գարչելիք, կոտոր [ընել, Լըն.
Ողջակէզ, ափսոս յայրաւ	Մերձեանալ յընդերեկս, է-
Յօշել, կոտոր կոտոր ընել [Կոտ	[ընկոտան մշտնալ

Մերձեցոյց Եղիս զամենայն ժողովուրդն եւ
 ասէ ցնոսա. մինչև ցե՞րբ կաղայք յերկուս հետս.
 եթէ Տէր է Աստուած¹⁾, երթայք զհետ նորա:
 Ես մնացեալ եմ մարգարէ Տեառն միայն. և մար-
 գարէք Բահաղու՝ արք չորեքհարիւր և յիսուն:
 Տացեն մեզ երկուս եզինս, և ընտրեսցեն իւրեանց
 զմին, և յօշեսցեն և դիցեն ի վերայ փայտից, և հուր
 մի՛ դիցեն, և ես արարից (պիտի պատրաստեմ)
 զմիւս եզնն և եդից ի վերայ փայտից, և հուր ոչ
 մատուցից: Եւ կարդասցիք զանուն աստուծոյն
 ձերոյ, և ես կոչեցից զանուն տեառն Աստուծոյ
 իմոյ, և Աստուած որ լուիցէ հրով նա է Աստուած:
 Եւ առին (մարգարէքն Բահաղու) զգուարակն, և
 արարին, և կարդացին զանուն Բահաղու յայգուէ

1) Կը Թարգմանուի. եթէ Տէրը Աստուած է: Ըստ այսմ
 որոշել ստորագելին:

մինչև ցհասարակ օր, և ասէին. Լուր մեզ, Բա-
հաղ, լուր մեզ: Եւ ոչ գոյր բարբառ, և ոչ ուն-
կընդրութիւն:

Եւ այլանեաց ի միջօրէին զնոսա Եղիա և ա-
սէ. Մեծածայն կարդացէք, զի Աստուած է. Թե-
րեւս զբոսանք ինչ իցեն նմա¹⁾, կամ թէ ի քուն
իցէ և յառնիցէ: Եւ իբրեւ մերձեցաւ յընդե-
րեկսն, խօսեցաւ Եղիա ընդ մարդարէս զարշե-
կացն եւ ասէ. Ի բաց կացէք. արդեւ աս արարից
գողջակէզն իմ: Եւ ի բաց կացին և զնացին: Եւ
առ Եղիա երկոտասան քար և շինեաց զքարինսն
յանուն Տեառն. Եւ եղէզ զշերտսն ի վերայ սե-
ղանոյն՝ զոր արար. և յօշեաց գողջակէզն և եղէզ
ի վերայ շերտիցն: Եւ ասէ. Առէ՛ք ինձ չորս սա-
փորս ջրոյ և հեղէք ի վերայ ողջակիզիդ և ի վե-
րայ շերտիցդ: Եւ ասէ. Կրկնեցէք. և կրկնեցին:
Եւ ասէ. Երեքկնեցէք և երեքկնեցին: Գնայր
ջուրն շուրջ զսեղանովն. և աղաղակեաց Եղիա յեր-
կինս և ասէ. Լուր ինձ, Տէր, լուր ինձ հրով, և
ծանիցէ ժողովուրդս թէ դու ես Տէր Աստուած:
Եւ անկաւ հուր յերկնից և եկեր գողջակէզսն եւ
զշերտսն: Իբրեւ եսես ամենայն ժողովուրդն,

¹⁾ Էսկան բայի բնութեան խնդիրը փոխանակ սեռակա-
նի տրականով ալ կը գրուի շատ անգամ: (Համեմատէ՛ 53
էջ 2 կանոն):

անկան¹⁾ ի վերայ երեսաց իւրեանց, և ասեն. Ար-
դարեւ Տէր՝ նա է Աստուած, Տէր՝ նա է Աստուած:
Գ. Թագ. ԺԸ. 21—39

ԼԷ

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻՆՈՒԷԱՅԻՈՅ

Ահեակ, յաւ (յեւթ, հոշ)	Քաղեւ ոգւոց, հոգիներ + աւ-
Վիճակ արկանեւ, վիճակ	[տեւել
[յգեւ	Ոչ ճանաչեւ զաջ և զահ-
Վիշապ ձուկն, կեռ յաւել	[եակ, անգիտակց ըլլաւ
Ի վաղիւանդր, հետեւեալ: Եւ	Երկայնամիտ, հաջորդ

Եղև բան Տեառն առ Յոզիան և ասէ. Արի
և զնա ի նինուէ, և քարոզեսլիր անդ, զի եւ ա-
ղաղակ չարութեան նոցա առ իս: Յարեաւ Յով-
նան փախչել յերեսաց Տեառն. էջ ի Յոպպէ, եզիտ
նաւ՝ որ երթայր ի Թարսիս, և եմուտ ի նա, և
Տէր յարոյց հողմ. եղև մրրիկ մեծ, և նաւն ի
վտանգի կայր ի խորտակել: Երկեան նաւավարքն
երկիւղ մեծ²⁾, և ասեն իւրաքանչիւր³⁾ ցընկեր

¹⁾ Երբ տէրբային հզակի բառ մը ըլլայ իսկ իմաստը յոգ-
նակի, բայց թէ՛ հզակի և թէ յոգնակի կրնայ գրուիլ, ինչ-
պէս հոս կը տեսնուի: (Տես 33 էջ 1 կանոն):

²⁾ Ներգործական և չէզոք բայերը շատ անգամ հայա-
կան հոլովով կ'առնեն իրենց արմատը կամ արմատին մօտ
բառը. բայց գործիական հոլովի գեր կը կատարէ այդ հայ-
ցականը. — Երկեան երկիւղ մեծ կը թարգմանուի (մեծ վախով
վախացան): Հոս երկիւղը հայցական բնութեան խնդիր է:

³⁾ Իւրաքանչիւրը իբրեւ գոյական և իբրեւ յոգնակի գործա-
ծուելով բայն ալ յոգնակի կը գրուի: Պէտք է գիտնալ որ
իւրաքանչիւրը իբրեւ սեռական և տրական ալ կը գործածուի,
առանց իր ձևը փոխելու. այսինքն՝ առանց իւրաքանչիւրի,
իւրաքանչիւրում ձևերն ընդունելու:

իւր. Եկայք արկցուք վիճակս և զիտասցուք վասն
 ո՞յր են չարիքս այս: Արկին վիճակս, և ել վիճակն
 Յովնանու: Առին զՅովնան և ընկեցին ի ծովն,
 և դադարեաց ծովն ի խռովութենէ իւրմէ: Հըրա-
 ման ետ Տէր կիտին մեծի կլանել զՅովնան, և էր
 Յովնան ի փոր կիտին զերիս սիւս եւ զերիս զի-
 ւերս¹⁾: Յաղօթս եկաց Յովնան ի փորոյ կիտին,
 և հրամայեցաւ ի Տեառնէ վիշապ ձկանն, եւ
 եթուք զնա ի ցամաք: Յարեաւ Յովնան և զնաց
 ի նինուէ, քարոզեաց և ասէ. Այլ ևս երեւաւուր²⁾,
 և նինուէ կործանեացի: Հաւատացին արք նինուէ-
 ացիք յԱստուած. զզեցան քուրձ, և դարձան յիւ-
 րաբանչիւր նանապարհաց իւրեանց³⁾ չարաց: Ե-
 տես Աստուած և զզջացաւ ի վերայ չարեացն՝ զոր
 խօսեցաւ առնել նոցա և ոչ արար: Եւ ասէ Յով-
 նան. Ո՛վ տէր, զիտէի թէ դու ողորմած ես
 եւ զթած, երկայնամիտ եւ բազումօղորմ, եւ
 զզջանաս ի վերայ չարեաց: Եւ ի քաղաքէ անտի
 եւ նստաւ յանդիման քաղաքին: Եւ հրաման
 ետ Աստուած զգմենւոյն, և ել ի վերայ զլսոյն
 Յովնանու՝ լինել նմա հովանի, և ուրախ եղեւ

1) Տեա 31 էջ 1 կանոն. 43 էջ 3 կանոն:

2) Զօրութեամբ կ'իմացուի եմ կամ անցցեմ բայը:

3) Հոս իւրաբանչիւրը իբրեւ ստացական ածական գործա-
 ծուած է, և իրեն վերաբերող գոյականը յոգնակի ըլլալով՝
 զերանունն ալ ետէն յոգնակի է զրուած — իւրեանց: Կըր-
 նայինք ըսել նաեւ. «և դարձան իւրաբանչիւր ի ճանապարհ-
 հաց իւրեանց չարաց»: (հմտ. 3 կանոնը սոյն դասին մէջ):

Յովնան ի վերայ զգմենւոյն: Եւ հրաման ետ Աս-
 տուած որդանն՝ առաւօտուն ի վաղիւ անդր. եհար
 զգգմենին և ցամաքեցաւ: Անկաւ արեն զզլխովն
 Յովնանու և քաղէին ոգիք նորա, և ասէր. Լաւ
 է ինձ մեռանել քան զայս կեանս իմ: Եւ ասէ Տէր.
 Դու խնայեցեր ի զգմենին՝ յոր ոչ եղեր աշխատ
 (որուն համար նեղութիւն մը չկրեցիր). ես ո՞չ խը-
 նայեցիք ի նինուէ, յորում բնակեալ են աւելի
 քան զերկոտասան բիւր մարդիկ՝ որ ոչ ծանեան
 զաջ և զահեակ իւրեանց: Ի գրոց Յովնանու

ԼԸ

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾ

Ընթանալ, +ալել, լալել
 Անողող, շէրջում

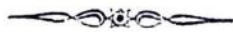
Առասպել, հանելու-
 Գիտակ, գիտող

Առանց քայլելոյ
 Ընթացաւ ընդ ծով¹⁾,
 Եւ չունէր նաւակ:
 Անողող ի ջրոյ²⁾

1) Տեա 39 էջ 2 կանոն:

2) Ածականներն այլ եւ այլ հոլովով խնդիր կ'առնեն
 (Տեա 8 էջ 3 կանոն):

Թաղեցաւ ընդ ջրով
 Ի ծովուն յատակ:
 Զուրկ էր նա յօդոյ¹⁾
 Մեռեալ ոչ գոլով²⁾
 Եւ ճնչէր յսակ³⁾:
 Ո՞վ իցէ այս մարդ³⁾,
 Ասա դու ինձ արդ,
 Եւ առասպելիս
 Իմ գիտակ լինիս:

ԼԹ

ԴԱԻԻԹ ԵՒ ԳՈՂԻԱԹ

Ճակատել, շարժել (զօրքե-	Այլազգի, օտարազգի (Փղըշ-
Հեղեղատ, յոր [րու]	Զիա՞րդ, ի՞նչպէս [տացի]
Ճակատ, շարժ (զօրքերու)	Գեղարդն, դան, նիշակ
Մախաղ, փայլահալ (հովիւի)	Զգել (զձեռն), (յեռալ) եր-
Պարս, պարսապիկ	Ասպար, վահան [կենցեղ]

1) Զուրկ ածականը՝ որ հոս ստորոգելի է՝ իր խնդիրը բացառական հոլովով կ'առնէ:

2) Ճնչէր յսակ (ազատ շունչ կ'առնէր): Յսակ բառը որ ածական մըն է, հոս իբր մակբայ գործածուած է. վասն զի ածականներէն ոմանք իբրեւ մակբայ երբեմն կը գործածուին:

3) Ո՞վ բառը ստորոգելի է մարդին: Պէտք է գիտնալ որ խօսքի մը մէջ անձանթ բառ մը գտնելու համար գործածուած հարցական բառերը (ո՞վ, զի՞նչ, ևայլն) այդ անձանթ բառին պաշտօնը կ'առնեն:

Ժողովեցին այլազգիքն զբանակս իւրեանց ի պատերազմ (պատերազմի համար), և Սաւուղ և արք Իսրայելի ճակատեցան ի պատերազմ ընդդէմ այլազգեացն: Եւ ել այր զօրաւոր ի ճակատէ այլազգեացն՝ Գողիաթ անուն նորա: Եկն եկաց, ձայն ետ ի ճակատն Իսրայելի և ասէ ցնոսա. Ընդէ՞ր ելանէք ճակատել ի պատերազմ ընդդէմ մեր: Ընտրեցէք դուք ձեզ այր մի, և ես և նա մենամարտեցուց¹⁾ երկոքեան. եթէ կարասցէ հարկանել զիս, եղիցուք մեք ձեզ ի ծառայս²⁾. ապա թէ ես յաղթեցից, եղի՞նք դուք մեզ ի ծառայս: Իբրեւ լուաւ Սաւուղ եւ ամենայն Իսրայել³⁾ ըզբանս այլազգւոյն, զահի հաւան⁴⁾ և երկեան յոյժ: Եւ ասէ Դաւիթ ցՍաւուղ. Մառայ քո երթիցէ և մարտիցէ ընդ այլազգւոյն ընդ այնմիկ⁵⁾:

1) Եթէ խօսքի մը մէջ տէրբայինները տարբեր դէմքերով ըլլան, բայց յոգնակի կը դրուի ու նախապաշիւ դէմքի տէրբային հետ կը համաձայնի: Ըստ այսմ՝ ես եւ նա մենամարտեցուց խօսքին մէջ երկու տարբեր դէմքի տէրբայիններ գտնուելով մենամարտեցուց բայը յոգնակի դրուած է՝ ես դերանուն տէրբային դէմքին համաձայն: Պէտք է գիտնալ որ առաջին դէմքը որ է ԵՍ նախապատիւ է երկրորդ դէմքէն՝ որ է ԴՈՒ, և երկրորդն ալ նախապատիւ է երրորդ դէմքէն՝ որ է ՆԱ:

2) Երբ գոյական բառ մը ստորոգելի է, ինչ անորոշ հայցական կը դրուի սովորաբար, և թիւով կը համաձայնի իր ենթակային: Օր. Դուք եղի՞նք ինձ յուստերս և ի դատերս (դուք ինձի մանչ ու աղջիկ զաւակներ պիտի ըլլաք):

3) Զեղչեալ է բայը լուաւ կամ լուան (բոլոր Իսրայելը՝ այսինքն Իսրայէլացիք լսեցին...) (հմմտ. 25 էջ 1 կանոն):

4) Հարկանել բայը զ նախդիրով վերջահոլով տրական բրնութեան խնդիր կ'առնէ: Օր. Հարկանել զքարի (քարի զարնել), ևայլն:

5) Ընդ նախադրութիւնը կրկնուած է թէ գոյականին և թէ ածականին վրայ, (փոխանակ ըսելու. ընդ այլազգւոյն այնմիկ (այն փղտացիին հետ):

Տէր Աստուած որ ապրեցոյց զիս ի ձեռաց առիւ-
ծուն և ի ձեռաց արջոյն՝ ապրեցուցէ զիս ի ձե-
ռաց այլազգւոյն այնորիկ: Ասէ Սաւուղ. երթ,
և Տէր եղիցի ընդ քեզ: Եւ առ զցուպն իւր ի ձե-
ռին իւրում, և ընտրեաց իւր իննգ քարինս ողորկս
ի հեղեղատէն և եղ զնոսա ի հովուական մախա-
ղին, և զպարսն ի ձեռն իւրում, և մերձեցաւ
առ այրն այլազգի: Եւ զնայր և զայր այլազգին
և մերձենայր առ Դաւիթ: Իբրեւ հայեցաւ և ետես
զԴաւիթ՝ արհամարհեաց զնա, զի էր պատանեակ
խարտեաշ և աչօք գեղեցիկ, և ասէ. Զիս՝ ըն-
եմ ես, զի ցպով և քարամբք զաս ի վերայ իմ: Եկ
առ իս, և տաց զմարմին քո թռչնոց երկնից և զա-
գանաց երկրի: Եւ ասէ Դաւիթ ցայլազգին. Դու զաս
ի վերայ իմ սրով և գեղարդեամբ և ասպարաւ, ես
զամ ի վերայ քո անուամբ Տեառն զօրութեանց:
Եւ աճապարեաց, ձգեաց զձեռն իւր ի մախաղն և
առ անտի քար մի, եւ պարսաքարեաց եւ եհար
զձաւատ այլազգւոյն. և եմուտ քարն ընդ սաղա-
ւաթն¹⁾ ի ձաւատն, և անկաւ ի վերայ երեսաց
իւրոց յերկիր: Ընթացաւ Դաւիթ, առ ըզսու-
սեր նորա և եհատ զգլուխ նորին²⁾: Իբրեւ տե-
սին այլազգիքն թէ մեռաւ զօրաւորն նոցա, փախ-
եան. և արք Իսրայելի յարձակեցան զհետ նոցա
և կոխեցին զբանակս նոցա: Ա. Թագ. Ժէ.

¹⁾ Տեա 38 էջ 2 կանոն:

²⁾ Նա գերանունը եթէ կրկնել պէտք ըլլայ, նոյնը կը
գործածուի անոր տեղ սովորաբար:

Ժ

ԴԱՒԻԹ ԵՒ ԱՐԻՍՏՈՂՈՄ

Երիվար, յի	Պարտիւ, յաւաւիւ
Պատուիրակ, պարտուիր	Հանդէս առնել զօրուն
Եղջեր (ած.), երջերէյ, եւ-	չէրբ հմբել, աւել աւելել
[ջէրէ շինւած	Թաւ, աստիք շար
Հետիոտս (մկ.), արտու	Բոկ, բարի

Արար Արիստողոմ կառս և երիվարս, և ա-
ռաքեաց պատուիրակս յամենայն ցեղս¹⁾ Իսրա-
յելի, և ասէ. Ի լսել ձեր²⁾ զձայն եղջեր փո-
ղոյ, ասասջիք եթէ թագաւորեաց Արիստողոմ:
Եւ եղել ժողովուրդ բազում երթեալ (զացած
եղաւ, զնաց) ընդ Արիստողոմայ: Ասէ Դաւիթ ցա-
մենայն ծառայս իւր. Արիք և փախիցուք: Ել
արքայ և ամենայն տուն նորա հետիոտս. ելա-
նէր ընդ զառ ի վերն Զիթենեաց, ելանէր եւ
լայր, և ինքն երթայր բոկ: Եւ Արիստողոմ և ա-
մենայն Իսրայել մտին յերուսաղէմ: Եւ Դաւիթ
եհաս ի բանակսն, և հանդէս արար զօրուն՝ որ
ընդ նմա, և կացոյց ի վերայ նոցա հազարա-
պետս և հարիւրապետս. պատուէր ետ արքայ
և ասէ. Խնայեսջիք ի պատանեակ իմ Արիս-
տողոմ³⁾: Եղև կռիւ յանտառին եփրեմայ. և պար-

¹⁾ Կրնանք ըսել նաեւ առ ամենայն ցեղս (Հմմտ. 12 էջ 1
կանոն. նաեւ 18 էջ 4 կանոն):

²⁾ Հմմտ. 18 էջ 2 կանոն:

³⁾ Տեա 46 էջ 2 կանոն. նաեւ 51 էջ 1 կանոն:

տեցաւ անդ զօրն Իսրայելի առաջի ծառայիցն
Դաւթի: Դիպեցաւ Աբիսողոմ առաջի ծառայիցն
Դաւթի, և էր հեծեալ ի ջորւոյ իւրում. եմուտ
ջորին ընդ թաւ կաղնեաւ մեծաւ. պատեցաւ
զլուխ նորա ընդ կաղնեաւն, և կախեցաւ ընդ
երկինս եւ ընդ երկիր¹⁾, և ջորին անց ի ներ-
քոյ նորա (անոր տակէն): Եւ ետես այր մի և
պատմեաց Յովաբայ: Առ Յովաբ երին նետս և
եհար զնոսա ի սրտի Աբիսողոմայ, և ընկէց զնա
ի վիհ մեծ յանտառին. և եհաս Քուսի և ասէ
ցարքայ. Աւետիք տառն իմոյ արքայի²⁾, զի
արար Տէր իրաւունս: Ասէ արքայ. Եթէ ողջոյն
իցէ մանկանն իմոյ³⁾ Աբիսողոմայ: Եւ ասէ Քու-
սի. Եղիցին իբրեւ զմանուկն թշնամիք տեսն
իմոյ արքայի: Խռովեցաւ արքայ և ելաց, և
այսպէս ասէր ի լալ իւրում⁴⁾. Որդեա՛կ իմ Աբի-
սողոմ, Աբիսողոմ որդեա՛կ իմ, ո՛ր տայր զման իմ
փոխանակ քո. ես փոխանակ քո, Աբիսողոմ որ-
դեալ իմ, որդեա՛կ իմ Աբիսողոմ:

Բ. Թագ. ԺԵ—ԺԸ

1) Ընդ նախադրութիւնը եւ չաղկապով կապուած հրկու
անորոշ հայցականներու առջև կրկնուելով կը նշանակէ՝ (եր-
կու բանին) մէջտեղը:

2) Տես 51 էջ 1 կանոն:

3) Եթէ ողջոյն իցէ մանկանն իմոյ Աբիսողոմայ: Այս խօսքին
մէջ մանկանն տրական բնութեան խնդիր է իցէ բային. պէտք
է թարգմանել. Առօղջ է Աբիսողոմ զաւակս, կամ Ինչպէս է,
աղէ՛կ է:

4) Ի լալ իւրում. այս խօսքին մէջ իբրեւ ստացական ածա-
կան գործածուող իւրումը իբրեւ զերանուն պէտք է ճանչնալ—
ի լալ իւր (նորա): Թր. Ի գալ իմում—ի գալ իմ. Ի գատիլ բում—
ի գատիլ բո, և այլն:

ԽԱ

ՅՈՎՍԷՓ ԵՒ ԵՂԲԱՐՔ ՆՈՐԱ

Խորհուրդ ի մէջ առնուլ,
Ջրոյց, լուր [Խորհուրդ Ընկ.
Ձգել, վեր աշէլ
Սուգ ունել, առէ բռնել

Դտանել շնորհս, փրկել լուր
Կացուցանել, հարգել
Ընկենուլ, յիշել, ներել
Անդ, ագարակ, արդ

Իսրայէլ (Յակոբ) սիրէր զՅովսէփ առաւել
քան զամենայն զորդիս իւր: Եւ նախանձեցան
ընդ նմա¹⁾ եղբարքն նորա: Եւ զնացին արածել
զխաշինս հօրն իւրեանց: Եւ ասէ Իսրայէլ զՅով-
սէփ. Երթ, տես եթէ ո՞ղջ իցեն եղբարքն քո
և խաշինք, և բեր ինձ զրոյց: Տեսին զնա եղ-
բարքն յառաջագոյն ի հեռաստանէ, և խորհուրդ
վատ ի մէջ առին՝ սպանանել զնա: Եւ ասեն իւ-
րաբանչիւր ցեղբայր իւր²⁾, Եկայք սպանցուք
զնա, և ընկեցուք ի մի ի գրոց աստի, և ասաս-
ցուք՝ եթէ զազան չար եկեր զնա: Եւ իբրեւ
եկն Յովսէփ, մերկացին զպատմութեանն նորա
ծաղկեայ ի նմանէ, և առին ընկեցին զնա ի դուք

1) Կիրք ցուցնող չէզոք բայերն. Ինչպէս են նախանձիլ,
զարմանալ, գայրանալ, և այլն, իրենց բնութեան խնդիրները
սովորաբար ընդ նախդիրով կ'առնեն:

2) Տես 59 էջ 3 կանոն:

մի, և նստան ուտել զհացն: Եւ անցանէին արք
Մաղիանացիք վաճառականք: Ասէ Յուդա ցեղ-
բարսն իւր. Զի՞նչ օգուտ է եթէ սպանանիցեմք
զեղբայրն մեր. եկայք վաճառեսցուք զնա Իս-
մայելացւոց: Եւ լուան նմա եղբարքն իւր, ձգե-
ցին հանին զՅովսէփ ի գբոյ անտի, և վաճառե-
ցին Իսմայելացւոց քսան դահեկանի¹⁾: Եւ առ-
եալ զպատմութեանն Յովսէփայ, զենին ուլ այծ-
եաց և թաթաւեցին զպատմութեանն յարեանն,
և առաքեցին զայն առ հայրն իւրեանց և ասեն,
Զայդ գտաք, եթէ որդւո՞յ եմ իցէ²⁾: Եւ ծան-
եալ զնա և ասէ. Պատմութեանս որդւոյ իմոյ է.
զազան չար եկեր զնա: Պատառեաց զհանդերձս
իւր և սուգ ունէր ի վերայ որդւոյն իւրոյ: Իսկ
Մաղիանացիք վաճառեցին զՅովսէփ յեզիպտոս՝
Պետափրեայ դահնապետի Փարաւոնի³⁾: Եւ էր Տէր
ընդ Յովսէփայ. և եզիպտ շնորհս առաջի տեառն
իւրոյ, և կացոյց զնա ի վերայ տան իւրոյ եւ
զամենայն ինչ ետ ի ձեռս Յովսէփայ: Եւ եղեւ
օրհնութիւն Տեառն ի վերայ ամենայն ընչից նո-
րա ի տան և յանդի:

ԾՆՆՂ. ԼԵ—ԼԹ

1) Տեա 32 էջ 3 կանոն:

2) Տեա 53 էջ 2 կանոն:

3) Տեա 46 էջ 2 կանոն:

ԽԲ

ԵՐԳ

Ի ԾՆՈՒՆԴ ՓՐԿՁԻՆ

ՎՐՈՅՐ ԵՒ ԱՌԱՆ ՀՈՎԻԻՔ Ի ԲԵԹՂԵՀԷՄ

Նորանչան, շարձանալէ	Ներկուռ, գիտան, վարժ
Վարսամ, գիտաւոր ասար	Օձասպան, օջը (սարանան)
Օ'ն առնուլ, ասլաւերուէլ	Յայց գալ, այցելել [սպաննող
Երկնահանգէտ, երկնէն շահ	Հարկանել նուագ, երգել
Մանկացեալ, իբրեւ շահուլ	Աղքատին, իւրեճ [գործէիւ
Ածել զմտաւ, հրաշել [ծնած	Աւետարանել, աստուել

ՎՐՈՅՐ

Գիտիցե՞ս, Առան,
Զի ծնաւ մեզ արքայ,
Լոյս նորանչան
Զիւրեցողանայ:
Վարսամ ի յերկնէ
Զեղեալն ի մըսրի

Աւետարանէ

Փրկիչ աշխարհի¹⁾:
Արքայք գերապանծ
Առ նա խոնարհին,
Եւ զօրք ի բարձանց
Նուիրաբերք նմին²⁾:
Օ'ն առեալ եւ մեր³⁾

1) Հոս փրկիչ բառը ստորագելին է գեղեպնին, վասն զի ներգործական բայի մը սեռի խնդիրն ալ իր ստորագելին կ'առնենայ անորոշ հայցական հոլովով:

2) Թարգմանէ. Եւ հրեշտակներ երկինքէն նուէրներ կը բերեն անոր: — Նմին գործածուած է նմաի տեղ:

3) Անցեալ դերբայներու քով տէրբային սեռական հոլով կը դրուի. կրնանք ըսել նաեւ. Օ'ն առցուք եւ մեք եւ մա-տուցուք, եւայլն: (Տեա 17 էջ 2 կանոն):

Նոցին արդ ըզհետ,
Մատուցուի նրէր
Յայրն երկնահանգէս¹⁾։

ԱՌԱՆ

Ըզդոյն իսկ և իմ
Ածեալ բզմբաւ²⁾,
Այլ յոյժ վարանիմ
Եթէ զի՛նչ բընաւ՝
Հովիւի չխաւոր³⁾
Տանել կարիցեմք
Առ որ թագաւորք
Ի յայց զան վըսեմք։

ՎՐՈՅՐ

Մի՛ ինչ վարանիր։

Ոչ զանձս ի հովուաց
Խընդրեսցէ ի ձիւր⁴⁾

Մանկացեալն Աստուած։

Այլ մեր աղքատինք
Այս լիցին նըւէրք։

Առնում ես սըրինգ,

Դու ներկուռ ի յերզ՝

Երգեա զյաղթանակ

Գառինն օձասպան,

Մինչ ես բզնըւագ

Հարից հովուական,

Եւ քան զամենայն

Նըւէր մեծարգոյ՝

Լիցի Մանկանն այն

Երգըս մեր հանոյ⁵⁾։

ԱԶԴ

Նախընթաց հաստատմներու ներքեւ Քերականական (համաձայնական) ա՛յնչափ կանոն միայն հարկ համարեցինք աւանդել, որչափ կարեւոր էր ուսանողի մը եւ միանգամայն կարելի սորվիլ Ա. Տարւոյ ընթացքին։

Հետագայ հաստատմներուն մէջ, ինչպէս կը տեսնուի, բառականացած ենք միայն ստորագծելով այն բառերը կամ խօսքերը, որոնց կանոնները անծանօթ չեն աւակերտին եւ կրնան պահանջուիլ։

Դիտել կուտանք թէ՛ անօգուտ չ'ըլլար անուտէ՛ս՝ եթէ ուսուցիչը արձակի վերածել Տայ հոս ամփոփուած չափաբերեալ առակները։

Դասագրքիս վերջը դրած ենք նաեւ ՅԱ. ԻԵԼՈՒԱԾ մը Բարդումներու եւ Ածանցումներու, որոնց կ'արժէ անդրադառնալ ամէն անգամ որ պէտք ըլլայ։

1) Յայրն երկնահանգէս, դէպի այն երկնանման այրը։

2) Տես քիչ առաջ սեռական տէրբայի կանոնը։

3) Փոխանակ ըսելու. Մեք հովիւքս չքաւորք։

4) Ի ձիւր. բնութեան խնդիր ըլլալէ աւելի՝ ստորագելի է. կը թարգմանուի իբրեւ ձիւր (ընծայ) (հմտ. 63 էջ 2 կանոն)։

5) Ստորագելի և ոչ ածական։

Ա

ԾԵՐ ՈՄՆ ԵՒ ՄԱՀ

Ձահի հարկանել, շահահա-
 Պարտասիւ, յաճել [բէլ
 Ձճանապարհայն, ճաճահա-
 Հարկիւ, ապահովել [բայ

Դնել յերկիր, գերիշն զնել
 Յանդիման, (մկ.) Դիմաց
 Թշուառական, Թշուառ-
 Հէք, Դժբախտ

Ի միում աւուրց Ծեր ոմն հատեալ փայտ
 յանտառէ և բարձեալ յուս իւր բերէր ի տուն.
 այլ պարտասեալ զճանապարհայն՝ հարկեցաւ դը-
 նել յերկիր զբեռն իւր, և սկսաւ յօգնութիւն
 կարգալ զՄահ: Եւ ահա յանդիման եկն եւ
 բեցաւ Մահ, և եհարց ցնա՝ եթէ առ ի՞նչ կո-
 չէր զնա: Յայնժամ զահի հարեալ՝ պատասխանի
 ետ նմա Ծերն և ասէ. «Զի տայցես յուս ըզ-
 բեռն իմ»:

Յուցանէ առակս զի ամենայն մարդ սիրէ
 զկեանս, թէպէտև հէք իցէ և թշուառական:

Բ

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ ԵՒ ՊԱՐՏԱՏԷՐՆ

Պատառատուն, պարտաբ-
 Պարտեօք (պարտիք),
 [պարտաբ]

Յամօթ լինել, աճել
 Աղագաւ, (նիս.) հա-
 [հաբ]

Լաւ է զգենուլ աղքատ քան զոլ պարտապան:

Խրատեալ յիւրոց բարեկամաց Նասրէտտին,
 Զի չէր վայել քջել նմա
 Պատառատուն ըզգեստութեք,

«Բարեք խրատէք» ասաց, և ել ի շուկայն՝
 Առնուլ իւր ձորձըս վայելուչըս պարտեօք:
 Յետ ոչ բազում աւուրց մինչ կայր ի ժողովի,
 Գայ պահանջել դերձակն ըզգինս ըզգեստուն:
 Յայնժամ յամօթ լեալ ծերունին՝
 «Ո՛չ, ասէ, այստ աղագաւ
 Պատառատուն ձորձս ըզգենուլ յանձն առնուի
 Քան թէ լինել պարտապան»:

Գ

Ա Յ Գ Ի

Պարզել ոգւոց, հոգին աւել | Պատառել յակօսս, աճել
 Խարխարել, աւելուցայ ը- | Տալ իմանալ, հոգեշնչել
 Ողջոյն, աճող [նել (հոգե)] | Ի միտ առնուլ, հոգեշնչել

Ի պարզել ոգւոցն ասէր հայրն ցերեպին
 որդիս իւր. «Որդեա՛կք իմ, շունիմ այլ ինչ թո-
 դուլ ձեզ բայց միայն զհիւղս զայս, և զայդին
 որ շուրջ զնովաւ, և անդ կայ գանձ ծածկեալ:

Սկիզբն արասցիք վարելոյ զերկիրն և զտնիք ըզ-
գանձն զայն»:

Յետ մահուան հօրն, որդիք նորա փութա-
ցան յառաջ քան զամենայն խարխարել զայգին
ողջոյն, այլ չգտին անդ ոսկի կամ արծաթ: Եւ զի
չէր նոցա երեւի պատահալ յաղօսս զայգին՝
որպէս արարինն, ի նմին ամի երեւր առատ ող-
կոյզս խաղողոյ:

Յայնժամ ի միտ առին՝ թէ զի՞նչ հայր իւր-
եանց տայր նոցա իմանալ զանձիւն ծածկելով:

Դ

ԵՍՈՎՊՈՍ ԵՒ ՍՏԱՀԱԿ

Դանկ, -տէ
Փարթամ, հարաւոր

Պատուհաս, որով
վրէժ տալ, որովհէտ էրել

Յաջողութիւն զբազումս ի վտանգ արկանէ:

Ոմն ըստահակ եհար փարամբ զԵսովպոս.
Իսկ նա՝ «Կեցցե՛ս» ասէ, տըւեալ նըմա դանկ,
եւ յաւելու. «Աւելի ինչ ոչ ունիմ,
Բայց ուսուցից ուստի քեզ մարթ է առնուլ.
Ահա ինչոր ոք և փարթամ հասեալ զայ,
Ըզնա նոյնպէս հա՛ր փարիւ,
Եւ զարժանիւն ընդունիցիս փոխարէն»:
Հաւանեցաւ նա և արար ըստ խրատուն,
Սակայն ածեալ ի պատուհաս՝
Ի խտ տանջանօք ետ վըրէժ:

Ե

ԳԱՅԼ ԵՒ ԿՌՈՒՆԿՆ

Միւրի, Դե՛ւ Դո՛ւն
Մուծանել, Դո՛ւն
Երկայնաձիգ, Երկայն

Ուն, ան, Վէշ
Ձայս օրինակ, այս կերպով
Ակնարկել, նայել, Դիտել

Միեալ կայր ոսկը ի կոկորդ Գայլոյ՝ որ
վարձս խոստացաւ կռնկան, եթէ հանիցէ զոսկըն
յորկորոյն: Երկայնաձիգ ուլամբն յաջողեաց կը-
ռնկան խել զայն ի բաց, և խնդրեաց ի նմանէ ըզ-
պայմանեալ վարձսն: Նախ ծիծաղեցաւ Գայլ, և
ապա կըճեալ զատամուռնս իւր ասէ. «Շատ խկ
համարեսցիք քեզ վարձ զի ողջանդամ զերծու-
ցեր յորկորոյ և յատամանց Գայլոյ զգլուխ քո
և առանց իրիք փնասու»:

Ակնարկէ առակս յարս նենգաւորս՝ որք յետ
միանգամ զերծանելոյ ի վտանգից՝ զայս օրինակ
յայտ առնեն զչնորհակալութիւն առ բարերարս
իւրեանց:

Զ

ԱՐՁ ՍՈՎԵԱԼ

Ձկայ առնուլ, Կո՛ւն
Միւրճել, Կո՛ւն (Գո՛ւն Դե՛ւ)
Ըմբռնիւնել, Կո՛ւն Բե՛րն
Կռուել, Կո՛ւն [Կո՛ւն]

Ճարակ, Կո՛ւն
Հաս և խած լինել, Կո՛ւն
Մայրիք, Կո՛ւն
Ընդոստնուլ, Կո՛ւն

Արջ ի մայրիս եթէ չգտցէ իւր ճարակ,
 Ի ծովափն ուրեմ գիմեալ ի ժայռոս՝
 Եւ զկայ առեալ ի վիմի՝
 Տակաւ ըզսրունսն մըխըրճէ անդր ի հուն.
 Եւ ի գալ խեչափառից կըռուել յոսիցն ի մուսակ՝
 Ընդոստուցեալ ի ցամաք՝
 Զաւարառեալ ժըժմակսն ի բաց թօթափէ,
 Եւ ըմբռնէ եղեալ նոցին հաս և խած:
 Այսպէս քաղցոյ և զանմըտին սրելով զուշ:

Է

ԱՂԲԵՐԱԿՆ

Տօթակէզ, արեւ շուշ	Յեղյեղել, Դշտ իբնել (Իստ Դշ)
Առուիւ, լաշշ զարէ Դէ	Յողւոց հանել, հաւաքել
Ժանտ, ինտ Գէշ, Զաւալար	Առնուլ յարբումն, Ինել
Խօթութիւն, հիւանդութիւն	Վարսագեղ, Գեղեցիկ ճիւղերով

Ի միում ի տօթակէզ աւուրց ամարայնոյ
 շրջէր Զարեհ ընդ դաշտորայս: Այսք նորա կար-
 մըրացեալ էին, և քիրտն առուիւ հոսէր ի ճա-
 կատուէն: Մանկիկն հէք, կիսաման ի ծարաւոյ,
 Եհաս յանկարծ յաղբերակն մի՝ որ բխէր ի ներ-
 քոյ ժայռի միով, ընդ հովանեաւ վարսագեղ
 կաղնւոյ:

Յայնժամ Զարեհ զահավէժ խոնարհեցաւ
 ի ջուր անդր՝ որ ցուրտ էր իբրեւ զսառն և էարբ
 անտի: Այլ ի հասանելն ի տուն ծնողաց իւրոց՝
 կալաւ զնա ջերմն սասիկ:

Յողւոց հանեալ ի մահիճս ցաւոց իւրոց՝ հա-
 ռաչէր և ասէր. «Եւ ո՞ հաւատայր եթէ գուցէ
 թոյն ժանս յակն աղբերն այնորիկ»:

Ի լուր բանից նորա (ի լսել զբանս նորա),
 ասէ ցնա հայրն. «Ո՛չ եթէ աղբերակն այն եղև
 պատճառք խօթութեան քում, այլ զի անզգոյշ
 զտար դու: Պարտ էր քեզ յուշ ածել զոր յա-
 նախն յեղյեղէի՝ եթէ չէ բարւոք ի ջեռնուլ մար-
 մնոյ ցուրտ ինչ առնուլ յարբումն»:

Ը

ԽՈԶ ԵՒ ՔԱՂԴԵԱՅ

Քաղդեայ իմ քաւդեայ,	Ակահ, Գեղի
Արփ, արշ [արշաբէշի	Ի ճահ (մկ.), յարժա
Ի խոյզ իմ ի խնդիր լինել,	Անճաշակ, հաճ շահու
Բուտ, հարկ, կեր [քնարել	Յար, Դշ
Երկրաբեր, հոշ քոշ	Երկրաքարշ, աշտահաւեր

Խողի, որ զնաց յուսումն առ ոտըս քաղդեայց՝
 Գիտել զարփից Երջան և գոլ աստղաբաշխ,
 Հրամայեցաւ դիտել զաստեղըս երկնից:
 Եւ ի չկարելն հայել ի վեր ընդ երկին,

Զի ցուռկ ևեթ երկրաբիր,
Տըւաւ նըմա ի խոյզ բըսոյ,
Պատգամ նըմա ետ վարժապետըն քաղդեայ,
«Երկրաւորին լինելով յար ի խնդիր,
Երկնաւորաց վասն այնորիկ չես աւան»:
Ի ճահ առակս այս ա'յնոցիկ պատահէ,
Որք երկրաքարչ կենօք իւրեանց
Կան ուրացեալք յերկնայնոց:

Թ

ՇՈՒՆ, ԱՔԱՂԱՂ ԵՒ ԱՂՈՒՒՍ

Դաշն կռել, Խոստում կռել	Դիրկս արկանել (ուժեք),
Յուզի անկանել, ճախարել	Ջրձել, Բռնել [Էրկել (Դել)]
Ջհասարակ գիշերաւ, Կե	Ատամնացի (մկ.), ախար
Յեղակարծ, յանկարծ [Էրկելին]	Արմն, ին, արմար
Ի կիր արկանել, Էրբաքել	Դուռն գործել, ջանաւ

Շուռն և Աքաղաղ դաշն բարեկամութեան
ընդ միմեանս կռեալ՝ անկան յուզի: Իբրև ի
վերայ եհաս գիշեր, երկոքեան ի քուն մը-
տին: Հանգեալ Աքաղաղ ի վերայ միոյ ի ծառոց
և Շուռն առ արմին նորա: Ի խօսել հաւուն
զհասարակ գիշերաւ, որպէս սովորն էր, լուաւ
Աղուէս զձայն նորա, և դիմեաց յայն կողմն. և
ի ներքոյ ծառոյն կացեալ՝ աղաչէր զնա իջա-

նել ի վայր, և յաւելոյր եթէ կարի ցանկալի էր
նմա գիրկս արկանել կենդանոյ՝ որոյ յոյժ
քաղցը էր ձայն երգոցն: Պատասխանի ետ և
ասէ ցնա Աքաղաղ. Զարթո՛ նախ զդռնապանն՝ որ
ննջէ առ ստորոտով ծառոյն, զի կարացից իջա-
նել, եթէ բանայցէ ինձ: Եւ մինչդեռ զուռն գոր-
ծէր Աղուէս արտաքս զբարապանն կոչել, խոյա-
ցաւ Շուռն յեղակարծ ի վերայ նորա, և ձրձեալ
ատամնացի սատակեաց զնա:

Յուցանէ առակս զի արք զգուշաւորք ի կիր
արկանեն բանս նարսարս՝ առ ի զինել ընդդէմ
թշնամեաց զբարեկամս իւրեանց:

Ժ

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ ԵՒ ԿՈՉՆԱԿԱՆՔ

Ճոխութիւն, հարստութիւն	Համադամ, ընդէր կերակուր
Առաջիկայ, ներկայ	Պաշտիլ, հրաճոտիլ
Աղուէր, արեւ տեղ	Ելեւելս առնել զիրեքօք,
Ի ճաշակ, արեւում համար	Զի, ին [Էրբար հետ Դրեւ]
Արկանել զիւրեւ, հագնել	Ի սպաս, ծառայել համար

Զի ճոխութիւն քան ըզհանճար մեծարի՝
Վկայէ այսմիկ առաջիկայս քեզ առակ:

Ձոքաւ երբեմն նասրէտտին

Հրաւիրանաւ ի ճաշ ընդ այլ կոչնականս,
եւ զի չէր ճոխ հանգոյն այլոց ըզգեցեալ,
Ոչ ոք ըզնա պատուասիրեալ մեծարէր,
Ոչ ոք նըմին մատուցանէր ինչ ի ճաշակ:
Իսկ միւսանգամ այլուր ի ճաշ հրաւիրեալ,
Հանդերձս ի փոխ առեալ սամոյր մեծագին՝
էարկ զիւրեւ, և զնաց անդըր բազմել:
Պըսակէին բաժակք, պսեսէր համադամ,
եւ ելեկըս զիրերօք մինչ առնէին կոչնականք
Ի սպաս նորա և ի պատիւ երեսացն,
Ինքն առժամայն ըզձորձս յառաջ մատուցեալ,
«Կերայք, ասէ, ձորձք իմ, սամոյր իմ, դու կեր»
Յայտ իմն այսպէս արարեալ,
Թէ ո՛չ վասն իւր մեծապատիւ մեծարէր՝
Այլ վասն ընչից, ճոխ ի ձեռն կարծեցեալ:

ԺԱ

ԹԹՁՈՒՆՆ ԿԱՐՄՐԱՆԱՆՁ

Ծնել, ծնի:

Ունդ, ընդոյ, իսն:

Կենակից, ընկից, միտի:

Խնդալ, զոգնալ:

Յաժեկ, զոգնալ:

Յօգել բարբառ, իտի:

«Թը՛կ, Թը՛կ, Թը՛կ» ձայնէր կտցաւն իւրով Թռչուն մի կարմրալան՝ կացեալ առ պատուհանաւ հողագործի ուրումն, որպէս թէ ասիցէ. «Յի՛ս, տէր, բա՛ց ինձ, զի անկանին տարափք ձեանց, չնչէ հողմն հիւսիսի, և ես սովամահ կորնչիմ»:

Գրացեալ ի նա առնն, երաց զպատուհան իւր, և Թռչունն եմուտ ընդ այն ի ներքս, եւ սկսաւ ժողովել զփերանս հացի անկեալս ի սեղանոյ: Եւ յետ սուղ ժամանակի ընդելացաւ մանկանցն որ ի տան անդ, մինչև զալ նմա եւ ի ձեռանէ նոցա առնուլ զունդն՝ զոր մատուցանէին նմա:

Այլ ի լուծանել ձեանց, եհաս զարուն, եւ ծաղկեցան պարտէզք առ հասարակ: Յայնժամ երաց հողագործն զպատուհան իւր, և հիւրն այն փոքրիկ Թռեաւ ի մերձակայ անտառ ուրեք, եւ ուրախութիւն մեծ եղև ընտանեացն, զի բերելէին ի լուր զուարթարար երգոց նորա:

Այլ ի զալ ձմեռայնոյ եկն դարձեալ Թռչունն՝ նդ իւր առեալ բերելով զկենակից իւր: Երկոքին սոքա մեծաւ իմն վստահութեամբ մտին ի խրճիթն յայն, և այսր անդր յաժէին զաշկունս իւրեանց առանց խրտչելոյ: Խնդացին յոյժ մանկունքն եւ ասէին. «Թռչունքս այսոքիկ Թռչին մեզ ընդ առաջ՝ որպէս թէ ունիցին ինչ ասել մեզ»:

Պատասխանի ետ հայրն և ասէ ցորդիս իւր.
Եթէ մարք էր նոցա յօղել բարբառ, ասէին
ցմեզ. «Ի բարեսիրութենէ ծնանի վստահութիւն»:

ԺԲ

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՐԱԳԻԼ

Տուժել, Զաւարտ, Բարեկամ	Իմէջ մատուցանել, Բնակ
Ունի, ան, Էն	Տյազ, Բնիկ, Էն
Ասի, Էն, Էն	Սովալուկ, Էն
Էն, Էն	Հաւ, Էն

Խրատէ առակս ումեք երբեք մի՛ վնասել,
Իսկ որ վնասէն՝ արգարապէս տուժեսցի:

Աղուխու ասի ի ճաշ նախ հրաւիրեալ զԱրագիլ,
Պատրաստելով ի պնակի լոյծ կերակրիկ,
Զոր հաւակել երբեք նրմա չէր հրնար:
Հրաւէր ապա արար և ինքն Արագիլ,
Եւ մատուցեալ լի փշրանօք շիշ ի մէջ,
Կըտուց ի ներքս արկանէ ինքըն ցըյազ,
Սովալուկ ըզճաշակից իւր թողեալ:
Եւ մինչ ի գուր լիզոյր սա զուլն անօթոյն,
Աւանդի եթէ զայս բան խօսեցաւ հաւն.
«Համբերութեամբ պարտի կըրել
Որ ինչ ալում ոք արար»:

ԺԳ

ԷՇ ԵՒ ՊԱՐՏԻԶՊԱՆ

Հարկանել սպաս ծառայութեան, Զաւարտ, Բարեկամ	Դուրգն, գան, Բարեկամ
Սպասել, Զաւարտ, Բարեկամ	Խաղախորդ, Էն, Էն
Վաստակել, Զաւարտ, Բարեկամ	Բուռն, Էն
Աշխատ առնել, Զաւարտ, Բարեկամ	Ցաւէ (գմգրկ. բայ), Էն

Էշ որ սպաս ծառայութեան հարկանէր առ
պարտիպանի ումեմն, ճաշակելով դոյզն ինչ և
վաստակելով յոյժ, աղաչեաց զԱրամազդ տալ
նմա զերծանել ի ձեռաց նորա, և վաճառել ալ-
լում ումեք տեառն:

Լուաւ Արամազդ աղերսանաց նորա, և վա-
ճառեցաւ նա բրտի ումեմն. այլ անդ չարաչար
բան յառաջն ընկճէր ի վաստակոց ընդ ծանրու-
թեամբ բեռանց, դարձուցանելով զդուրգն անօ-
թոց կաւեղինաց: Ապա անդրէն խնդրեաց իւր
ա՛յլ տէր, և վաճառեցաւ ումեմն խաղախորդի:
Անկեալ ի բուռն տեառն յոռեգունի փան զմիւսն,
և տեսեալ որ ինչ անցք անցանէին, հառաչէր և
ասէր. «Վա՛յ, վա՛յ, լաւ էր ինձ կալ մնալ ընդ
իշխանութեամբ առաջնոց տերանց իմոց, զի սա,
որպէս տեսանեմս, զմորթ իմ ևս աշխատ արաս-
ցէ յետ մահուան իմոյ»:

Ակնարկէ առակս ի սպասաւորս՝ որոց ցաւէ
ընդ կորուստ առաջին տեարց իւրեանց, մանա-
ւանդ եթէ առնուցուն զփորձ յեանոցն:

ԺԴ

ԳՈՐԾ ԵՒ ԱՐՁԱՌ

Նախանձ բերել, Ն-ի-ն-ի-ն	Դիտթաւալ անկանել, Դ-
Խորշումեալ, Ինչ-ա-թ	Խանդալ, Ն-ի-ն-ի-ն (ա-թ ինչ-ա-լ)
Այտուցանել, ա-ն-ի-ն-ի-ն	Գուն գործել, Գ-ն-ի-ն-ի-ն

Նախանձ բերեալ ընդ մեծասան՝
Մատնի աղքատն ի կորուստ:

Գորսոյ ըզկով տեսալ ուրեք ի դաշտի,
Եւ խանդացեալ ընդ մեծութիւն մարմնոյ նորա,
Այտոյց ըզմորթըն խորշումեալ
Եւ հարցանէր ցորդիս իւր,
Եթէ է՞ր հասեալ ի չափ արջառոյն:
Ասեն. «Ոչ»: Եւ ուռուցեալ սաստկագոյն,
Եհարց դարձեալ՝ Ո՞ւսուարագոյն էր յերկուց.
Նորա ետուն պատասխանի թէ «Արջառ»:
Զայրացաւ յոյժ և մինչ գո՛ւն
Գործէր ուժգին ևս ուռնուլ,
Դիտթաւալ անկաւ յերկիր պայթուցեալ:

ԺԵ

Հ Ա Ս Կ Ք

Թոյլ, Զ-յ-լ	Առակ արկանել, ա-ն-ի-ն
Զկծեցուցանել, Զ-ի-ն-ի-ն (ա-ն-ի-ն)	Մնամէջ, Դ-ի-ն-ի-ն (ա-ն-ի-ն)
Թոխորտ, Զ-ի-ն-ի-ն (ա-ն-ի-ն)	Վաստակասէր, ա-ն-ի-ն-ի-ն

Առն միտջ էին երկու ուղիք: Մին ի նոցանէ
յոյլ էր և սնափառ, միւսն վաստակասէր և հեզ:
Եւ մինչ անդրանիկն ամբարտաւան զկծեցուցա-
նէր յոխորտ բանիւք զսիրտ կրտսեր եղբօրն,
լուաւ զայն հայր նոցա և արկ առակ մի այսպէս:
«Ի ժամանակի յորում հնձողք պատրաստէին
զմանգաղս ի հունձս, մի ի հասկացն ամ-
բարձեալ զգլուխ իւր ի վեր՝ սնափառութեամբ
իւր ծաղր առնէր զայլս՝ որոց գլուխք խոնար-
հեալ կային յերկիր: Յայնժամ ոմն ի նոցանէ
խօսեցաւ և ասէ.

«Թէ էր քո գլուխ ատոք ի ցորեան՝
Ոչ այնքան ի վեր ամբառնայիր զայն»:

Ի սնամէջ խելապատակս լայնանիստ բնակէ հը-
պարտութիւն:

ԻՐԱՌՔ ՊՏՂԱՐԵՐՔ ԵՒ ՈՒՂԵՒՈՐ

Տալ ի ճաշակ, հասկաւ հա-	Դայեկեղ, հաւանքը հաւա-
Դրախտ, հարսեղ [հարս-]	Ջամբել, հաւ (կերակուր)
Արուզ, շէր, հաւաւաւ	Կշտամբել, յանդիմանել
Ի նանիր, հարս-դ հեղք	Յար (մկ.), հիշ-

Ի զրախտ ուրեք ի ձմերայնի
 Մըտանէ այր ուղեւոր
 Քաղել պըտուղ ի ծառոց .
 Եւ ոչ տերև յայնժամ զըտեալ ի նոսա ,
 Թընամանէր ամուլս արուզս ըզնոսին :
 Առ որ մի ոմն ի նոցանէ պատասխանի ետ մեղմով .
 «Մի՛ տըրտմիր, այր դու, և մի՛
 Զմեզ ի նանիր բամբասեր .
 Եթէ չիցէ մեզ զօրանալ ի ձմերայնի հանգստեամբ,
 Զկարեմք ծաղկել զարնայնի ,
 Եւ ոչ ըզմիրզս յամարայնի դայեկել՝
 Առ ի տալ յաշնայնի զայնոսիկ ի ճաշակ :
 Ընդէ՛ր ոչ եկիր յայնժամ վայելել ,
 Յորժամ մարդ եւ անասուն
 Պըտղովք մերովք կերակրէր :
 Թէ դու պատրաստ ի ճաշակել իցես միշտ ,
 Բայց ոչ և մեք՝ յար ի ջամբել :
 Սովին առական յանդիմանի հիւր՝
 Որ պահանջէ ճաշ ի տարաժամու :

ԱՆՁՐԵՒ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

Թափ անցանել, ընդանցել	Ասել ընդ ինքն, ինչի՛րէն ընդ
Անհարթութիւն, ինչն ունիւ-	Զի՛ անմտացայ, ինչն ունիւ-
Հանել հուր, կտրել հանել [ի-ն]	Թրմիլ, ընդէլ [հանիւն ընդ]
Մարակ ի կուշտ առնել, կտր-	Վերնախնամ Տեսչութիւն,
Մնալ, հաւել [հաւ հարմել]	Զգել, հաւել [նախնամ-ի-ն]
Զբաւիլ ի կենաց, հաւել	Հուղկահար, հաւել

Վաճառական ոմն դառնայր յուղւոյ հեծ-
 եալ ի ձի, և ունէր ընդ իւր քսակ լի արծաթով :
 Ի՛յին անձրեւք և ողողեցին զնա՝ քափ անցեալ
 ընդ մարմինն նորա : Սկսաւ նա տեսնել զՏեառնէ,
 զի անհարթութիւնք օդոց խափան լինէին ուղե-
 ւորութեան իւրում :

Եւ իբրև եմուտ յանտառ ուրեք, ետես հուղ-
 կահար մի որ կայր առ եզերք ճանապարհին : Խոր-
 հեցաւ այրն աւազակ ձգել զհրազէն իւր, այլ
 զի թրմեալ էր վառօդն յանձրեւաց՝ չկարաց հա-
 նել հուր, և վաճառականն մտրակ ի կուշտ ա-
 րարեալ ձիոյն՝ զերծաւ փախստեամբ :

Եւ ի կալն յապահովի ասէր ընդ ինքն .
 «Ո՛հ, զի՛ անմտացայ յոյժ, զի ոչ զիտացի հան-
 դուծել տեղալոյ անձրեւաց : Եթէ երաշտ էին

օգթ եւ պայծառ, արդ եւս զրաւեալ էի ի կե-
նաց, և կին իմ և որդիք ընդունայն մնալոց էին
դարձին իմում: Անձրեւաւն որ ծանր թուեցաւ
ինձ՝ զերնախնամ Տեսչութիւնն ետ ինձ պահ-
պանել զկեանս իմ և զգոյս միանգամայն »:

ԺԸ

ԳԵՂՁՈՒԿ ԸՆԴ ԸՆԿՈՒՁԵՆԵԱԻ

Բարձրաձաղկ, փնփնջ քոյն:	Ի բարձու, քոյն քոյն:
Ճահաւորիլ, յարմարիլ:	Ուր, փնփնջ:
Ի միտս գալ, փնփնջ քոյն:	Գլխովին, քոյն քոյն:

Իմաստութեամբ եւ խորհրդով
Արար բնութիւն զամենայն:

Ընդ հովանեաւ ընկողենւոյ
Ընկողմանեալ շինական,
Եւ զբարձրաձաղկ ծառոյն ըզմիւրգսն դիտելով
փոքրկուցս,
Ուր մեծափոր դդում ի ծիլ նրբենի
Անդ առ արմինն նորա աճէր ուռուցիկ.
«Քանի՛, ասէ, սա առաւել ճահաւորէր ի ծառին,

Եւ փոխանակ դրդմոյ՝ ընկոյզն ի ծրղին:
Այլ մինչդեռ բանքն դեռ կային ի բերան,
Մի յընկուզաց անտի անկաւ յընկողմնելոյն ի
նակաս...

Յայնժամ ի միտս եկեալ՝ «Ենձ՝ րիք, ասէ, խնա-
մոց Արարչին,

Որ ի բարձու անդ եդ ըզմիւրգն մանրիկ.
Ջի եթէ զմիւսն էր անդ եդեալ Ասուծոյ,
Արդ զճակատ իմ յանկանելն ջախջախէր զըլ-
խովին »:

ԺԹ

ԲԵԿՈՐՆ ՓԱՅՏԻ

Արկանել յարեւէ և յընից,	Բուռն հարկանել զհետոց,
[Փնփնջ և փնփնջ]	[Փնփնջ և փնփնջ]
Ուշ ի կուրծս անկանել,	Յակն անկանել, ասէ քոյն:
Հնարք, փնփնջ [լա փնփնջ]	Չուռառական, քոյն քոյն:
Յերիկէ, ասէ քոյն:	Յուրաստ կալ, ասէ քոյն:

Ի միում ի ձմեռնային սաստկաշունչ աւուրց
ընդ առաւօտն ուղեւոր ոմն դառնայր ի բնակու-
թիւն իւր՝ բարձեալ բերելով զումար մեծ ար-

ծախոյ : Յանտառի անդ ըմբռնեցաւ յաւազակէ ումեմնէ՝ որ արկ զնա յարեւէ և յընչից :

Մի ծմն ի պանապանաց անտառին մինչդեռ շուրջի զգնայր ընդ այն , նշմարեաց նիշա արեան յեզեր ուղւոյն և բուռն հարեալ զհետոցն սկսաւ ընթանալ մինչև եզրիտ զմարմինն չուառական ուղեւորին : Ի նմին զիշերի Ատենակալն մերձակայ քաղաքին եկն ի ճեղքի անդը լատիւք վառելովք , և յսկն անկաւ նմա ի տեսարանի անդ եղբւրանն բեկոր մի փայտի , որ թուէր խլեալ յոստախիտ գաւազանէ . էտա զայն և պահեաց ըզպուշուրեամբ :

Ի վաղիւ անդր ի մտանել իւրում յատեան խորհրդոյն , ետես յանկեան ուրեք սրահին ըզգաւազան անդապարին , և մատուցեալ ի զնին՝ ծանեաւ զի պակասէր ի նա չիղ փայտի նման նմին՝ որք ինքն յերկէզ գտեալ էր առնթեր զխական ուղեւորին :

Յարգմանէ ուշ ի կուրծա անկաւ նմա՝ եթէ անգոսպտինն գործեալ իցէ զեղեւնն զայն , եւ վաղվազակի նրաման ետ ունել զնա ի դիպարով :

Մարդասպանն նախ յուրտոտ եկաց ամենեւին , ալ իբրեւ ցուցաւ նմա բեկորն փայտի՝ որ ի մահի զայր իւրում գաւազանին , հառան զոյնք երեսաց նորա , և խոստովան եղև զյանցանոն : Դատապարտեցաւ անդէն ի մահի առաջի ամբոխի

բազմութեանն , որ հիացեալ զարմանային եթէ զիա՛րդ նախախնամութիւն ի կիր արկանէ հնարադուզնաքեայս , առ ի յայտնել զծածուկ գործս չարութեան :

Ի

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Հետեւակ , արմ արմ	Զինչ ևս առնել էր , արմ
Անցաւոր , անցորդ	Խնուլ , անցորդ [անցորդ
Նուա , անուշ (անուշ , անուշ)	Պարտաւորէա , անուշ անուշ
Ողնաբեկիլ , անուշ անուշ	Կազմ , անուշ անուշ [անուշ
Սաղաթանել , անուշ անուշ [անուշ	Անգոսթ առնել , անուշ անուշ

Ուղևորէր հանդերձ որդւովըն պատանեաւ
 Նաորէտաին ,
 Ինքն հետեակ՝ յէշ ըզմանուկն հեծուցեալ :
 Անցաւորաց ոմանց ճեւեալ զայն , տսեն .
 « Տեսէ՛ք զորդի ոտա՛ռակ զի զնայ
 Հեծեալ առոյգ հառակաւ ,
 Հետեւակել հօրըն տալով ծերունույ » :
 Յայնժամ իջեալ մանկանն , ըզհայրն հեծուցանէ
 ի գրաստուն ,

2

Անցանհն ալիք, անգութ ըզհայրն կոչեն,
 Զի զնայր հեծեալ
 Եւ զհէք մանուկն աշխատ առնէր ի տօթի: —
 Ծերն ըզմտաւ ած եւ զորդին
 Առնուլ ըզհետ իւր ի նուս:
 Եւս առաւել յայնժամ ի զրատտն ողորմեալ՝
 «Ողնաբեկի արդ, ասեն, ա՛րք անողորմք, հէքն
 յաւանակ»:

Զի՞նչ ևս առնել էր Ծերոյն
 Առ ի խընուլ զհաաւաւկաց ըզբերան:
 Ի՞նչն յերկիր, զնային հետի երկոքեան,
 Ըզզրատտ ըզհետ իւրեանց անբեռն ածելով:
 Եւ ոչ այնու պարսաւադէտք լրօեցին,
 Դարձեալ անմիտքս կոչելով ըզնուս,
 Զի գրաս ունայն զէւն ընդ իւրեանս ածէին,
 Ինքեանք վաստակեալք ի ճանապարհէն:
 Այսպէս ուսոյց Ծերն ըզռամկին
 Անփոյթ առնել դասասան.
 Զի պարսաւ կա՛զմ է և պատրաստ
 Ի սողըտանել զամենայն զործըս մարդկան:

ԻԱ

ԿԱՏՈՒ ԵՒ ՄԿՈՒՆՔ

Բնաւք, — Գնւիւ	Նիւթել, — Կարապետ, Իւրհիւ
Զերծ կալ, — Կար Զաւ	Բեւեռեալ, — Գաւառ
Թինքն ձգել, — Իւրիւ — Իւրիւ	Մարթ է, — Իւրիւ է

Բազմութիւն յոյժ էր Մկանց ի տան ուրեք,
 զոր գիտացեալ Կատուի՝ եհաս անդր, եւ ըմ-
 բրոնեալ զնոսա մի ըստ միովէ՝ խեղդամահ ըս-
 պանանէր: Տեսեալ Մկանց զի օր ըստ օրէ պա-
 կասէր թիւ նոցա, ասեն ցմիմեանս. «Մի՛ եւս
 ի՞նչուք աստի ի վայր, զի մի՛ մեզ ամենեցուն
 հասցէ կորնչել. զիտեմք զի չէ՛ մարթ Կատուի
 ելանել մինչեւ ցայսր, և մեք զերծ կացցուք ի
 վտանգից»: Եւ զի ոչ եւս իջանէին Մկունք, խոր-
 հեցաւ Կատու ձգել զնոսա յինքն՝ խորաման-
 կութեամբն զոր նիւթեաց: Եւ յօղամանեակ մի
 երկաթի՝ որ բեւեռեալ կայր ի ձեղուան անդ,
 և կախեալ զայնմանէ՝ պատճառէր զանձն մեռ-
 եալ: Բայց միոյ ի Մկանց անտի հանեալ ըզ-
 զուլիս իւր արտաքս ըստ ծակն և հայեցեալ ի նա,
 ասէ ցնա. «Բարեկա՛մ, եթէ եղիցիս իսկ պարկ
 ալեր, ոչ մերձեցայց առ քեզ»:

Խրատեա՛ց այսու առաւալ՝ զի արք իմաս-
 տունք, եթէ միանգամ առնուցուն զփորձ հարու-
 թեան մարդկան, ոչ ևս այնուհետեւ անկանին
 յորոգայթս նոցա:

ԳԱՐ ՄԵՂՈՒԱՅ

Բայժ, մանր	Արուեստակել, որնուով
Պան, Կալին թիկն	Հոյզ, նիւթ [նիւթ]
Կալ ի պան, պանդանութիւն	Մրդուզ, լնիւն
Եկաւոր, եկու [նիւն]	Գրան, քաղաքիւն
Եւեթ, Կալ	Մամակերտ, հանգ լնուած

Թէ բանիօն է առաւել օգտակար
Օգնել միմեանց և միարեան ի միասին վաստակել,
Առաջիկայ օրինակաւ ըստ ցուցից:

Հայեաց ի պար մեղուաց սփռեալ ի ծաղկունս,
Ո՛ր ի նարգոս, ո՛ր ի ծոթոր, ո՛ր ի վարդ,
Բարձեալ բերնն հոյզ ընդ երեկս անոյց ի պան
խորըսին:

Արուեստակեն այլ ըզբըլի՞ մոմակերտ.
Նուր՝ զարքայիւ այլ կան հսկեն թիկնապահ:
Կէսը ըզմոնկտին՝ ըզլոյս զբոնին՝ դայեկեն,
Զեկաւորաց ըզբեռն առնուն այլ ի բաց.
Եռայ վաստակն ի փեթակին՝
Եւ անեայնոյ վասն տմբարի պաշար մեծ,
Այսպէս մըրզուզն այն թըռչնիկ
Որ միայնակ՝ անձեռնհասն է ի գործ՝
Ո՛չ զիւրն եւեթ լընու ըզպէս
Ի միասին վաստակելով ընդ ընկերան,
Այլ և բազմաց պատրաստէ
Մեղր ի ճաշակ, բոյծ ի լոյս:

Վ Ա Ր Դ Ե Ն Ի

Հարեալ, շորնառ, Զառնառ	Հանապազորդ (ած.), աշ-
Վաստակք, աշխատանք	Ջեր, քաղ [նարեայ]
Բուրք, խիւն (Հարդ)	Ի մուտս լինել, հարչ հանել

Անոյ ուրումն աղփաքի էր դուստ մի՝ որ
անկեաց տունկ մի մատաղ վարդենւոյ յանօթ
խեցեղէն, եւ եղ առաջի պատուհանի խցկանն
յորում բնակէր:

Էին աւուր գարնայնոյ, եւ տունկն լի էր
բուրբիւք վարդից: Ի ջեր ժամանակս թողոյր աղ-
ջիկն զվարդենին արտաքոյ պատուհանին, և ընդ
երեկս, իբրեւ արեւն ի մուտս լինէր, առնոյր
գայն ի ներքս:

Դէպ եղև զի ի ցուրս երեկոյի միում մոռա-
ցաւ զնել գտունկն ի պահեստի, և իբրև ել ընդ
առաւօտն՝ ետես զվարդենին ցամաքեալ՝ հար-
եալ յեղեմանէ: Հայեցեալ ի տունկն՝ լայր եւ
տէր տրտմութեամբ. «Անմտութիւն իմ միայն եղծ
ահա զարդիւնս այնչափ վաստակոց իմոց»: Յայն-
ժամ ետ պատասխանի մայրն եւ ասէ. «Դոյզն
այդ պատահար՝ ընդ որ տեսեալ ես և լսա՝ զայս
ինչ ուսուցէ քեզ, դուստր իմ, զի զոր ինչ եղ-
եամն արար վարդենւոյդ որ ի ծաղկի էր, ըզ-
նոյն արտացէ անմեղութեան եւ ապականութիւն
բարուց: Արդ՝ մի երբեք մոռանար, զի առ ի
պահելոյ զանձն սուրբ ի փառակար ախտից՝
պէտք են փութոյ խնամոց և հանապազորդ ըզ-
գուշութեան»:

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ Ի ՀԱՐՍԱՆԻՍ

Առ ահի, ինչպե՞ս է՞նք	Զմբիլ, Բճիլ
Խուռն, բա՛ն՝ ինչ	Անապատ, շա՛ր քիլ
Սթափել, ինչպե՞ս է՞նք	Ի վարանս լինել, ինչպե՞ս է՞նք

Ի հարսանիս հրաւիրեալ նասրէտտին՝
Ամբոխ բազում կոչնականաց ետես անդ .
Եւ առ ահին դուցէ ի խռան անդ կորիցէ ,
Զանգիկ յոտինն ի դարչապար եղ նրւան :
Արկան աթոռք , ըսկիզբն եղեն խնձոյից .
Պրսակեցան բաժակք , արբին արբեցան .
Եւ մերունին իսկ զըմբեցաւ ի գինւոյն . . .
Բայնժամ մի ոմն յոտանէ նորա զգանգիկըն լուծեալ ,
Կապեաց յոտին այլոյ ուրում գայն մեղմիկ :
Եւ ի սթափել բազմականին յանապակէ և ի քնոյ՝
Ըզնրեանակ ձայնըն լրւաւ
մերունին իւր առննիւր ,
Եւ ի վարանս եղեալ՝ ընդ ինքն հարցանէր .
« Դա աւագիկ ես եմ , այլ ես ո՛ր իցեմ » :

Այսպէս նա ցնորըս պատճառէր
Արբեցելոց առ ի խրատ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱԹ ԱՆԿԵԱԼ ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԵՆԷ

Յասնուլ, Բարձր	Քաջ գիտել, լա՛ւ քիլ
Յանդորրու, ինչպե՞ս է՞նք	Յանձն լինել, յանձնա՛լ
Բարձ, ինչպե՞ս է՞նք	Պատճառք, առնա՛լ

Թագաւոր ոմն ցասուցեալ ընդ գլխաւորն
Ի պաշտօնէից իւրոց՝ ընկենոյր զնա յիշխանու-
թենէն . և զայլ ոք փոխանակ նորա կացուցա-
նէր : Սակայն ժողովս իմն առնելոյ վասն՝ Թո-
ղոյր նմա ընտրել տեղի մի ուր բնակիցէ յան-
դորրու հանդերձ ընտանեօքն , և զամենայն ըս-
տացուածս ևս շնորհէր նմա : Բայց պաշտօնեայն
ասէ ցթագաւորն . « Զի՞ պիտոյ իցեն ինձ այսու-
հետե ինչքա զոր կամի արքայ շնորհել , միայն
աղաչեմ զի տացի ինձ հրաման բնակել՝ յիշխա-
նութեան արքայի իմոյ՝ յանձն վայրի ուրեմ :
Հաճոյ թուեցաւ Թագաւորին յղել արս ի խնդիր
վայրաց , այլ ուր առաքեցանն՝ եկեալ պատմեցին
եթէ չիք յամենայն իշխանութեան արքայի գիւղ
կամ աւան և կամ վայր ինչ բնակութեան՝ որ ա-
մայի իցէ և անմշակ : Եւ ասէ պաշտօնեայն ցրթա-
գաւորն . Քաջ իսկ գիտէի , արքայ , թէ չիք բնաւ
վայր անչէն և ամայի յամենայն երկրին զոր
վարել յանձն եղեալ էր ինձ . և ի խնդրել ի-

մում տեղի ինչ այնպիսի՝ իմ խորհուրդ այն էր,
 ապա պատճառու զի անձամբ հասու լիցիս՝ եթէ
 զի արդ չէն եւ ծաղկաւէս դարձուցանեմ այսրէն
 զերկիրս ի ձեռս քո: Բայս բան՝ յուզեցան զութի
 արքային, և վերստին կացոյց զպաշտօնեայն իւր
 յառաջին բարձին:

ԻԶ

ԵՂՋԵՐՈՒ ԱՌ ԱՂԲԵՐ

Ջկայ առնուլ, իւշիւ	Ի գերեւ հանել, զարդ
Անդոսնել, արհաւիրել	Կողք, ճիւղ [հանել]
Ահարեկ, արտփռ	Կառչիլ, փռել, լինել
Փախուստ առնուլ, փռել	Դժնեայ, լար, փել
Բարակ, արիւն	Յօշիլ, խոր խոր շուշ

Որ արհամարհ ինչ քեզ թըւի և անարգ,
 Օգտակար քան զոր գովեսդ է յաճախ,
 Վկայէ այսմիկ առաջիկայս քեզ առակ:

Եղջերուի զկայ առեալ յըմպելն առ աղբեր,
 Եւ ի յալիս անդ զպատկեր իւր տեսեալ,
 Մինչ ընդ եղջերսն ըսքանչանայր և զովէր,
 Ըզարուանացն անդոսնելով նրբութիւն,
 Ի ձայնէ որսորդաց յանկարծակի ահարեկ՝

Փախուստ ընդ դաշտն առեալ թեթեւ ընթացիւք,
 Ըզբարակացն եհան ըզնիզն ի դերեւ:
 Այլ ի լինելուն միջամուխ ի մայրիս՝
 Կառեան եղջերք իւր արդելեալ ի կողերս,
 Դւ ի դժնեայ շանց խածատեալ յօշեցաւ:
 Աւանդեն ի ժամ մահուն ասացեալ զայս:

«Վա՛յ ինձ հիփիս, այժմիկ լինիմ խելամուտ,
 Ձի զորս անարգս համարէի՝
 Ինձ պիտանիք եղեն յոյժ,
 Եւ որ թուէին զովելիք
 Ձիս ի կորուստ մատնեցին»:

ԻԷ

ԷՇՔ ՍԱԻՈՒՂԱՅ

Շինական, փռել	Քարընկէց, արիւն շեքիւս
Պատասխանի առնել, դու	Մատակ, եփ [լափ Կեւ]
Բացագոյն, նեղ [սեղանի]	Շտապաւ, արտ արել

Արք երեք յուղի անկեալ ի միասին երթա-
 յին ի զիւղ ուրեք վասն զործոյ իրիփ: Տեսանեն
 զճանապարհայն շինական մի որ դիմեալ զայր
 առ նոսա շտապաւ, եւ յերեսացն տեսնէ թը-
 ւէր տխմարագոյն քան զամենայն մարդիկ: Ա-
 սեն արքն երեքին ցմիմեանս, «Եկայք ծաղր
 արասցուք զդա՛: Եւ հեռացեալ կան ի վերայ

ճանապարհին բացագոյն ի միմեանց իբրեւ փա-
րնկէց մի: Իբրեւ մերձեցաւ շինականն առ ա-
ռաջինն՝ լուաւ ի նմանէ զայս բան. «Ո՛ր լեր,
հայր Աբրահամ» . և շինականին ընկալեալ զող-
ջոյն նորա՝ ասաց նմա ողջ լինել: Երկրորդն ի
նոցանէ՝ որ կայր սակաւ ինչ հեռագոյն անտի՝
ասաց ցշինականն. «Ո՛ր լեր, հայր Իսահակ» .
և նա զնոյն պատասխանի արար նմա: Ապա յա-
ռաջ մատուցեալ ետես զերրորդն՝ որ ասաց ցնա.
«Ո՛ր լեր, հայր Յակոբ» : Յայնժամ ի միս առ-
եալ շինականին՝ եթէ արքն այնոքիկ կատակէին
ընդ նմա՝ զայրացաւ և ասէ. «Խաբիք, տեարք,
չեմ ես Աբրահամ, ո՛չ Իսահակ և ո՛չ Յակոբ, այլ
Սաւուղ եմ՝ որդին Կիսեայ, և ելեալ եմ խըն-
դրել զէս հօր իմոյ զկորուսեալս. այլ բա՛րէ, մեր-
քն մատակք էին, իսկ զոքս եսն գտի՝ արուք են:

ԻԸ

ԿՈՒԻԻ ՄԿԱՆՅ ԵՒ ԱՔՍԻՅ

Սաժամուժ, «ինչո՞ր ժողո՞ւ-	Կապելայ, գինեգոհն
Վէպ, պարտութիւն» [Վերդ]	Հապշտապ, արագ արագ
Ի պարտութիւն մատնիլ,	Մազապուր, հաշիւ աշտարած
Անձաւ, Խաբար [յաշիւո՞ւն]	Անկանել, ապագանիւ
Տալ ճակատ, Կոտէլ	Սաղար, շերտալար
Աքիս, Կեդանի ճիւղ (Կեդանի)	Աւագանի, Կերտնեան ճիւղ
Հայնատարր, Ընդարձակ	Ազն, ինք, աշխատ

Ի պարտութիւն մատնեալ Մրկանց
Ի տալ ճակատ ընդ Աքսից,
— Որոց վէպք ի կապելայս նըկարին — ,
Մինչ դառնային ի փախուստ,
Հազիւ անկեալ ի նուրբ ի ծակս հապշտապ՝
Ջերծան ուրեմն ի մահուանէ մազապուր:
Բայց սաղարք նոցա՝
Որ կրէին եղջերս ի գլուխս իւրեանց,
Նըշանաւորս ի ճակատուն երեւել՝
Ջի զհետ իւրեանց ա՛յլ զօրականն զայցէ,
Կառեան ի դրունս անդ եւ զերի ի թշնամեաց
վարեցան.
Ջորըս զենեալ յաղթականին՝ սովեալ ժանեօք
ա՛ռ ընկոյզ
Ի լայնասարր որովայնին ի յանձաւ:

Յորժամ արկածք չարեաց զազինըս շուրջ
պատեալ պաշարեն,
Վըտանգի աւագանին. իսկ խաժամուժըն դիւրաւ
Պատըսպարեալ գտանէ անձին ապաստան:

ԻԹ

Կ Ա Ղ Ի Ն

Սորհուրդ առնուլ, Խորհուրդ	Ձէնընկէց լինել, շէնք ձաւ
Որեար (յոգ), Ժարդիկ [լնել	Պաշտել, հրաճել [Դնել
Ազգի ազգի, Կեսակ Կեսակ	Վասնէր (Իբրեւ զոյ), Կար-
Յարդիւնս ածել, Իրագործել	Է զի, Էրբեճ [ճա-
Ձեռս արկանել, Երբեքալել	Ձգողանի հարկանել, Կող-
Ի դիպահոյ, Բանի Բեջ	Սնարք, Գլխաւ Կողմ [Դնալ

Կոմսն Հենրիկոս էր այր արդար եւ անաշառ։ Այլ որչափ սիրելի էր նա բարեաց՝ այնչափ և ատելի էր ժանտ որերոյ։ Ստահակք յոգունք՝ զորս ի դիպահոյ ունէր վասն չար գործոց իւրեանց՝ խորհուրդ առեալ՝ վարձս խոստացան միում յընկերաց իւրեանց զի ի վաղիւ անդր ի գիշերի սպանանիցէ զնա։

Ի նմին աւուր եղբօրորդիք Կոմսին յայց եկին առ նա։ Հաճ եւ զոհ ընդ տեսիլ սիրուն մանկանցն, պաշտեաց անդէն նոցա՝ տանձ և խնձոր և ողկոյզս խաղողոյ, կաղին և միրգս ազգի ազգիս։ Իբրեւ մեկնեցան նոքա, չոքաւ եւ Կոմսն ի քուն մտանել՝ յանձն եղեալ ի պաշտպանութիւն Տեառն և ննջեաց։

Ի մէջ գիշերի մարդասպանն որ զաղտագողի մտեալ էր յապարանսն, եկն ի սենեակ անդր

և լուսով ճրագի՝ մերձեցաւ ի մահիճս Կոմսին, ունելով յաջում դաշոյն մի սայրասուր։

Այլ յեղակարծում լսելի եղև ճայթիւն մեծաձայն, և Կոմսն ընդոստ ի քնոյ յարուցեալ ետես զչարագործն, և ի քթթել ական էառ ըզհրազէնն որ կախեալ կայր զսնարից մահճացն։ Ձգողանի հարաւ աւագակն, և զէնընկէց լեալ՝ խնդրէր ի նմանէ շնորհել զկեանսն։

Յայնժամ Կոմսին կոչեալ զսպասաւորս ի ձայն զանգակի, հրաման ետ նոցա՝ ձեռս արկանել յայրն, և նոքա կալեալ կապեցին զնա։ Կամեցեալ ապա զիտել զվասնէրն աղմկին, որ զարթոյց ի քնոյ զԿոմսն, տեսին զի մի ի մանկանցն արկեալ էր ի վերայ յատակի սենեկին կեղեւս կաղնոյ՝ զոր չարագործին արկեալ էր ընդ ոտիւք իւրովք ի գնալն։ «Բարերար Տէր, զոչեաց յայնժամ Կոմսն, վերնախնամ տեսչութեամբ քով կեղեւ ինչ կաղնոյ փրկեաց զանձն իմ ի մահուանէ և զյանցաւորն մատնեաց ի ձեռս արդարութեան»։

Այսպէս պատճառք դուզնաքեայք է զի իրս մեծամեծս ածեն յարդիւնս։

ԿԱՐՈՒԱԿ ԵՒ ԴԵՐՁԱԿ

Աւուրն պարէն, օրհան հաշիւ	Մտադիւր, յաճախ
Հարկանել զպէտս, դէպք	Անկալ, յաճախ, զգուշ
Նսեհ, բաժնի [լեռնէն հաշիւ]	Երկրորդ (արքայի), փոխ
Դուռն, (Բար)բաժնի Դուռ	Հոլովի, Գաւառի [բաժնի]

Ի մերձեանալ բարեկամիդ՝ ըզգոյշ լեր
Մի՛ զնա առ քեզ համարել նոյն,
Զի փառք զբարըս փոխեն:

Կարուակ ոմն որ հազիւ
Շահէր զաւուրըն պարէն՝
Սիրով ումեմըն Դերձակի էր բարեկամ սիրեցեալ.
Միմեանց ըզպէս հարկանէին մըտադիւր.
Սա ըզնորին ըստ պիտոյից ըզհանդերձ,
Նա ըզնորին կարկատելով ըզկօշիկ:
Անուոյ բախտին հոլովելոյ ակընկալ՝
— Որպէս յաճախ այս պատահէ ի Վոսփոր —
Դաշն ընդ միմեանս եղին յիշել միշտ զիրեարս,
Եւ ինչան դաշինն Եւ Նոյն է՛ր ասել:
Զուարթ ի Կարուակն հայեցաւ բախտ,
Եկաց երկրորդ արքայի,
Եւ ի բազում պաշտօնէից շուրջ պատեալ՝
Բազմէր փառօք ի զահոյս:
Ել յետ աւուրց Դերձակն ի Դուռն
Առ ի լինիլ խնդակից,

Եւ մատուցեալ առ նա՝ Եւ Նոյն է՛ր ասէ:
Իսկ բարեկամըն նորա
Փոխեալ ըզբարսն ընդ նըսեհին՝
Պատասխանի ետ և ասէ.
Դու ինչեք Նոյն իցե՛, Եւ Նոյն է՛ր ասէ Նոյն:

Ախտ, հիւանդութիւն	Ողջանալ, առջնաւ
Անուրջք, երես	Յուշ առնել, յիշեցնել
Կարի իմն, շփոթանք	Այսգունակ, այս քեռի
Համակ (մկ.), Բաշտօն	Համարիլ, հիշեցնել

Դերձակ ոմն անկեալ յախտ մահացու՝ տե-
սանէ զարմանալի ինչ յանուրջս: Թուէր իմն կալ
նմա ի վերջնում ատենի դատաստանին, և հրեշ-
տակն մահու կայր և պարզէր առաջի նորա դրօշ
մի լայնատարած՝ կազմեալ ի կոտորոց ազգի ազ-
գի կերպասուցն՝ զոր նորա խորեալ էր ընդ ժա-
մանակս ժամանակս յիւրոց անսի յանախորդաց:
Ի նմին ժամու մինչ մերձեանայր հրեշտակն առ նա
եւ կամէր զնա արկանել ի հուր զեհնին՝ եր-
կիւղ անհնաւիճ երկեալ այրն... և յարեաւ ըն-
դոստ ի քնոյն, ի քիրտն ցուրտ թաթաւեալ
համակ:

Ձայս երազ համարեալ նորա ազգ իմն յառ-
տուածակոյս կողմանէ լեալ՝ ուխտս եղ ոչ եւս
զողանալ, եթէ ապաքինեացի ի հիւանդութենէն :
Յետ ոչ բազում աւուրց արդարեւ ողջացաւ Գեր-
ձակն ի ցաւոց անտի . և զի չէր վստահ յանձն
իւր, սլատուէր սայ միտում ի զործաւորաց իւ-
րոց՝ Յուշ առնել նմա զգրօշն զայն՝ յսրում ժա-
մու եւ դէպ լիցի նմա հասանել հանդերձ ինչ :
Առ ժամանակ մի հաւատարիմ եկաց Գերձակն
յուխտին . սակայն յաւուր միտում ի հասանել իւ-
րում հանդերձ մի ի կերպասէ մեծագնոյ՝ փոր-
ձեալ ի սատանայէ զողանայ դարձեալ մասն ինչ
ի կտաւոյն : Ի զուր ազգ առնէ նմա այրն յու-
շարար՝ ածել զմտաւ զգրօշն . իսկ Գերձակն ասէ .
«Կարի իմն ձանձրացուցանես զլսելիս իմ դրօ-
շիւդ, այր դու, զի ի դրօշու անդ՝ զոր տեսի ես
յերազի՝ չգոյր կերպաս այսգունակ» :

ԼԲ

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ ԵՒ ԶՕՇԱՔԱՂՆ

Յանօթ առնուլ, քիւ առնուլ	Յայսմ նուագի, այս անգամ
Զօշաքաղ, արհ	Հատուցանել զպարտման
Յետ աւուրց ինչ, քանի մը	կանացուի, մեծի
Տենչ, քափա	կորիւն, յոգ
Յնկնել, քնիլ (անասուններու)	Նշաւակել, խոյրառակել

Ի զըրացւոյ իւրմէ երբեմն Նասրէտտին
Յանօթ առեալ կաթսայ մի՝
Ետ յետ աւուրց ինչ անդէն
Միւս այլ աման փոքրիկ ընդ մեծ անօթոյն,
Իբր այն թէ ձագ էր ըզբոցովն ցրնկնեալ,
Իբր այն թէ ո՛չ կամէր զայլոյ ինչ խորել :
— Բզձազըն զայն էառ դրացին խնդութեամբ :
Աւուրք անցին, և միւսանգամ խնդեաց Ծերն,
Եւ մըտադիւր զանօթըն զայն ետ դրացին,
Զի ծնանիցի միւս ալ թերեւրս կորիւն :
Այլ Նասրէտտին յայսմ նուագի
Դրացւոյ իւրում երկայնաւուրբս մաղթեաց,
Որպէս թէ զպարտ մահկանացուի էր հասուցեալ
նէֆ սանիւն,
Եւ ի բառնալ նորին բողոք՝ թէ ի՞բըր սան մե-
ռանէր,
Պատասխանի ետ խորագէտ Ծերունին .
«Եթէ ծնանի սան, և ընդէ՞ր
Զիցէ նրմա մեռանել» :
Նըշաւակեաց այսպէս նա զկո՛յր տենչ շահու :

ԼԳ

ՎԱՐՍԱՎԻՐԱՅՔ

Ի կիր արկանել, Գործա-
վիրալ, առիթել [ծել
Վարսավիրայ, առիթել
Տաստակ, Կոնստան
Փոքրել, Կոնստ (Տաշկեն)

Նշանագիր, Գիր
Հեղձնուլ, Խաչատուր
Բուռն հարկանել, Բանել
Ծամբ, Տաշ
Գիսակ, Տաշի Գանջ

Վարսավիրայ ոմն, որոյ գործ էր վիրալ ըզ-
մօրուս և փոքրել գհերս, առ ի յաւելուլ զթիւ
յաճախորդաց իւրոց՝ ետ նկարել ի տախտակի
այսպիսի ինչ. — Այր ոմն անկեալ ի ծով և մերձ
ի հեղձնուլ . . . այլ ոք զթացեալ ի նա գայր ի
լիւղ՝ փրկել զնա ի մահուանէ . . . բուռն հա-
կանէր զհերաց նորա, եւ զի կեղծ էին ծամբն՝
զիսակքն եւեթ մնային ի ձեռին . . . ընկղմեալն
կորնչէր ծովամոյն: Ի ներքոյ պատկերիս այսորիկ
էր զրեալ մեծամեծ նշանազրօք. «Վա՛յ որոց
պիտակ են հերք» . սովին յայտ իմն արարեալ՝
եթէ սուտ վարսք վնասակարք են:

Այլ ոմն վարսավիրայ, որոյ արուեստ էր
յօրինել վարսս պիտակս, իբրեւ տեսանէր զի
բազումք՝ հրապուրեալ յօրինակէ անտի արուես-
տակցին իւրոյ՝ հրաժարէին ի կիր արկանելոց

հերս պիտակս, հնարեցաւ այսպիսի ինչ՝ զի առցէ
զառաջս վնասուն եղելոյ նմա: Տայր և սա նը-
կարել նոյնպէս ի տաստակի զԱբխազոմ կախ-
եալ ի հերացն զծառոյ, և ի ներքոյ զրէր գայս
օրինակ. «Իցի՛ւ պիտակ էին հերքն»:

ԼԴ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ ԵՒ ՄԱՆԿՏԻ

Համբակ, աշխատ
Կարթ, (Հեյկել)
Պարան, շաւ
Պարաւանդ, Կաշ
Օր մի յաւուրց, Երն Դեյ

Կենդանութիւն, Ուշա-
[Երն (Երն Եւրոյ)
Ծանծաղ, Երեւոյն, Կաշ
Անժամ, Կարծած [Երն
Ի դէպ ժամու, յարժար արեւն

Վերակացուի պարտ է ըզգոյշ լինել միշտ
ի հրահանգել ըզմանկունս,
Ձի անխոհեմ խրատու իւրով
Օր մի յաւուրց արկանէ զանձն ի վրտանգ:

Ոմն յանըզգոյշ վարժապետաց պատուէր ետ
ի փրոնդալ իւրում ծափել մանկըսոյ:
Աւուրք անցին, և անկաւ դոյն ի ջրհոր:

Վարժապետին կարթիւք աշխատեալ յոյժ,
 Ապա պարան ըստուար առ ինքն ետ բերել.
 Եւ շուրջ ածեալ զանթովքն զայն պարաւանդ,
 Ասաց՝ ըզգոյշ իջուցանել զինքն ի գուբ,
 Զի զդոյլն ի վեր ածցէ անտի գպրղըննի:
 Այլ ի փռնգալ իւրում ի յէջս անդ յանկարծ,
 Թողեալ նոցա վաղվաղակի ըզպարանն՝
 Անմիտ ծափիւք կենդանութիւն զոչէին:
 Ի ծանծաղ ջուրց անտի առեալ
 Վարժապետին ըզգլուխն ի վեր՝
 Ասէ անժամ հնազանդելոցն համբակաց.
 «Ի դէպ ժամու, ո՛ր յոյժ հնազանդ որդեակք իմ,
 Կենդանութիւն ինն մաղթէք»:

Ի Ե

ՍԷՐ ԲԱՐԵԿԱՄ ՈՒԹԵԱՆ

Դարձ առնել, դառնալ
 Լոկ, սահ, պարշ
 Տալ զանձն փոխանակ (ու-
 բուք), (սէնս ղը) րեղը սեռնել
 Վազել, ցափել
 Պարապ, ապեռ, սեղոց

Դրկախառն, շէրբ քրէած
 Արտասուակցորդ, սեկտեշ
 Ժամանել, հասնել [լացող
 Յարտասուս հարկանիլ, Լու
 Ամբոխ, էբարանցոս
 Հաղորդ լինել, հասնելցել

Իբրեւ Դամոն եւ Փիւթիաս բարեկամք մի-
 մեանց դարձ առնէին ի Սիրակուսա, դէպ եղել
 Դիոնիսեայ բռնաւորի ամբաստանութեամբ լոկով

դասապարտել զՓիւթիաս ի մահ: Իսկ մահա-
 պարտն խնդրեաց պարապ, մինչեւ երթեալ ի
 քաղաք մի՝ որ մերձ էր անդր՝ հրաման տայցէ
 վասն իրաց իւրոց կարևորաց. եւ խոստացեալ
 դառնալ ըստ ժամադրութեանն՝ մեկնեցաւ, քող-
 եալ երաւիաւոր զԴամոն ի վտանգ մահու:

Յերկարացան իրք Փիւթիասայ, և ժամա-
 նեաց օրհաս սպանութեանն: Ամբոխն խոնեալ,
 կէսք պարսաւէին զԴամոն և կէսք աւաղէին զնա.
 Իսկ նա խաղաղութեամբ երթայր ի մահ, վստահ
 ի դարձ բարեկամին իւրոյ, յօժարագոյն եւս ի
 սալ զանձն փոխանակ նորա:

Եւ իբրեւ եկն եհաս ժամն դառնութեան,
 ահա ամբոխ աղաղակի ազդ առնէր զգալուստ
 Փիւթիասայ: Դիմեաց սլացաւ նա ի տեղի պա-
 տուհասին, մինչ շողայր սուսեր զգլխով բարե-
 կամին, և զրկախառն արտասուակցորդք վիճէին
 ընդ միմեանս, յափշտակելով իմն յիրերաց զբախս
 մեռանելոյ ընդ սիրելոյն: Ընդ որ տեսողացն
 ամենեցուն յարտասուս հարեալ, և նոյն ինքն
 բռնաւորն վազեալ յաթոռոյն՝ խնդրեաց չքնաղ
 բարեկամութեան նոցա լինել հաղորդ:

Յուշ լիցի քեզ, որդեակ, բանն զոր ասաց
 Տէրն մեր. «Մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ու-
 նի, եթէ զանձն իւր դիցէ ի վերայ բարեկա-
 մաց իւրոց»:

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ ԵՒ ՆԱԽԱՎԱՐ

Պարզել առագաստ, —	Յայտ առնել, յայտնել
[— — — — — Բանալ	Երկ, քորթ, աշխատանք
Սակ արկանել, փն փորել	Դէմ դնել, — զշնչել (երկնա-
Կտաւ, իբր՝ — — — — —	Յարաժամ, փշա [— — — — —]

Յաւուր միում դէ՛ւ եղել
 Նասրէսսինայ նաւարկել,
 Եւ էարկ հինգ դանկանաց
 Սակ ընդ տաճիկ նաւաստւոյն:
 Նա աջողակ հողմոյ պարգեալ զառագաստ,
 Հասոյց ըզհիւրն ի դէմ եղեալ վայրն առանց թի
 վարելոյ •

Եւ ի խնդրել ըզսակ վարձուն ի նմանէ,
 «Հողմն ի կտաւին, ասէ, շընչեաց,
 Եւ զնաւն ալիք մղեցին •
 Թէ դու և ես նաւարկեցաք հաւասար,
 Զի՞ դու յինէն խնդրես վարձ»:

Յայտ առական այսուիկ արար Ծերունին,
 Թէ իբր անվարձ թողու ռամիկն յարաժամ զերկ
 հանճարոյ:

ՕՐԻՆԱԿ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

Ճեպել փութալ, — — — — —	Անսալ, փն փն
Ի գուճս անկանել, քանիկ	Ի մի վայր, փն փն
Հանդէս, փն, փն [— — — — —]	Յարտասուս հարկանել, — — — — —
Ի սպառ, փն փն փն փն	Ապահարկ, փն փն — — — — —

Շինականք երեք Սուետացիք ետուն զար-
 մանալի ինչ օրինակ հայրենասիրութեան: Իբրեւ
 եհաս յականջս նոցա համբաւ պարտութեան ար-
 քային իւրեանց (Կարոլոսի ԺԲ. ի) և մեծի կարօ-
 տութեանն յորում գտանէր նա՝ ժողովեալ զա-
 մենայն ինչս իւրեանց զոր ունէին՝ չոքան վա-
 ճառել ի միում ի մօտաւոր քաղաքաց անտի • և
 միոյն ի նոցանէ առեալ զգինս վանառին և հեծ-
 եալ ի ձի ճեպէր փութայր հասանել ի բանակ
 անդր Սուետաց: «Ո՛ւր իցէ արքայ», զոչեաց
 նա ի հեռուստ առ պահապանսն, «մուծէք զիս
 առ նա, ունիմ ինչ ասել ցնա»: Մի ում ի պաշ-
 տօնակալացն անսացեալ նմա՝ էած զնա առաջի
 արքային: Եւ իբրեւ եմուտ շինականն առ թա-
 զաւորն՝ անդէն ի գուճս անկեալ եհան ի ծոցոյ
 իւրմէ քսակս երկուս ոսկւոյ, մատոյց արքային
 և պատմեաց եթէ զիա՛րդ բերեալ էր նորա ի մի
 վայր զգումարն զայն հանդերձ երկոքումբք ըն-
 կերօքն իւրովք: Ասի եթէ յարսասուս հարաւ
 Ընթաց Լ. 8

թագաւորն ընդ պատմութիւն առնն՝ ասելով.
«Ոչ ոք յազատաց իմոց եցոյց այսպիսի ինչ հան-
դէս հաւատարմութեան»։ Եւ խոստացաւ շինա-
կանին ամբառնալ զնա յաստիճան աղնուակա-
նութեան ի հասուցումն եւ ի վարձ հայրենապի-
րութեան նորա։ Այլ ի չառնուլ նորա յանձն,
և յընտրելն մանաւանդ կալ յիւրում աստիճա-
նին ընդ վաղեմի բարեկամս իւր, ետ թագա-
ւորն զրել հրովարտակ մի՝ որով ի սպառ ապա-
հարկ կացուցանէր զպատուական շինականն և
զերկոսին ընկերս նորա, և ի նշան շնորհակալու-
թեան խլեալ թելս ինչ ի մօրուացն՝ եդ ընդ մո-
մով կնքոյն՝ որով զհրովարտակն կնքէր։

ԼԸ

ՍԻՐԱՄԱՐԳ ԱՌ ՀԵՐԱ

Ձայնարկել, յոյն հանել
Երփնեբանգ, քոյնչքոյն
Ականակուռ, քահաբնեբով շար-
Բակ, շրջանակ [Դարձաւ
է՞ր, (սեռ. Ձինչի), էնչ-
Բնաւք, ասելու

Ձի՞ պիտոյ է ինձ, ինչ է՞նչ
Տուան, պու [պէտք է
Եղջերուկ, աս աստ-
Գուժկան, քոյն քոյն [որի
Յոյս պատրեալ, յոյս-
Հերա, հայր քոյն-հի է [իւն

Սիրամարգի բողոք բարձեալ առ Հերա,
Թէ է՞ր ինքեան չէ շնորհեալ
Ըզտոխակին դայլայլիկ,
Որով նա յունկն ամենեցուն է սքանչելի,

Իսկ ինքն հաղիւ ձայնարկեալ՝
Լինի բնաւից ծաղրելի։
Առ ի սփոփել ըզնա ասաց Դիցուհին.
«Սակայն զեղով դու յաղթես,
Թաղթես քոյին մեծութեամբ.
Գոյն ի յուլան քում զըմբիսոյ նըշողէ,
Եւ երփնեբանգ փայլմամբ փետրոց
Ձականակուռ ըզբակ տըտան քո պարգես»։ —
«Ձի՞ բնաւ պիտոյ է ինձ անխօս կերպարան,
Ուր ի ստորե կամ ձայնիւ»։
Թաւել յայնժամ Դիցուհին.
«Կամօք բախտին այդպէս բաժին ձեզ տըւան,
Քեզ զեղ, արծուոյ՝ զօրութիւն,
Գուշակութիւն՝ ազուաւու,
Սոխակի՝ երգ, հըմայք զուժկանք՝ եղջերկի.
Եւ ընդ իւր ձիւս իւրաքանչիւրն է միշտ գոհ»։
Մի՛ ցանկանար այնքա՞ որ չիցէ քեզ տըւեալ,
Ձի՛ մի՛ պատրեալ յոյս քո դարձցի ի տըտունջ։

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ԲԱՐԴՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԱԾԱՆՅՈՒՄՆԵՐ

ԲԱՌԵՐՈՒ ԲԱՐԴՈՒՄՆԵՐ

1. Հայերէն լեզուի բառերն իրենց կազմութեան նայելով՝ պարզ կամ արմատ և բարդ կը կոչուին :

Պարզ կամ արմատ են առ հասարակ այն բառերն՝ որոնք չեն միացած ունէ բառի կամ մասնիկի մը հետ, ինչպէս . հաց, ջուր, օդ, հող, լոյս . իսկ բարդ են՝ որոնց վրայ աւելցած է ուրիշ բառ մը, ինչպէս . հացարար, մահաբեր, եղբայրասպան, կարճամիտ, ևայլն :

2. Բարդութեան մէջ՝ գոյականներու չափ դեր կը կատարեն ածական բառերը . իսկ ասոնցմէ դուրս ուրիշներն ալ պիտի տեսնենք յետոյ (հատուած 12) :

3. Բառերու բարդութեան ատեն՝ սովորաբար իբրև յօդակապ կը գործածուին ա և երբեմն է կամ է գիրերը :

4. Բարդումի ընդհանուր կանոնն է առկա կապել երկու բառերը, ըստ այսմ՝ եթէ մարդ և սէր բառերը բարդուին՝ կ'ըլլայ մարդասէր, սով և մահ, սովամահ, ևայլն :

5. Առաջին բառը կը պահէ իր հոլովական փոփոխումը այսպէս . ասեան եւ դպիր = ասեանադպիր . գիր և գէտ = գրագէտ . պատիւ և սէր = պատուասէր . պտուղ և բեր = պտղաբեր :

6. Երբեմն ալ այդ փոփոխումը տեղի չունենար եւ յօդակապն ալ զանց կ'ըլլուի, զոր օր . վրէժխնդիր, զէնընկէց, օրհաս, ևայլն բառերուն մէջ :

7. Միևնոյն բառն ինքն իրմով կը բարդուի առանց ա յօդակապի, զոր օրինակ . Պէսպէս, բեկբեկ, ծործոր, վաղվաղ, և այս տեսակ բարդութեան մէջ երբեմն գիրին մէկը զանց կ'ըլլուի, ինչպէս . փոփոխ (= փոխփոխ), հեղեղ (հեղինեղ), կամ մեղմացում մը կը կրէ, ինչպէս . բաժբառ (= բառբառ), կառկառել (= կառկառել), ևայլն :

8. Ինքն իրմով բարդուող բառ ալ կայ որ ա յօդակապը կ'առնէ, զոր օր . չարաչար, մեծամեծ, գունդազունդ, ևայլն :

9. Եթէ առկա կապուած բարդ բառերուն վրայ ուրիշ մասնիկ ալ աւելցուի, սովորաբար ալ կը զեղչուի կարճութեան համար, և վերջին բառը իր հոլովական փոփոխումը կը կրէ, եթէ պէտք կայ, ըստ այսմ Աստուածապաշտ բառը ածանցուելով կ'ըլլայ աստուածապաշտութիւն . մեծավայելուչը, մեծավայելութիւն . երկայնամիտ, երկայնատութիւն, ևայլն :

10. Բարդութեան տանն բառերուն ալ յօդակապը եի կամ էի կը փոխուի ընդհանրապէս, եթէ առաջին վանկը բազմավանկ ըլլալով ի վերջաւորի. այսպէս են. բարեկամ, գերեզարձ, գինեւոր կամ գինեւոր, ծիրանեղգեաց կամ ծիրանեղգեաց, կայլն բառերը:

11. Եթէ նախադասութիւնը ձայնաւորով վերջանայ եւ երկրորդն ալ ձայնաւորով սկսի, ալ յօդակապը զանց կ'ըլլուի, զոր օր. ձիարշաւ, միեղջերու. նոյնը կը պատահի նաեւ երբ առաջին բառը բազմաձայնով վերջանայ եւ երկրորդը ձայնաւորով սկսի, ինչպէս. բանտարդել, մարդատեաց, ծովեզր, կենցաղօգուտ, կայլն:

12. Մինչև նոս բարդութիւններն ուղղական հոլովով տեսանք, բայց պէտք է գիտնալ որ նոյն օրէնքին համաձայն սեռական ու հայցական հոլովներով ալ կը կազմուին անոնք, ինչպէս.

Սեռ. — Հօրաքոյր, կանանցաբարոյ, անուանակիր, քաներէց, չարեացապարտ, կայլն. Հայց. — Բանսարկու, կենսատու, օրէնսդիր, կայլն:

13. Բաւ համարելով պարզ անուններով կազմուած բարդումները, քանի մը օրինակներով ալ տեսնենք հիմա բայարմատներէ, անցեալ դերբայներէ, դերանուններէ, նախդիրներէ, մակբայներէ ձեւացած բարդումները:

Բայարմատներէ. — դիւրիմաց, երկարակեաց, հրայրեաց, գէնընկէց, հեշտընկալ, կայլն:

Անցեալ դերբայներէ. — շիջելափառ, մեռելափալ, ամէնօրհնեալ:

Դերանուններէ. — ինքնաբոյս, հայապէս, փոխնաշունչ, խրատեղծ:

Նախդիրներէ. — ցայգ, ցերեկ, ընդարձակ, արաւել, զարգ, յօրինել, կայլն:

Մակբայներէ. — հանապազատաւ, մրցաբուխ, դեռաբոյս, դժուարածին, կայլն:

14. Բարդումի մէջ եթէ երկրորդ բառը բայարմատի գօրութիւն ունենայ, իր բային համեմատ՝ ներգործականի, կրաւորականի և չէզոքի միտք կուտայ, ինչպէս. Տիրածին (զՏէրն ծրհանող), Կուսածին (ի Կուսէն ծնեալ), մահաշունչ (զմահ շնչող), խանձարրապատ (ի խանձարուրս պատեալ), դժուարալոյծ՝ (դժուարալուծելի), կայլն:

15. Գոյական գոյականի հետ բարդուած տանն շատ անգամ իրարու յատկացուցիչ և յատկացեալ կ'ըլլան, զոր օր. Աստուածորդի (որդի Աստուծոյ), խոզերամ (երամ խոզից), զարեհատ (հատ զարւոյ), իսկ ընդհանրապէս երբ ածական մը գոյականի հետ բարդուի՝ բառը զրեթէ միշտ ածական կ'ըլլայ, զոր օր. Դառնաղէտ, քաղցրաբան, կայլն:

16. Գոյական գոյականի հետ բարդուած տանն՝ եթէ երկրորդը բայածականի միտք ունենայ՝ բառն ածական կ'ըլլայ, ինչպէս. արծաթասէր, մատենադիր, մսակեր, կայլն:

17. Անեղական անունները իրենց ուղղակա-
նէն բարդուած ատեն եզակի կը դրուին թէ՛ ա-
ռաջ և թէ՛ ետքը, զոր օր. փառասէր, հրաշա-
գործ, մեղապարտ, յօժարակամ, կորովամիտ,
հրահոսան :

18. Երբ փոխանակ երկու բառէ ըլլալու՝ երեք
կամ չորս բառերով ըլլայ բարդութիւնը՝ այն ա-
տեն բառը կը կոչուի Յարաբարդ, ինչպէս. Միա-
բանասէր, ամանորաբեր : Այդ յարաբարդութիւ-
նը հրաշալի արդիւնք կուտայ, մանաւանդ մեր
արդի լեզուին մէջ՝ եթէ միավանկ բառերու շար-
քով մը ձևանայ, ինչպէս է լուսավիմագրութիւն
զիտական բառն ու նմանները :

Բ

ԲԱՌԵՐՈՒ ԱԾԱՆՅՈՒՄՆԵՐ

19. Ածանցիկ են այն բառերն՝ որ թէ՛ պարզ
ըլլան և թէ՛ բարդ, իրենց սկիզբը կամ վերջը
եւ կամ երկու ծայրերուն վրայ միանգամայն
մասնիկ մը կ'ունենան : Այդ մասնիկները՝ թէ-
պէտեւ առանձնապէս չեն գործածուիր, բայց գո-
յականներու սկիզբը կամ վերջը դրուելով՝ անոնց
նշանակութիւնը կամ իմաստը կը փոխեն, զոր
օր. գեղ, սգեղ, գեղեցիկ. մեղք, անմեղ, մե-
ղաւոր. կար, սկար, սկարութիւն, կայլն :

20. Բառերու սկիզբը առանց յօդակապի կցուող
սովորական մասնիկներն են, ան, s, չ, որ կը
կոչուին ժխտական մասնիկներ, որովհետեւ բա-
ռին նշանակութիւնը հակառակին կը շրջեն. ա-
սոնցմէ s մասնիկը բաղաձայնով սկսուած գո-
յական բառերու կը կցուի. և զանոնք ընդհան-
րապէս ածականի կը փոխարկէ. ինչպէս՝ սձև,
սմոյն, սգէտ, կայլն : Իսկ ան եւ չ ժխտական
մասնիկները թէ՛ գոյական եւ թէ՛ ածական բա-
ռերու վրայ կը դրուին, զոր օր. խոհեմ, ան-
խոհեմ. արի, անարի. ամօթ, անամօթ. շնորհ,
անշնորհ. Աստուած, չաստուած. հաւատալի,
չհաւատալի. աշողութիւն, չաշողութիւն :

21. Այս ժխտական մասնիկներէն կը համար-
ուին նաեւ ապ և դժ, որ նոյնպէս բառերու ըս-
կիզբը կը կցուին, զոր օր. ապերախտ, ապօրէն,
դժգոհ, դժգոյն կամ սժգոյն :

22. Բազմաթիւ են այն մասնիկներ՝ որոնք
անուններու վերջը դրուելով անոնց նշանակու-
թիւնը կ'եղանակաւորեն եւ ածանցիկ բառեր
կ'ընեն զանոնք : Եւ ասոնք են ստէպ գործածա-
կանները. ական, ային, աւոր, եղէն, արան,
ոյթ, իւն (և երկուքը մէկ՝ ութիւն) :

23. Ինչպէս բարդութիւններու մէջ տեսանք (հատ-
ուած 12), ածանցիկներն ալ հետեւեալ հոլովներով
կրնան ձևացուիլ :

17. Անեղական անունները իրենց ուղղակա-
նէն բարդուած ատեն եզակի կը գրուին թէ՛ ա-
ռաջ և թէ՛ ետքը, զոր օր. փառասէր, իրաշա-
գործ, մեղապարտ, յօժարակամ, կորովամիտ,
հրահոսան:

18. Երբ փոխանակ երկու բառէ ըլլալու՝ երեք
կամ չորս բառերով ըլլայ բարդութիւնը՝ այն ա-
տեն բառը կը կոչուի Յարաբարդ, ինչպէս. Միա-
բանասէր, ամանորաբեր: Այդ յարաբարդութիւ-
նը իրաշարի արդիւնք կուտայ, մանաւանդ մեր
արդի լեզուին մէջ՝ եթէ միավանկ բառերու շար-
քով մը ձևանայ, ինչպէս է լուսավիմագրութիւն
գիտական բառն ու նմանները:

ԲԱՌԵՐՈՒ ԱԾԱՆՅՈՒՄՆԵՐ

19. Ածանցիկ են այն բառերն՝ որ թէ՛ պարզ
ըլլան և թէ՛ բարդ, իրենց սկիզբը կամ վերջը
եւ կամ երկու ծայրերուն վրայ միանգամայն
մասնիկ մը կ'ունենան: Այդ մասնիկները՝ թէ-
պէտեւ առանձնապէս չեն գործածուիր, բայց գո-
յականներու սկիզբը կամ վերջը դրուելով՝ անոնց
նշանակութիւնը կամ իմաստը կը փոխեն, զոր
օր. գեղ, սգեղ, գեղեցիկ. մեղք, անմեղ, մե-
ղաւոր. կար, սկար, սկարութիւն, ևայլն:

20. Բառերու սկիզբը առանց յօդակապի կցուող
սովորական մասնիկներն են, ան, s, չ, որ կը
կոչուին ժխտական մասնիկներ, որովհետեւ բա-
ռին նշանակութիւնը հակառակին կը շրջեն. ա-
սոնցմէ s մասնիկը բաղաձայնով սկսուած գո-
յական բառերու կը կցուի. և զանոնք ընդհան-
րապէս ածականի կը փոխարկէ. ինչպէս՝ սձև,
սմոյն, սգէտ, ևայլն: Իսկ ան եւ չ ժխտական
մասնիկները թէ՛ գոյական եւ թէ՛ ածական բա-
ռերու վրայ կը դրուին, զոր օր. խոհեմ, ան-
խոհեմ. արի, անարի. ամօթ, անամօթ. շնորհ,
անշնորհ. Աստուած, չաստուած. հաւատալի,
չհաւատալի. աշողութիւն, չաշողութիւն:

21. Այս ժխտական մասնիկներէն կը համար-
ուին նաեւ ապ և դժ, որ նոյնպէս բառերու ըս-
կիզբը կը կցուին, զոր օր. ապերախտ, ապօրէն,
դժգոհ, դժգոյն կամ սժգոյն:

22. Բազմաթիւ են այն մասնիկներ՝ որոնք
անուններու վերջը դրուելով անոնց նշանակու-
թիւնը կ'եղանակաւորեն եւ ածանցիկ բառեր
կ'ընեն զանոնք: Եւ ասոնք են ստէպ գործածա-
կանները. ական, ային, աւոր, եղէն, արան,
ոյթ, իւն (և երկուքը մէկ՝ ութիւն):

23. Ինչպէս բարդումներու մէջ տեսանք (հատ-
ուած 12), ածանցիկներն ալ հետեւեալ հոլովներով
կրնան ձևացուիլ:

Ուղղ. — մայրենի, արիութիւն, ձմեռնային :
Սեռ. — փեռական, ոսանաւոր, գեղջուկ, թաղ-
մանական :

Տրա. — ինձէն, փեղէն, մեղէն, ձեղէն :

Գործ. — արամբի, կանամբի, իւրովի, գլխովին :

Հայց. — կենսական :

24. Ածանցական մասնիկ կը համարուին նաեւ
եմ, անեմ, ամ, անամ, իմ, անիմ, եւ ում, նում,
(= չիմ եւ նիմ), բայերու լծորդութեան վեր-
ջաւորութիւնները :

25. Կան բառեր ալ՝ որ կընկնակի ածանցուած
ըլլալով՝ կ'ըսուին Կրկնածանց, ինչպէս. վրէպ,
վրիպակ, վրիպականութիւն. մահ, մահական,
մահկանացու, ևայլն :

26. Տեսնենք հիմա ածանցական մասնիկնե-
րու կատարած գլխաւոր դերերը հայերէնի մէջ :

Ա. Այն եւ այն վերաբերութիւն մը կը ցուցնեն,
ինչպէս. քաղաքայն, քրիստոնէական, լեռնային, ծո-
վային, երկնային, ևայլն :

Բ. Այն, առից, ոչ, տեղ կամ ընդունարան կը նը-
շանակեն, ինչպէս. վարժարան, դիտարան, որբանոց,
դպրոց, ևայլն :

Գ. Այն, կամ որք ունեցող կամ վրան կրող կը
նշանակէ, ինչպէս. թագաւոր, սգաւոր, զինուոր կամ
զինուոր :

Դ. Նշէն, որով բանի մը ինչ նիւթք ըլլալը կ'իմա-
ցուի, զոր օր. փայտեղէն, լուսեղէն, հողեղէն, ոսկե-
ղէն, ևայլն :

Ե. Եւ, որ բանի մը ինչէ շինուած կամ բանուած
ըլլալը կը ցուցնէ, ինչպէս. ծաղկեալ, մարգարտեալ :
Երբեմն կը ցուցնէ նաեւ բանի մը ո՛րչափ ժամանակուան
ըլլալը, ինչպէս. չորեքօրեալ, հինօրեալ, և երբեմն ալ
ունեցող նշանակութիւնը կուտայ, զոր օր. բազմաչեալ :

Զ. Եւ՝ որ կը նշանակէ սերունդ կամ ծագում, ինչ-
պէս. Ս. քանազան, Իսրայելեան : Նաեւ ունեցող նը-
շանակութիւնը կուտայ. վեցթեան, զուեան :

Է. Եւ որ կը ցուցնէ առասուրբիւն, լաւ կամ գովա-
կան իմաստով ընդհանրապէս, ինչպէս. հանճարեւ,
ընչեւ, համեւ :

Ը. Որ որ առասուրբիւն կը նշանակէ գէշ կամ
պարսաւական իմաստով ընդհանրապէս, ինչպէս. տըղ-
մոր, քարմոր, աւազմոր, եւայլն :

Թ. Որ մասնիկն ալ որ ունակութիւն կամ ախտ կը
ցուցնէ, զոր օր. քոսոր, բորոր, նախանձոր, երկշոր,
որին նման կը գործածուի պարսաւական իմաստով :

Ժ. Ննի՝ որ ընդհանրապէս եթէ պտուղ ցուցնող
բառին վերջը դրուի՝ անոր ծառը կը նշանակէ, իսկ
եթէ կենդանեաց անուններու վրայ դրուի՝ անոնց մոռ-
քը կամ միսը կը նշանակէ, ինչպէս. խնձոր, խնձորէնի.
թուր, թթենի. — առիւծ, առիւծենի (առիւծի մորթ).
ուլ, ուլենի (ուլի մորթ). խոզ, խոզենի (խոզի միս) :
Ծառերու անուններն երբեմն ի՞նչ ալ կ'ածանցուին
ինչպէս. սերկեւիլ, սերկեւիլի. կաղին, կաղնի : — Պէտք
է գիտնալ նաեւ որ՝ ենի, նի, ի, մասնիկներն ուրիշ
բառերու վերջն ալ կցուելով՝ անոնց ալ եւ ալ նը-
շանակութիւններ կուտան, ինչպէս. երկաթի, արծաթի,
ասղանի (դերձան), մատանի, հայրենի, մայրենի, այրի,
կորովի :

ԺԱ. Ի՛կ կամ ա՛յ մասնիկները նուազութիւն, փոք-
րութիւն եւ կամ փափկութիւն կը ցուցնեն, զոր օր.
հացի՛, խցի՛, հայրի՛, գտարի՛, նաւա՛, գետա՛, որդեա՛
(իբր՝ որդիակ): Ա՛յը կը գործածուի նաեւ ձեւ կամ
յասկութիւն նշանակող բառերու համար. — բոլորա՛, չըր-
ջանա՛, արդարա՛, քանա՛, տեսա՛, որա՛, եւայլն:

ԺԲ. Որք՝ որ աւհետ կամ գործ կը ցուցնէ, ինչ-
պէս. որսորդ, նաւորդ, սայլորդ:

ԺԳ. Յի՛ որ կը ցուցնէ թէ մէկը ո՛ր երկրէն կամ
հայրենիքէն է, ինչպէս. Երուսաղեմացի՛, Երեւանցի՛,
Եւրոպացի՛:

ԺԴ. Յա՛ որ պատճօնի կամ վիճակի մը սահման-
ուած անձը կը ցուցնէ, զոր օրինակ քահանայապետ,
հարսնապետ, տիրապետ:

ԺԵ. Ուն՝ որ պարզապէս ունեցող կը նշանակէ,
ինչպէս. շարժում, թռչում, սողում:

ԺԶ. Աւեր՝ որ առատութիւն կը նշանակէ, զոր օր.
ծաղկաւեր, խոտաւեր, օղակեր:

ԺԷ. Ար՝ որ մարմնին մէկ մասին կամ անդամին
կտրած ըլլալը կը ցուցնէ, ինչպէս. լեզուաւոր, ականջաւոր,
թլուաւոր (*):

27. Կան տակաւին այլ և այլ մասնիկներ, ինչպէս.
ի՛նչ կամ ո՛չ, ու՛ր կամ ի՛նչ, գի՛նչ կամ գի՛նչ, ո՛չ, ու՛ր, ու՛ր,
ու՛ր, ու՛ր, եւայլն, որոնց կարեւորութիւնը եւ նըշա-
նակութիւնը ընթերցումով կրնայ սորվիլ աշակերտը:

(*) Այս վերջի ուն, աւէս, աւ մասնիկներէն առաջինը
ունեի բային արմատը կը համարուի, իսկ աւէսը նոյն է յաւէս
բային հետ, և աւը հասանելէն կուգայ. ուստի և իրենցմով
չինուած բառերը կարելի է բարդ նկատել քան անանցիկ:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹԵՐՈՒ

ՁԵԿՈՅՑ

Թղենին անպտուղ	5
Նախանձ տան Տեառն	6
Առաջինն ի պատուիրանս	7
Առ տիս մանկաւթեան (ֆերթուած)	9
Պատանին պատուիրանապահ	10
Փարիսեցին և մաքսաւոր	11
Երկու լուծայք կնոջն այլույ	12
Գոհութիւն ի վերջ տարույ (ֆերթուած)	14
Բժշկել ի Շաբաթու	15
Կուսանքն իմաստունք և յիմարք	17
Մի՛ բարձրնտիր լինել ի կոչունս	19
Վասն ընտրելոյ զպայման կենաց (ֆերթուած)	20
Տալ զկայսերն կայսեր	22
Ջուրն կենդանի	23
Հրաւէր հարսանեաց	25
Աղօթք Տէրունական (ֆերթուած)	27
Մեծատունն յուսացեալ յինչս իւր	28
Տրտունջք մշակացն	30
Սերմանացանն	32
Աղօթք երեկոյի (ֆերթուած)	34
Մշակք այգւոյն	34
Անառակ որդին	36
Ձգջուճն առ Աստուած (ֆերթուած)	38
Սամարացին	39
Այլակերպութիւն	40
Ուրախութիւն ընդ դարձ մեղաւորի	41

Վախճան ամպարչտաց (ֆերթուած)	43
Մեծատունն անողորմ	44
Ընթրիք Բաղտասարայ	45
Ողորմածութիւն Տովբիթայ	47
Արտասուք Յիսուսի մանկանն (ֆերթուած)	49
Սողոմոն խնդրէ յԱստուծոյ զիմաստութիւն	50
Գութ մայրենի	52
Անանիա եւ Սափիրա	54
Սէր տան Տեառն (ֆերթուած)	55
Եղիա և ողջակէզ իւր	57
Ապաշխարութիւն Նինուէացւոց	59
Առեղծուած (ֆերթուած)	61
Դաւիթ և Գողիաթ	62
Դաւիթ և Աբիսողոմ	65
Յովսէփ և եղբարք նորա	67
Երգ ի Մնունդ Փրկչին (ֆերթուած)	69
ԱԶԴ	71
Ծեր ոմն և մահ	72
Նասրէտտին և պարտատէրն (ֆերթուած)	72
Այգի	73
Եսովպոս և ստահակ (ֆերթուած)	74
Կայլ և Կռունկ	75
Արջ սովեալ (ֆերթուած)	75
Աղբերակն	76
Խող և Քաղդեայ (ֆերթուած)	77
Շուն, Աքաղաղ և Աղուէս	78
Նասրէտտին և կոչնականք (ֆերթուած)	79
Թռչունն կարմրալանջ	80
Աղուէս և Արագիլ (ֆերթուած)	82
Էջ և պարտիզպան	83
Գորտ և Արջառ (ֆերթուած)	84

Հասկք	127
Ծառք պողաբերք և ուղեւոր (ֆերթուած)	85
Անձրեւ փրկութեան	86
Գեղջուկն ընդ ընկուզենեալ (ֆերթուած)	87
Բեկորն փայտի	88
Հայր և որդի (ֆերթուած)	89
Կատու և մկունք	91
Պար մեղուաց (ֆերթուած)	93
Վարդենի	94
Նասրէտտին ի հարսանիս (ֆերթուած)	95
Պաշտօնեայ անկեալ յիշխանութենէ	96
Եղջերու առ աղբեր (ֆերթուած)	97
Էջք Սաւուղայ	98
Կռիւ մկանց և աքսից (ֆերթուած)	99
Կաղին	100
Կարուակ և դերձակ (ֆերթուած)	102
Դրօշ	104
Նասրէտտին և զօշաքաղն (ֆերթուած)	105
Վարսավիրայք	106
Դաստիարակ և մանկտի (ֆերթուած)	108
Սէր բարեկամութեան	109
Նասրէտտին և նաւավար (ֆերթուած)	110
Օրինակ հայրենասիրութեան	112
Սիրամարդ առ Հերա (ֆերթուած)	113
ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ	114
Ա. Բառերու բարդումներ	116
Բ. Բառերու ածանցումներ	116
Յանկ նիւթերու	120
	125

Թվայնացման համար